ANUL III. — No. 5 și 6. MAIU și IUNIE 1892.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

TREI MĂRGĂRITARE
DE LA
INCEPUTUL RENAȘTEREI ITALIENE

După timpurile de gloriă și înflorire antică, de care s'aŭ bucurat popórele italice, urmă letargia evuluĭ mediŭ. Desastrele ce aŭ cădut asupra Italieĭ în decurs de peste o mie de anĭ, nu aŭ fost în stare a șterge din memorie tóte amintirile tradiționalĭ. Geniul italian ostenit de dogmele credințeĭ, însătéză pentru cercetărĭ sciințifice, și în locul autoritățiĭ bisericeștĭ se desvoltă dorința o libertate individuală.

Acéstă mișcare se simte la sfîrșitul evuluĭ mediŭ. Maĭ întîiŭ vedem pe Nicolo di Bienzi, care în mărimea sufletuluĭ sĕŭ, entusiasméză pe compatrioțiĭ sĕĭ la restabilirea maiestățiĭ poporuluĭ, ale căruĭ drepturĭ eraŭ desconsiderate și nimicite prin aroganța celor puternicĭ; prevocînd o iritațiune febrilă printre învățațĭ pentru tot ce este clasic. In timpul acesta nicĭ artiștiĭ nu rĕmîn înapoĭ. Prin un studiŭ aprofundat să încércă a 'șĭ însuși formele antice, care aŭ fost uitate în decursul atîtor generațiunĭ.

De lăudat este marele interes ce 'l desvoltă după exilul din Avignon, bărbațiĭ de spirit din înălțimea tronuluĭ pontifical, miciĭ tiranĭ presărațĭ în cuiburile înflorite ale frumóseĭ grădinĭ italiene, ba chiar și laiciĭ și comerciantiĭ avuțĭ, carĭ sacrifică sume enorme pentru satisfacerea gustuluĭ artistic atît de respîndit.

In astfel de împrejurărĭ ne aflam în ajunul seculuĭ al XV-lea.

Toscana [1]) conservase pe timpurile acestea forma republicană. Aci nu încetaŭ luptele de emulațiune între cetățenĭ. Nimănuĭ nu-ĭ era oprit se dorească să ajungă la cele maĭ înalte demnitățĭ republicane. Cele maĭ distinse familiĭ eraŭ în o activitate continuă, de óre ce nu voiaŭ a remînea în dreptul curentuluĭ. Dintre acestea, familia de Medici [2]), s'a ridicat maĭ tare. Ea împărțea cu o mînă bine-făcătóre, sume considerabile pentru încurajarea științelor și artelor. Prin virtuțile eĭ, Florența se ridică la cea maĭ mare înălțime, căcĭ nicĭ un stat în Italia nu se bucura pe aceste timpurĭ de o bună stare, înflorire și putere impunătóre în afară ca Florența și ținutul eĭ. Rĕsbóele micĭ ce a trebuit să pórte acéstă republică în prima jumĕtate a seculuĭ al XV-lea, nu aŭ împedicat înfrumusețarea orașuluĭ cu cele maĭ însemnate monumente, căcĭ și adĭ daŭ dovedĭ necontestabile despre bunul gust, despre căldura și entusiasmul de care aŭ fost călăuzițĭ.

Pe acest pămînt s'aŭ născut și aŭ viețuit aceĭ bărbațĭ, carĭ fac epocă în istoria artelor frumóse. Care cunoscător de arte, privind operile cutezătóre ale unuĭ Brunelleschi, reliefurile pitoreștĭ pline de artă ale luĭ Ghiberti și nestimatele frescurĭ din capela Brancacci, ale luĭ Masaccio, în comparare cu cele ale antecesorilor lor din evul mediŭ, nu va simțĭ că în ele este o nouĕ viață, și că ora renaștereĭ, după atîta letargie în fine, sunase?

De admirat este cum Brunelleschi în architectură, Ghiberti în sculptură și Masaccio în pictură, aceste mărgăritare de la începutul renaștereĭ italiene se salută reciproc; procedînd maĭ în același timp la decórea operelor lor. Și fiind că ar fi mlut de zis mĕ voiŭ sili a vorbi pe scurt despre fie-care din eĭ.

Architectura și Brunelleschi

De și stilul gotic apare de timpuriŭ în Italia,— în prima jumĕtate a seculuĭ XIII,— totuși stilul romanic perseveréză cu o energie tenace pînă la finea evuluĭ mediŭ, cînd este înlocuit prin formele antice. Unde însă stilul gotit prinde rădăcinĭ, acolo ele nu sunt lungĭ, fiind că el e considerat ca un product strĕin. In Italia el nu apare în tótă seriositatea formelor luĭ nordice, căcĭ nu se unește cu usul tradițional al architectureĭ italiene. Așa de es. în esterior predomină orizontalismul, care se manifestéză prin niște cornicĭ puternicĭ, pe care se află galeriĭ și statue. Aci nu este ca în nord, eschisă podóba plastică, ci din contră i se dă teren deschis a se desvolta în tótă splendórea eĭ. Nicĭ turnurile nu sunt împreunate tot-d'a-una la corpul bisericeĭ, precum sunt în Franța și Germania. Ele nu formézā acel complecs armonic ce cu un avĕnt genial în ciuda tuturor greutăților. prin agerimea calculuĭ să ridică ca minunea minunelor spre înălțimea eterică.

In interior distanța stîlpilor este cu mult maĭ mare. Navele asemenea aŭ o lățime maĭ spațiósă, înălțimea lor este însă maĭ mică ca în nord. Și fiind că ferestrile nu

[1]) Macchiavelli N. Delle istorie florentine.
[2]) Roscoe W. Lorenz von Medici, edit. germ. de Sprengel, Berlin 1797.

sunt așa colosale, fața pereților devine maĭ mare. Astfel pictoriĭ italienĭ 'șĭ aŭ putut desvolta compositiunile lor în fresco fără a fi împedicațĭ de întreruperile dese ale ferestrilor.

Și pe cînd architectura italiană oscila din imitațiunea formelor antice în celea gotice, apare pe orisontul artistic italian, acel sóre ce respîndește lumina la toțĭ secoliĭ următorĭ. El este Filippo Brunelleschi. Dacă istoria architectureĭ posedă bărbațĭ carĭ 'ĭ-a făcut serviciĭ, aŭ desvoltat'o și înălțat la culmea prestațiunilor posibile omeneștĭ, de sigur Brunelleschi este unul dintre ceĭ d'întîiŭ.

In anul 1377 cînd papa Grigoriu XI, cu mare pompă serbéză, după esilul de captivitate din Avignon, introducerea scaunuluĭ pontifical în urbea antică, cînd republica florentină în ciuda interdicțiuneĭ papale cere cleruluĭ a deschide bisericile și a oficia serviciĭ divine,— se nasce în Florența în cercul uneĭ familiĭ pacínice și îndestulite, acela, care are a fi marele întemeetor și cel maĭ escelinte principe al architectureĭ moderne.

Filippo [1]) arătase în copilăria sa, o aplicare deosebită spre arte și lucrurĭ ingeniόse. Invĕțînd a scrie și ceti, tatăl sĕŭ l'a dat la învĕțătură la un aurar, unde a desvoltat o activitate mare. Aci 'șĭ-a maĭ însușit primele elemente din desemn. In scurt timp el ajunse cu progresul așa departe, în cît lega maĭ bine giuvaerele de cît maestrul sĕŭ. Dar sufletul sĕŭ tînĕr nu s'a îndestulat numaĭ cu atîta, el cerca mereŭ a 'șĭ însuși aceea ce nu cunoștea, a străbate aceea ce i se părea necuprinsibil.

Cu Donatello, acel măreț naturalist, din prima etate a copilărieĭ, a fost în cea maĭ strînsă legătură de amiciție, cu el studia pe întrecute și se perfecționa în sculptură. Perspectiva, matematica și geometria, carĭ 'ĭ eraŭ indispensabile în studiele architectonice, le-a cultivat lung timp și cu multă îngrijire.

De doue orĭ în viața sa, a dat dovedĭ incontestabile despre marele sĕŭ talent plastic și anume prima dată în emulațiune cu Donatello, iar a doua óră la un concurs cu Ghiberti și alțĭ artiștĭ renumițĭ. Donatello, după ce a finit un crucifics, a rugat pe Brunelleschi, ca să 'șĭ dee și el părerea. Acesta 'ĭ dise „tu aĭ pus pe cruce nu un Christos ci un țăran." Donatello atins de aceste vorbe iar fi dis „probéză, fă și tu unul dacă poțĭ". Brunelleschi ca să dovedéscă că și el póte, a făcut acel crucifics sculptat în lemn, — adĭ aflător în sf. Maria Novella, — care pentru studiul sĕŭ anatomic și pentru espresiunea durerósă a fețeĭ, stórce lauda și admirarea tuturor visitatorilor.

Acésta s'a întîmplat încă înainte de anul 1401, adică pînă a nu fi fost ajuns al 24-lea an al etățiĭ saleĭ.

In anul 1401 s'a publicat un concurs pentru ușile baptisteruluĭ S. Giovani din Florența. De la mórtea luĭ Andrea Pisano, trecuse peste o jumĕtate de secol și acest baptister era lipsit de ușile lateralĭ, fiind că republica florentină nu avuse bărbațĭ cărora să le pótă încredința o întreprindere atît de gigantică. Acum cînd de o dată apărură pe orizontul artistic italian atîtea talente tinere, se decise a se delătura acéstă lipsă așa mult simțită. De aceia s'a publicat un concurs, ca într'un spaț dat să se esecute un relief în bronz, representînd sacrificiul luĭ Isaac. Relieful luĭ Brunelleschi posedă niște linsăminte naturalistice, care tradéză influența luĭ Donatello asupra luĭ.

[1]) *Georgio Vasari.* Vite de più eccelenti pittori, scultori ed architetti.

Isaac cu mînile legate la spate, pare că arată un moment de resistență la mișcarea vehementă a tatăluĭ sĕŭ, care înăbușindu-șĭ iubirea părintéscă, desperat, cu mîna stîngă apucă grumazul fiuluĭ sĕŭ, ca cu drépta să-ĭ înfigă cuțitul de mórte. Abraam voiește a satisface voințeĭ luĭ Jehova. Dar în acel moment îngerul Domnuluĭ 'șĭ întinde mîna peste capul luĭ Isaac și oprește omorul. Aci maĭ este încă un tînăr preocupat cu scóterea unuĭ spin din picior, el merită mare atențiune.

Acest relief de și fu lucrat cu multă artă și pricepere, nu a mișcat juriul să decidă în favórea luĭ, ci în a tînăruluĭ concurent Ghiberti. Invingerea acésta avuse mare influență asupra sufletuluĭ sĕŭ. Ea a fost o mare lovitură, care l'a făcut să părăséscă pentru tot-d'a-una terenul plasticeĭ. Brunelleschi din ora aceea nefericită s'a dedicat cu trup și suflet numaĭ architectureĭ. La finea anuluĭ 1401 'l aflăm cu amicul sĕŭ Donatello în Roma studiînd, mĕsurînd și combinînd resturile și ruinele anticĭ, ale căror forme șĭ le însușește în decursul timpuluĭ cu multă esactitate.

Pofta de glorie a Florentinilor să îndreptase acum spre catedrala începută de Arnolfodi Cambio. Eĭ pretindeaŭ ceva extraordinar și grandios. Brunelleschi 'șĭ pregătea cu mare zel ca să satisfacă dorințelor concetățenilor seĭ. Și ceĭ 19 anĭ ce i-a petrecut aprópe continuŭ în Roma, în jurul Panteonuluĭ și a ruinelor romane, nu aŭ fost alta de cât o lungă periodă, în care a studiat cum să pótă îndeplini cea maĭ cutezătóre întreprindere ce nu a cunoscut architectura pînă atuncĭ.

Gloria ce o secerase în anul 1420 este o adevĕrată satisfacțiune pentru lovitura morală ce a primit'o cu 19 anĭ maĭ 'nainte. In acest an aŭ fost conchiămațĭ în o mare adunare ceĭ maĭ renumițĭ architecțĭ aĭ statelor civilisate, pentru a'șĭ espune planurile lor cu referință la ridicarea cupoleĭ domuluĭ florentin. In acéstă adunare de capacitățĭ europene, nicĭ unul nu a convins pe representanțiĭ republiceĭ cu argumente atît de puternice ca Brunelleschi. Juriul a decis decĭ în favórea architectuluĭ lor și, l'a însărcinat cu conducerea aceseĭ opere gigantice, care s'a indeplinit de la anul 1420—1434.

Pe cînd cupola Panteonuluĭ din Roma are un diametru de 43.5 metri și să ridică pe totalitatea zidireĭ interne rotunde la o înălțime egală cu diametru eĭ, cupola catedraleĭ florentine de un diametru egal cu al Panteonuluĭ, se ridică însă pe opt stîlpĭ puternicĭ la o înălțime de 91 metri, iar cu laterna la colosala înălțime de 107 metri. Pe aceștĭ opt stîlpĭ se ridică maĭ întîiŭ un tambur înalt cu opt fețe, conținênd fie-care față o feréstră mare rotundă, ce ar avea să rĕspîndéscă o lumină puternică, — adĭ însă sunt maĭ tóte astupate.

Cupola care se ridică cu multă maiestate în formă eliptică, este boltuită duplu, una din'năuntru și alta din afară, ast-fel că între ele să află treptele carĭ conduc la laternă. De însemnat este că Brunelleschi la zidirea aceseĭ opere admirabile nu s'a servit de schele.

Acéstă catedrală, care este începută în stilul gotic-italian, nu a dat luĭ Brunelleschi o libertate absolută în adoperarea formelor anticĭ, ci din contră el fu necesitat, pentru armonia totuluĭ, a lua mult în considerațiune stilul antecesorilor luĭ. Meritul săŭ în acéstă operă este în altă concepțiune de a ridica o masă atît de colosală pe un sprijin atît de însemnat, o boltă așa de înaltă, pe care lumea antică nu a cunoscut la nicĭ un monument de al eĭ.

Marelui nostru maiestru nu 'i-a fost decis prin sórtă ca să vadă finită și coróna operei luĭ; adică laterna. A trebuit să trécă peste 15 anĭ pînă ce o terminase Guiliano da Majano. Dacă Brunelleschi nu ar fi făcut în viața sa alte opere de cît numaĭ cupola domuluĭ florentin, ar fi fost de ajuns ca să'șĭ facă un nume nemuritor.

Insă pe el 'l aflăm de la anul 1420 pînă la finea vieţeĭ sale făcînd planurĭ și conducênd multe zidirĭ de mare insemnătate, precum bisericĭ, palate, mănăstirĭ și multe alte lucrărĭ ce cad în arta architectureĭ.

Aci i s'a dat o libertate absolută în introducerea și întrebuințarea acelor forme și întocmirĭ architectonice ce și le'a adunat și însușit din resturile ruinelor romane. Esistența uneĭ oscilațiunĭ între adoperarea acestor detailurĭ cu productele tradiționale ale evuluĭ mediŭ, nu să putea delătura, de óre-ce începutul renașterei nu avea un canon precis.

Așa vedem cum Brunelleschi în S. Lorenzo dă basiliceĭ evuluĭ mediŭ un înbrăcămînt antic, prin nobilitarea columnelor în stil corintic, prin împreunarea architravuluĭ, frisuluĭ și corniceluĭ cu capitelul columneĭ și prin ornarea arcurilor. Aceste combinațiunĭ fac ca interiorul să fie predomnit de o frumusețe și nobilitate a detaliurilor, formînd un complecs armonic ce arareorĭ un artist 'l știe întruni în un mod atît de clar la un op architectonic.

Nava principală este acoperită plan, pe cînd năvile lateralĭ sunt prevĕdute cu boltĭ cruciate, iar fie-care din aceste se despart de nava principală prin șapte columne în forma sus amintită. Părețiĭ năvilor lateralĭ sunt decorațĭ cu pilastri și semicolumne, iar între ele se înșir nișele, care servesc de capele. Părețiĭ năviĭ principalĭ sunt animațĭ cu un șir de ferestre semicercuale, care se ridică d'asupra fie-căruĭ arc al columnelor. Unde se încrucișéză nava principală cu cea traversală, acolo, adică pe quadratura, se ridică o cupolă fără tambur, ale căreĭ ferestre înșirate de jur împrejur sunt asemenea semicercuale. Chorul se închide prin un unghiŭ drept. La brațul nordic al năviĭ traversal, se mărginește sacristia cea veche, care asemenea e făcută de Brunelleschi, fiind fórte frumos ornată cu opere de a luĭ Donatello și Andre del Verrocchio. Fațada care era să aibă o menire înaltă, a rĕmas tot neterminată.

S. Lorenzo este prima basilică grandiósă a renaștereĭ italiene, prin ea, basilica pe columne acoperită plan, ajunge la onorurile eĭ de maĭ nainte.

S. Spirito, asemenea o basilică acoperită plan, care în urma unuĭ incendiŭ în anul 1471 era ajunsă în lucrare, s'a finit numaĭ în parte după planurile luĭ Brunelleschi. Aci nișile aŭ aceea înălțime ca năvile lateralĭ, pe cînd în St. Lorenzo sunt cu mult maĭ jóse. Aceste capele carĭ d'împreună cu năvile lateralĭ, se continuă peste nava traversală și peste cor, daŭ cel maĭ escelent efect perspectivic. Cupola care se ridică în mijlocul năviĭ traversalĭ provĕdută cu tambur, pare a nu fi fost concepțiunea luĭ Brunelleschi [1]), căcĭ vedem că el întrebuințéză acest cilindru în S-ta Maria del Fiore, al căruĭ menire este a susținea colosala masă a cupoleĭ ce se ridică peste dînsul, iar aci cupola acésta mică nu póte face atarĭ pretențiunĭ.

De mare interes pentru stilul architectonic este „capela dei Pazzi" începută îndată după marea concurență pe la anul 1420 la S-ta Croce în Florența. Aci stilul renaștereĭ italięne ne face cea maĭ nobilă și cea maĭ curată impresiune. Planul acesteĭ capele este în forma cruceĭ greceștĭ. Porticul e boltit rotund. Columnele luĭ sunt corintice. In mijlocul porticuluĭ se înalță o cupolă mică cu casete smălțuită în diverse culorĭ. In interior părețiĭ sunt înfrumusețațĭ cu pilastri corinticĭ. Cupola capeleĭ este poligonă cu ferestre rotunde. Acéstă mică clădire, este una dintre cele maĭ atrăgătóre și maĭ armonióse clădirĭ ce cunóște renașterea italiană, ea servise ca model la alte clădirĭ grandióse ce aŭ făcut succesoriĭ luĭ Brunelleschi.

După planurile luĭ Brunelleschi, Francesco della Luna edificase la anul 1421 spitalul copiilor inocențĭ în „piazza dell'Annunziata" cu logie de o frumusețe rară. Arcurile se înalță imediat de pe lespedea capiteluluĭ columneĭ corintice, fără ca transițiunea să se facă prin o bucată de coronament. Intre aceste arcurĭ se aflaŭ copilașiĭ în fașe, medalióne fórte frumóse de Andrea della Robbia.

Cosimo di Medici, care pe aceste timpurĭ era sufletul poporuluĭ florentin, poseda o agerime extraordinară în alegerea talentelor, pe carĭ le grupase în jurul sĕŭ dîndule nutriment și ocasiune a se desvolta și luci în adevĕrata lor splendóre. El a fost un adevĕrat principe pentru popor, care a spesat din casa sa proprie sume enorme pentru zidirĭ și întocmirĭ publice. El a lăsat posterităţiĭ acele amintirĭ neperitóre ce nu se pot întuneca de cele ale principilor și regenților iubitorĭ de glorie, dar care sunt productele sbatereĭ și stórcereĭ poporuluĭ nefericit.

Brunelleschi încă a fost de Cosimo încărcat cu cele maĭ înalte onorurĭ și însărcinat cu întreprinderĭ ce nu maĭ dînsul a fost în stare a le resolvi atît de strĕlucit. Așa „abasia di Fiesole" este opera luĭ Brunelleschi. Acéstă mănăstire s'a edificat pe spesele luĭ Cosimo, ea e una dintre cele maĭ frumóse și grațióse complecse de edificiĭ. Aci biserica are numaĭ o navă boltită rotund. Pe de lăturĭ însă sunt capele. Cupola e modestă. Curtea cu lojele eĭ deschise încîntă pe visitatorĭ. Cu mare îngrijire aranjase Brunelleschi refectorul, dormitorele, biblioteca, novițiele și cele l'alte întocmirĭ ale mănăstireĭ. Ornamentarea desvoltă o mare simplicitate, se observă cum tóte sunt astfel calculate ca complecsuluĭ să i se dee cea maĭ curată și atrăgĕtóre armonie.

Cosimo 'l a însărcinat să 'ĭ facă un plan pentru un palat ce avea în gînd a edifica. Filippo se puse pe lucru, făcînd un plan pe care Cosimo nu 'l a acceptat de óre-ce i se părea prea grandios.

Dar sórta 'l a favorisat ca să 'șĭ desvolte talentul sĕŭ architectonic pentru edificiele profane în modul cel maĭ splendid la palatul „Pitti" început în anul 1440.

Acest palat este modelul palatelor florentine, în el să rădică rustica la cea maĭ mare însemnătate. Aceste bosage uriașe, carĭ numaĭ la dungĭ sunt netezite, daŭ palatuluĭ un aspect fórte serios și impunător, el pare că desprețuește orĭ-ce decorațiune. Proporțiunile luĭ sunt grandióse. Și fiind-că parterul pe timpurile acelea servea maĭ mult pentru trebuințele accidentale, de aceea ferestrele luĭ sunt micĭ în formă quadrată. In cele-l'alte două etage însă ferestrele să desvoltă în formă semicercuală la colosala mărime maĭ de 7 metri înalte și 4 metri late. Aceste la o laltă fac una din impresiunile cele maĭ sublime asupra spirituluĭ privitor. Palatul „Pitti" a fost pînă în secolul al XVII-lea mereŭ complectat. Sub conducerea luĭ Brunelleschi nu a fost de cît ceĭ șése anĭ ultimĭ aĭ vieţeĭ sale active, adecă pînă la 1446.

[1]) *Burchardt Jak.* Der Cicerone tom. III pag. 171 ed. 3-a.

Afară de aceste zidirĭ de mare însemnătate Brunelleschi a făcut în viéța sa planurĭ pentru difierite alte lucrărĭ architectonice, în carĭ pulséză acea armonie curată a formelor anticĭ ce o am aflat în operele luĭ grandióse.

Acest bărbat de statură neînsemnată, avea ascuns în corpul sĕŭ acel suflet bun și nobil ce i-a cîștigat respectul, simpatia și iubirea contimporanilor sĕĭ. Maĭ mult însă, numele i-a fost, este și va fi în tóte timpurile glorificat. Osemintele luĭ zac în S-ta Maria del Fiore în nava laterală dréptă, cu chipul sĕŭ de marmor ce e sculptat de scolarul sĕŭ Buggiano.

Stilul gotic italian, care s'a conservat pînă în prima jumĕtate a secoluluĭ al XV-lea, și 'ĭ-a rĕmas bun pentru tot-d'a-una de la pămîntul Italieĭ, fiind substituit cu formele și detailurile anticĭ redeșteptate de Filipo Brunelleschi. Succesoriĭ acestuĭ mare architect copleșițĭ de mărimea concepțiuneĭ luĭ, de profunditatea luĭ în studiul architectureĭ și de agerimea sufletuluĭ sĕŭ întru alegerea și întrebuințarea acelor forme, nu simțesc acea potere internă de a încerca ceva noŭ, ci sunt mulțumițĭ că pot merge în direcțiunea deschisă și arătată de el. Numaĭ maĭ tîrziŭ să nisuesc a observa o severitate maĭ mare în priceperea formelor architectureĭ anticĭ.

Cu cît întîmpinăm în istoria architectureĭ maĭ multe talente, carĭ s'aŭ dedicat servicielor eĭ, cu atît numele luĭ Filippo Brunelleschi lucește maĭ splendid în prețiósa lor cétă.

Sculptura și Ghiberti

In o stare tristă și demnă de compătimit ajunsese sculptura italiană în decursul evuluĭ mediu. Se pare că ea a uitat pentru tot-d'auna de acea claritate a formelor, de acea perfecțiune a studiuluĭ anatomic și a execntăreĭ technice, de acea putere sublimă care a dat marmoreĭ și metaluluĭ espresiunea divină în privirea și figura statuelor ḑeilor mitologieĭ. Și în adevĕr sufletul privitoruluĭ cîtă deprimare trebue să simtă, vĕḑînd marele abis ce esistă între arta vechiă romană și între productele barbare ale plasticilor evuluĭ mediu.

Sculptura la Italienĭ pînă către capătul acestuĭ ev este degradată din înălțimea demnitățiĭ sale ca artă, la o profesiune mecanică a unor petrarĭ, în cea maĭ mare parte lipsițĭ de cel maĭ puțin simțimînt artistic. Productele lor daŭ atestatele cele maĭ evidente despre necunóșterea și indolența lor față cu acurateța formelor, a proporțiunilor și a studiuluĭ anatomic. Lucrările lor rigide, de o extremă duritate și barbarie, maĭ de grabă să pot considera de caricaturĭ, de cît să pótă face o pretențiune cît de mică artistică.

Pe la mijlocul secoluluĭ al XIII-lea apare în Italia mijlocie marele măiestru Nicolo Pisano, căruĭ i-a fost dat a deștepta frumuseța formelor anticĭ, nobleța și măiestatea lor, ce păreaŭ cu totul dispărute. El este maĭ mult călăuḑit de reliefurile romane. Deși următoriĭ luĭ nu l'aŭ imitat, cu tóte acestea sculptura să avîntă de la durul barbarism, ea cîștigă maĭ mult simțimînt pentru natură. Figurile în mișcările lor sunt maĭ vivacĭ și formele lor maĭ precise.

O aparițiune nouă cu referință la technica sculptureĭ este Andrea Pisano. El este renovătorul vărsăreĭ metaluluĭ. Trecuse peste o mie de anĭ de cînd nu s'a produs ceva principal în acéstă technică. Andrea Pisano 'șĭ cîștigă un mare renume prin aceea că esecutase portalul ostic al baptisteruluĭ florentin, după desemnurile renumituluĭ pictor Giotto.

Composițiunea reliefurilor de la acest portal nu constă ca pînă aci din o mulțime de figurĭ grămădite peste o l'altă, ci din puține, carĭ sunt ordinate cu multă pricepere corespunḑînd adevĕratuluĭ stil al reliefurilor.

In a doua jumĕtate a secoluluĭ al XIV-lea apar pe pămîntuĭ Italieĭ maĭ mulțĭ sculptorĭ, carĭ formézā puntea de trecere de la stilul evuluĭ mediu la stilul renașstereĭ. Intre eĭ aflăm pe renumitul Andrea di Cione, numit și Orcagna, care exceléză în sculpturile tabernaculuĭ din Or San Micchele, ale căruĭ composițiunĭ respiră o mare nobleță.

Afară de sculptoriĭ din Florența și ținutul eĭ, maĭ sunt alte orașe ca Milanul, Verona, Veneția, Padua, Bologna etc., carĭ aŭ sculptoriĭ lor.

Eĭ le înfrumusețéză bisericile, palatele și mormintele cu sculpturĭ, carĭ sunt ultimele prestațiunĭ ale stiluluĭ gotic-italian.

Și pe cînd numĕrul lor să înmulțește din an în an, să simte lipsa unor talente maĭ marĭ, carĭ să pună o bază maĭ solidă direcțiuneĭ deși indicată, formînd scóle carĭ să regenereze arta sculptureĭ.

Provedința a voit ca să nu lipséscă atarĭ bărbațĭ din sînul lor. Cel maĭ mare dintre aceștia a fost Lorenzo Ghiberti.

Toscana, și încă Florența, dă la lumina ḑileĭ pe acest mare bărbat, a căruĭ nume posteritatea 'l pronunță cu atîta reverință. Născut în anul 1381, în primiĭ anĭ aĭ copilărieĭ sale învĕțase măiestria de la tatăl sĕŭ, care era de profesiune aurar. Asemenea învĕțînd cu multă diligență a sculpta și desemna, în scurt timp întocmaĭ ca Brunelleschi întrecuse pe învĕțătorul sĕŭ.

Pînă la al 20-lea an al viețeĭ sale, îl aflăm petrecînd cu puțină escepțiune în casa părintéscă, cînd și el încredințîndu-se puterilor sale, ia parte la marele concurs pentru portalul baptisteruluĭ Florentin. Afară de el și Brunelleschi a maĭ concurat Jacobo della Quercia numit și della Fonte, tînărul Donatello și încă alțĭ treĭ. Relieful sĕŭ de present se află în Barggelo, lîngă al luĭ Brunelleschi. Vestmîntul luĭ Abraam cu deoseb de la mijloc în jos nu a succes cu mult noroc, piciórele nu par a servi ca razim părțiĭ superióre a corpuluĭ. In genere întréga figură respiră o confusiune a evuluĭ mediu. Dar corpul mic al luĭ Isaac e lucrat cu un sentiment adevĕrat antic. Ghiberti arată că e fórte priceput în studiu anatomic. In acest relief maĭ este descris și un june în o posiție fórte potrivită cu etatea luĭ, a căruĭ vesmînt este aranjat cu mult gust artistic.

După cum știm juriul a decis în favórea luĭ Ghiberti, căruia i s'a încredințat esecutarea ușeĭ nordice de la baptister, ce s'a și făcut între aniĭ 1403—1424. Ce se ține de stilul, acéstă operă corespunde întru tóte regulilor estetice ale reliefurilor. El a continuat acea, ce cu 70 anĭ maĭ nainte reînprospătase Andrea Pisano la ușa estică a baptisteruluĭ. Insă maĭ mult, Ghiberti stă în lucrarea acésta pe o tréptă cu mult maĭ naltă de cât Andrea. El esprimă maĭ multă viéță spirituală, maĭ mare frumusețe în forme și o nobleță maĭ curată în vestminte. Figurile omeneștĭ sunt cu mult maĭ variate și maĭ perfecte de cât ale luĭ Andrea Pisano.

In privința esecutăreĭ technice, Ghiberti ajunsese acea nălțime a perfecțiuneĭ ce un al doilea Ghiberti cu greŭ ar puté-o întrece. Ușa nordică este împărțită în 28 de

câmpurĭ, dintre care cele opt de desubt conţin figurile profeţilor şi ale evangeliştilor. Cele-l'alte 20 de câmpurĭ conţin scene din istoria testamentuluĭ noŭ, de la Bunavestire şi până la pogorîrea Spirituluĭ sînt peste apostolĭ. Aceste scene sunt ordinate în spaţurĭ quadrate, de jur împrejur înfrumuseţate cu ornamente, ér în cornurile acestora câte un cap de bărbat saŭ de femee, la o-laltă 48.

Numaĭ după o scrutare minuţiósă a reliefurilor amintite, privitorul póte înţelege ce tesaur mare posede sculptura în acéstă operă. Şi cu cît va privi maĭ îndelungat, cu atît maĭ mult va admira marele talent al luĭ Ghiberti, care a fost în stare a exprima atît de mult în spaţurĭ aşa de micĭ. In Bunavestire, Fecióra este presentată în mişcarea eĭ cu multă fragezime castă; din privirea eĭ să citeşte o surprindere inocentă ce o arată la ştirea adusă de înger. In adorarea regilor, Fecióra şeḑînd, ţine pe genunchĭ pe noul născut, căruia i se închină un rege. De a drépta eĭ stă St. Iosef, în dĕrĕt regiĭ cu darurile şi suitele lor.

Afară de aceste reliefurĭ sunt de mare însemnătate botezul Domnuluĭ în Iordan, ispitirea sataneĭ şi alungarea vînḑĕtorilor din templu. Dintre reliefurile carĭ cad în partea superióră a uşeĭ, mare atenţiune merită flagerarea luĭ Christos. Aci privirea blîndă şi tot de odată durerósă a Mîntuitoruluĭ, vehementa mişcare a celor ce'l sbiciuesc cu espresiunea feţelor lor crudele şi pline de resbunare, sunt descrite în modul cel maĭ natural.

Relieful ce conţine rĕstignirea, este plin de sentiment tragic şi posedă o adevĕrate armonie clasică. Uşa e înconjurată cu ornamente fórte frumóse, representînd fructe şi florĭ. Ele sunt esecutate în metal cu acea diliginţă şi precisiune cum se observă la opera întrégă.

După o lucrare de 21 anĭ, Ghiberti putu aşeza uşa la locul destinaţiuneĭ sale. Admiraţiunea artiştilor şi a publiculuĭ florentin la vederea aceste opere grandiósă a fost atît de mare în cât signoria numaĭ de cât a decis ca uşa ostică a luĭ Andrea Pisano sĕ se aşeze în partea sudică, iar în locul eĭ să facă alta de Ghiberti.

Dar în decursul acestor anĭ cît a fost ocupat cu facerea uşeĭ nordice, Ghiberti maĭ lucrase şi alte opere de mare însemnătate. El a făcut treĭ statue pentru Or Son Micchele, representînd şi S-tul Ión Botezătorul, pe S-tul Mateĭ şi pe S-tul Stefan. Ultima statuă este una dintre lucrările cele maĭ grandióse a luĭ Ghiberti.

Numele luĭ era mare, acasă în Florenţa era încărcat cu cele maĭ multe onorurĭ şi distincţiunĭ, iar în tótă Italia să considera ca cel maĭ mare sculptor. Incredinţându-ĭ Signoria şi lucrarea portaluluĭ ostic, el se apucă de lucru la anul 1424, dar abea 'l terminase la finea vieţeĭ sale.

Ghiberti împarte fie-care aripă a uşeĭ în cincĭ cîmpurĭ, la o-lată ḑece. Pe aceste descrie scene din istoria testamentuluĭ vechiŭ. In modul cel maĭ armonios ştie împreuna pe un cîmp maĭ multe momente din una şi aceiaşĭ istorie. La astă uşă Ghiberti nu urmăreşte stilul desvoltat la uşa nordică, ci el se lasă mînat de curentul timpuluĭ îmbrăţişînd formele anticĭ cu efectul cîştigat prin ajutorul perspectiveĭ.

Ast-fel vedem cum el sĕ abate de la legile stilistice ce le are relieful şi înrtoduce acele peisage pitoreştĭ, acea ordine ce corespunde la tablourĭ, nicĭ decum la reliefurĭ. Insă totuşĭ el ştie a le da acea frumuseţe minunată a corpurilor nude, acea dulcéţă sublimă şi înaltă perfecţiune a espresiunilor spirutuale, acel curs curat al vestmentelor, în cît ochiul privitor ademenit de atîta plenitudine artistică, uită că sĕ află înaintea unuĭ relief.

Şi în adevĕr, arta nu cunóşte pînă acum din tóte timpurile un op maĭ perfect de cât acesta, executat în bronz. Michel-Angelo contemplînd astă uşă a zis că ea ar merita să fie şi uşa paradisuluĭ. De atuncĭ aceste vorbe cumpănitóre ale mareluĭ geniu nu s'aŭ uitat, căcĭ uşa pórtă azĭ numele de „uşa paradisuluĭ."

La uşa nordică Ghiberti începu lucrarea sa de jos în sus, la uşa ostică însă o începe de asupra şi anume cu crearea celor d'ântâĭ ómenĭ. In acéstă istorie relieful representă patru momente, crearea luĭ Adam, crearea Eveĭ, seducerea eĭ de şérpe şi alungarea din paradis.

Dinainte, îndată în partea stîngă a relief uluĭ, Dumneḑeŭ plecat spre Adam 'ĭ prinde mîna stîngă ḑicîndu-ĭ sĕ se scóle, pe cînd cu drépta îl bine-cuvîntă. Adam e descris în momentul cînd el confus de somn, voieşte a urma porunci Creatoruluĭ sĕŭ. In miḑloc este minunata scenă cînd Dumneḑeŭ crează pe Eva care e purtată de o cétă îngeréscă. Adam dórme întins la piciórele lor. Aci statura figurelor nude este sveltă, graţia formelor stă pe trépta cea maĭ înaltă a perfecţiuneĭ. Creatorul la acest act solemn apare în adevĕrata maiestate divină. Pe planul al treilea se vede Eva care oferă luĭ Adam mĕrul, iar între eĭ să află arborele pe care e încolăcit şérpele. Al patrulea moment din acéstă istorie este alungarea din paradis. Ghiberti descrie scena aceasta fórte patetic. Eva şi în dreptul eĭ Adam sunt eşiţĭ din paradis, ruşinaţĭ lamentéză către Dumneḑeŭ; îngerul ce i-a alungat îĭ urmăreşte mereŭ. Creatorul, ce e d'asupra înconjurat de o cétă îngeréscă îĭ priveşte condamnator.

Pe aripa dréptă a uşeĭ este descris Adam, care ară pămîntul cu douĭ boĭ ce trag încordat la plug. Aci se vede munca amară pentru cîştigarea celor de rîndul traiuluĭ, o adevĕrată copie de pe natură. Ceva maĭ în sus Abel ca păstor, maĭ îndĕrĕt Adam în cercul familieĭ sale, de aci în drépta Cain şi Abel carĭ sacrifică luĭ Dumneḑeŭ. Maĭ la vale Cain care dă ultima lovitură de mórte fratelui sĕŭ. In cel din urmă moment al acesteĭ istoriĭ Ghiberti descrie pe Cain care mustrat de fapta comisă plecînd în larga lume, pare că rĕspunde Creatoreluĭ: aŭ eŭ sunt păzitorul frateluĭ meŭ?

In al treilea relief se istoriseşte cum Noe după deluviŭ, eşind din arcă se află în cercul familieĭ sale înconjurat de tóte părţile de animale, făcute cu cea maĭ mare fidelitate naturală. De a dreapta se vede cum el sacrifică luĭ Jehova în semn de mulţumire că l'a mîntuit; de-a stînga, în somnul beţieĭ întins pe pămînt, este descris fórte caracteristic în stadiul beţieĭ.

In al patrulea relief descrie cum ceĭ treĭ îngerĭ apar înaintea luĭ Avraam, o figură bĕtrînă plină de demnitate. In fund se vede Sara ieşind din cort. De-a drépta şed douĭ servitorĭ la pólele unuĭ deal în posiţiĭ fórte graţióse, confundaţĭ în convorbire; înaintea lor paşte un asin, fórte tare prescurtat perspeciviceşte. O încîntătóre scenă idilică! D'asupra pe deal se vede cum Avraam voeşte a sacrifica pe fiul sĕŭ Isaac şi cum el este oprit de un înger în vehementa 'ĭ mişcare. Aci se póte vedea marea deosebire în modalitatea descriereĭ acesteĭ scene după un interval de peste 30 de anĭ.

Al cincilea relief representă scene din viaţa luĭ Isaac, Esau şi Iacob. Inainte în stînga e un grup de patru

femeĭ ale căror vestminte aŭ o euritmie fórte frumósă. In fund sub un ornament architectonic ce represintă niște întocmirĭ în renaștere se vede Rebeca, care e pe patul de naștere. In partea dréptă d'asupra e Dumnedeŭ carele spune Rebeceĭ că Iacob al 2-lea fiŭ este menit să fie peste Esau. Pe planul întîĭ se vede slabul bĕtrîn care sfătueşte pe Esaŭ să mérgă la vînat, și din ce va prinde săĭ facă de mîncare, căcĭ fiind bĕtrîn voeşte a'ĭ da ultima bine-cuvîntare. In dĕrĕt în drépta se vede cum Rebeca sfătuește pe Iacob să înșele pe tatăl sĕŭ. Inainte Isaac bine-cuvîntă pe Iacob, iar lîngă eĭ asistă Rebeca. Ordinea acesteĭ istoriĭ este atît de curată și armoniósă, figurile sunt atît de viĭ și naturale, prescurtările perspectivice sunt atît de acurate, în cît totul apare ca un adevĕrat tabloŭ.

Ultimele cincĭ reliefurĭ de la ușa paradisuluĭ posed o plenitudine de figurĭ cu mult maĭ avută, iar perspectiva să desvóltă în cea maĭ mare frumusețĕ. In al 6-lea relief descrie scene din viața luĭ Iosef și a fraților sĕĭ, în al 7-lea relief din partea luĭ Iehova se predaŭ tablele legeĭ pe muntele Sinai. Al 8-lea cîmp represintă trecerea Israilitilor peste rîul Iordan și căderea zidurilor Jerichonuluĭ. In relieful al 9-lea Ghiberti descrie lupta între Israeliţĭ și Filisteni. In midloc David taie capul luĭ Goliat, care e cădut la pămînt. In drépta Filisteniĭ speriațĭ de căderea luĭ Goliat o apucă la fugă. Saul cu aĭ sĕĭ urmăreşte pe Filistenĭ. Lupta este descrisă cu tóte miseriele eĭ.

In ultimul relief Ghiberti 'șĭ desvoltă talentul sĕŭ în cel maĭ înalt grad. Regina din Șaba, care veni din depărtare ca să vadă mărirea și să audă înțelepciunea luĭ Solomon, este primită de acesta cu mare pompă. Pe podestul unor trepte, carĭ conduc la un templu splendid, se întîmplă întîlnirea. Solomon un bĕtrîn venerabil în o atitudine plină de maiestate ține cu mîna stîngă mîna dréptă a regineĭ. In drépta și stînga lor sunt suitele carĭ 'ĭ acompaniază. O balustradă desparte pe toțĭ aceștia de garda de onóre, ce se află înaintea lor pe planul prim, figurile lor se rĕdică așa de tare din relief, în cît sunt maĭ statuete întregĭ. Planul al treilea e înfrumusețat cu un templu cu treĭ năvĭ făcut în stilul renaștereĭ. Relieful acesta are o composiție strictă simetrică. El este un adevĕrat tabloŭ în bronz.

Fie-care relief este înconjurat de o ramă, tóte cincĭ din o aripă sunt înconjurate de o altă ramă maĭ mare, pe care se desvoltă cele maĭ frumóse ornamente. In drept cu midlocul fie-căruĭ relief să află o nișă, pe a căreĭ basă stă o statuetă bărbătéscă saŭ femeiască, iar în drept cu colțurile d'asupra reliefurilor în un spațiŭ rotund sunt capete omeneștĭ. Locul liber dintre nișĭ este umplut cu ornamente frumóse de diferite motive. Partea de d'asupra a primelor reliefurĭ și cea de desubt a celor ultime aŭ figurĭ culcate. Astfel pórta paradisuluĭ are 24 de capete și 24 de figurĭ întregĭ omeneștĭ, dintre carĭ 4 sunt descrise în posiție zăcîndă.

In intervalul cît a durat facerea ușeĭ ostice, Ghiberti a maĭ lucrat și alte opere de mare însemnătate. Așa pentru Lionardo Dati, primul predicător din S-ta Maria Novella, făcuse un mormînt de bronz, pe a căruĭ lespede acoperitóre se vede relieful luĭ Dati. Mormîntul e așezat în nava principală din S-ta Maria Novella.

La 1427 finise cele douĕ reliefurĭ carĭ eraŭ de mult procurate pentru vasul de botez al biserici St. Giovanni din Siena. Ele represintă botezul Domnuluĭ și Ión Botezătorul înaintea luĭ Erod. La 1428 făcuse racla móștelor S-tuluĭ Iacint cu douĭ îngerĭ de o perfectă frumusețe. Iar la 1440 terminase o raclă pentru reliquele S-tuluĭ Zenobiu episcop florentin, etc. etc.

Ca aurar Ghiberti lucrase multe obiecte carĭ acum nu maĭ sunt, saŭ nu se cunosc.

Tóte operile ce le avem de la Ghiberti sunt în bronz, ele vor rĕmînea pentru tóte timpurile cele maĭ înalte și perfecte prestațiunĭ ale plasticeĭ.

Pictura și Masaccio

Pictura italiană în cea maĭ mare parte din evul mediŭ este influențat de arta vechiă creștină și de arta bizantină. Ea rĕmîne fórte îndĕrĕt. In adîncimea evuluĭ mediŭ, simțimîntul artistic era atît de tîmpit pretențiunile eraŭ atît de primitive, în cît dacă un chip cu formele cele maĭ barbare și nenaturalĭ poseda un cîmp bine înaurit, era considerat ca un lucru frumos și admirat de glótele fanatice.—Cîte laude și glorificărĭ a trebuit să întîmpine Cimabue pe la finea secoluluĭ al XIII-lea care a știut întrupa în lucrările luĭ maĭ multă veritate naturală și maĭ mult simțimînt pentru frumos ? !

Duccio la începutul secoluluĭ al XIV-lea merse maĭ departe. In opera sa principală în altarul catedraleĭ din Siena, el desvoltă simțimîntul frumosuluĭ într'un grad atît de mare, în cît lung timp nu a fost întrecut de succesoriĭ sĕĭ. Figurile sale respiră o grație și o plenitudine de viață. Cînd finise acest altar cetățeniĭ aŭ fost atît de încîntațĭ, în cît aŭ dus lucrarea luĭ din atelier la biserică cu mare procesiune cu cler și corporațiunĭ în sunetul clopotelor și al trompetelor și cu făclĭĭ aprinse. Technica la acéstă operă este încă bizantină.

Pictura morală este fórte favorită de architectura stilŭluĭ gotic-italian. Prin micșorarea ferestrilor de la biserică, se cîștigă fețe maĭ marĭ pe pĕrețĭ, pe carĭ pictura în fresco se póte desvolta în tótă libertatea eĭ. Pe aceste fețe a știut Giotto (1276—1336) să-șĭ desvolte pictura sa monumentală, ale căreĭ composițiunĭ să bucură de cea maĭ nobilă împărțire a spațiuluĭ. Pe cînd la Cimabue și Duccio scopul nisuințelor lor a fost frumusețea, la Giotto observăm o altă direcțiune. El se nisueşte a ajunge în composițiunile sale la cea maĭ înaltă veritate, neluînd în seamă esecutarea detailurilor. Acest artist cîntat de Dante în divina comedie, glorificat de Boccaccio în decamerone, întemeiase o scólă mare, care a durat pînă în secolul al XV-lea, dar care nu s'a rădicat peste întemeietorul eĭ.

O altă mare aparițiune în secolul al XIV-lea este Andrea di Cione, numit și Orcagna. In capela Strozzi din S-ta Maria Novella sunt cele maĭ renumite producte ale sale în pictură: judecata din urmă și paradisul. Aci în solemnitatea predăreĭ acestor motive, el știe întruni cea maĭ mare nobletă, iar totalitatea e predomnită de o liniște armoniósă.

Către finele secoluluĭ al XIV-lea numĕrul pictorilor este mare. Eĭ se grupéză în diferite orașe întemeind scolĭ în carĭ se desvoltă o activitate laudabilă. Cea maĭ însemnată din aceste scolĭ este scóla toscană. Ea îșĭ desvoltă activitatea sa în secolele următóre. Sub Casimo di Medici, părintele patrieĭ și sub Lorenzo Magnificul, Toscana se află în epoca eĭ de aur. Aceştĭ bărbațĭ întrunesc cele maĭ frumóse virtuțĭ, eĭ sunt ceĭ maĭ marĭ sprijinitorĭ aĭ artelor și științelor.

In poporul florentin domnește acum o altă viață plină

de entusiasm și aspirațiunī. Pictura ea un avînt în minunatele frescurī din capela Brancacci făcute de Masaccio.

Noī nu știm multe din viața acestuī mare artist, care să consideră ca întemeiătorul pictureī moderne. Atîta este sigur, că tatăl sĕŭ a fost Ser Giovanni di Simone Guidi, că s'a născut la sfîrșitul anuluī 1401 și că numele Masaccio este poreclă din Tommaso. El a fost un om care s'a dat cu trup și suflet numaī studiuluī pictureī, tóte cele-l'alte nimic nu l'a interesat, de aci să esplică desele perplesitățī pecuniare, carī le-a avut în scurta sa viață. In anul 1421 intrase în tribul medicilor și farmaciștilor, adică în al 20-lea an al viețiī sale. In Florența se amintește despre dînsul ultima dată la anul 1427, cînd merse în Roma unde să fi murit la anul 1428.

Masaccio este cel maī mare pictor al secoluluī al XV-lea. In operele luī figurile posed acea maiestate și demnitate, ce în adevĕr corespund persónelor ce le represintă. El observă natura, iar resultatul acesteī observațiunī este vivacitatea formelor și mișcărilor ce le știe da în figurile sale.

Cu cea maī mare cunóștere psihică sunt descrise espresiunile și gesturile persónelor luī. Ele ne arată că el a posedat un sentiment pentru frumos fórte desvoltat.

Incă de timpuriŭ Brunelleschi a recunoscut mărimea sufletuluī luī Masaccio. Studiul perspectiveī, care 'l a cultivat cu atâtea greutățī. 'l a împărtășit și luī Masaccio, căruia i-a folosit mult în composițiunile luī.

Tablourile luī nu represintă o plenitudine de figurī privitóre, ci fie-care figură are însemnătatea sa popriă și jócă un rol în composițiune.

Există o mare divergință în privința autenticitățiī operelor luī. Uniī susțin că tóte frescurile din capela Brancacci, afară de cele ale luī Filippino Lippi, sunt făcute de Masaccio, și că acolo nu ar exista nicī o pictură de a luī Masolino. Dar între frescurile atribuite de aceștī criticī luī Masaccio există o mare deosebire atît în privința techniceī cît și a aranjăreī figurilor și a composițiunilor lor. De aceea pe drept putem presupune cum că în capela Branccaci a lucrat maī întîī Masolino și că Masaccio a continuat lucrările începute de antecesorul sĕŭ.

Dar maī nainte de a începe Masaccio lucrările luī în capela Brancacci, a trebuit să facă un lucru de probă tot în biserica „del Carmine" din Florența. Acesta a fost St. Paul, mult lăudat și admirat de toțī visitatoriī. El însă s'a nimicit în urma unuī incendiŭ și renovariī din secolul al XVIII-lea.

Lîngă altar în partea dréptă a bisericeī „del Carmine" în un spațiŭ aprópe quadrat se află mult admirata capelă Brancacci. Indată la începutul păreteluī stîng de la altarul capeleī, Masaccio a descris pe un pilastru alungarea din Paradis a primilor ómenī. Acest minunat fresco nu numaī că arată o perfecțiune în studiul anatomic, ci și o frumusețĕ în forme și o mișcare vivace în corpurī. Adam își acopere fața cu ambele mînī, semnul celeī maī puternice durerī. Eva lamenteză. Simțimintele dureriī și ale pudóreī sunt descrise cu cea maī mare caracteristică. Ingerul ce stă d'asupra lor avînd în drépta o spadă, arată cu stînga nefericiteī perechī lumea largă.

Pe păretele altaruluī sunt treī frescurī făcute de Masaccio, unul d'asupra în drépta ferestreī, iar cele-l'alte două de desubt de ambe laturile altaruluī. Cel de d'asupra represintă o scenă cum Petru botéză. Un june îngenunchiat în apă, cu mînile întocmite spre rugăciune, cu capul plecat, pătruns de pietate, primește botezul din mînile vicaruluī luī Christos. Ceva maī îndĕrĕt în drépta, este o figură bărbătéscă cu mînile încrucișate, tremurînd de frig, aștéptă ca să trécă și peste dînsul acest act solemnel. Aceste două figurī nude sunt descrise cu multă iscusință și cunóștere a studiuluī anatomic. In ele să observă acel avînt energic, acea caracteristică naturală ce pînă atuncī pictura nu a fost produs și nu a fost cunoscut, acea nouă direcțiune ce a fost îmbrățișată de arta modernă cu cea maī mare căldură. Ele aŭ fost obiectul de admirațiune a multor generațiunī și mulțī artiștī le-aŭ studiat și copiat. Tot acea înălțime a stiluluī ajunsese și cele-l'alte figurī din acest tabloŭ.

Cele două frescurī de desubt, represintă asemenea scene din viața s-luī apostol Petru. Unul în care el vindecă bolnaviī numaī cu umbra sa; celă-l'alt cum el cu sf. Ioan împărțesc elemosină săracilor, a căror mizerie luméscă e descrisă cu cea maī mare veritate.

Cel maī măestrit fresco este în partea d'asupra păreteluī stîng, întitulat „il tributo". Christos însoțit de apostolī este oprit în mersul sĕŭ de un vameș care 'ī cere taxa. Mîntuitorul înturnîndu-se spre Petru, 'ī cere a merge la țĕrmurī, arătîndu'ī direcțiunea cu mîna dréptă, ca să scótă din gura pesceluī banul ce avea să'l dee vameșuluī. Gesticulațiunea plină de maiestatea luī Christos, mirarea apostolilor și atitudinea lor demnă, graba luī Petru de a pleca, euritmia vestmintelor, esecutarea lor cu lățimea peneluluī, tóte acestea daŭ cea maī mare dovadă despre marele talent artistic al nemuritoruluī Masaccio.

Acest tabloŭ este un cap de operă în composițiune. In el sunt unite treī momente : în mijloc este grupul descris a luī Christos și al apostolilor, în stînga se vede cum sf. Petru ia banul din gura pesceluī, iar în drépta cum sf. Petru dă vameșuluī banul. Cîmpul e înfrumusețat cu o căsuță pentru sentinele și cu un peisagiŭ romantic.

In partea de desubt tot pe acest părete, Masaccio începuse un alt fresco. In drépta tronéză sf. Petru, înconjurat de maī mulțī călugărī de ordul carmelit, dintre care uniī staŭ, iar treī sunt îngenuchiațī la piciórele luī. In partea stîngă Masaccio a început o altă scenă tot din viața sf. Petru și anume cum el învie pe Teofil fiul domnitoruluī Antiochieī. Dar durere, acéstă scenă nu o terminase. A trebuit să trécă maī bine de o jumĕtate de secol pînă ce iar s'a pus în lucrare și s'a finit de Filippino Lippi. Probabil că întreruperea lucrăreī s'a făcut din motivul ridiculeī recompense ce a primit de la mănăstirea carmeliților.

Astfel 'șī încheia Masaccio grandiosul sĕŭ ciclu de tablourī din capela Brancacci. Aci s'a desvoltat talentul sĕŭ rar în un mod atît de strĕlucit. Acéstă capelă ascunde în sine cele maī frumóse frescurī ce a fost produse pe pămîntul Italieī în ceī d'întîiŭ cincī-spre-zece secolī aī creștinătățiī. Pînă nu apăruse operele luī Rafael și a luī Michel-Angelo, ele aŭ fost considerate ca minunea minunelor, ca acel focar sacru în arta pictureī ce respîndea lumină și entusiasm artiștilor privitorī. Și dacă sufletele contemplătóre în culmea admirațiuneī aflaŭ în ele cea maī mare satisfacțiune, cît de sublim a trebuit să impresioneze pe Rafael alungarea din paradis făcută de Masaccio pe care o reproduse cu puține modificațiunī în logele Vaticanuluī ? !

Şi totuşĭ aceste admiraţiunĭ şi glorificărĭ ce sunt legate de numele nemuritoruluĭ Masaccio, nu contribuesc cît de puţin la îndulcirea sorţiĭ luĭ vitrige! Poreclit în viaţă, copil al lipseĭ şi mizerieĭ, a trebuit să maĭ susţină pe mama sa vĕduvă şi pe fratele sĕŭ minor, cu eĭ să împartă micul sĕŭ cîştig, ce nu satisfăcea nicĭ trebuinţelor ḑilnice. Astfel acest mare artist, care în lupta pentru existenţă a produs acele picturĭ carĭ aŭ fost decórea secoluluĭ al XV-lea, ce nu ar fi putut încă produce dacă ar fi fost maĭ desmerdat de sórte şi dacă firul vieţeĭ sale ar fi fost maĭ lung? !

In acel timp cînd Ghiberti era stimat, glorificat şi încărcat cu cele maĭ înalte onorurĭ, iar operile luĭ splendid rebonificate; cînd Brunelleschi încă 'şĭ primeşte resplata sa pentru fatigele studiuluĭ sĕŭ; cînd învĕţaţiĭ şi alte talente care contribuesc la renascerea italiană, se bucură de concursul concetăţenilor şi încurajarea din partea familiilor avute, — se pare că numaĭ Tommaso, fiul notaruluĭ Ser Giovanni di Simone Guidi, lipsit de acel dar ce în societatea omenéscă contribue la ridicarea individualităţiĭ, 'şĭ consumă spiritul sĕŭ între zidurile recĭ ale capeleĭ Brancacci, în împrejurările cele maĭ triste, fără amicĭ şi protectorĭ, desconsiderat şi luat în rîs de concetăţeniĭ sĕĭ!

Mizeria luĭ a trebuit să fie mare!

Avererea ce o avea era emanetată, datorea la maĭ mulţĭ cu diferite sume micĭ, chiar şi la un învĕţăcel de al sĕŭ 'ĭ datora cîţĭ-va florinĭ.

Afară de operele ce le-a făcut Masaccio în Carmine, a maĭ lucrat un fresco în S-ta Maria Novella. El se află îndată de la intrarea principală în drépta şi represintă Sf. Treime. El e unul dintre cele maĭ frumóse opere a luĭ Masaccio, aḑĭ e restaurat şi arată numaĭ umbra splendiduluĭ sĕŭ trecut.

Alte opere de ale luĭ făcute în Florenţa nu s'aŭ conservat. In biserica sf. Clemente din Roma, este un ciclu de picturĭ fórte emendate, pe aceste Vasarĭ le consideră ca primele lucrărĭ ale luĭ Masaccio.

Se ştie că el a petrecut în Florenţa de la anul 1420—1427, de aceia aceste lucrărĭ ar trebui să fie făcute înainte 1420, adică cam în al 18-lea an al vieţeĭ sale, ceea ce cu greŭ ne lasă a presupune. Maĭ probabil este că Masaccio a fost pe acele timpurĭ cu Masolino în Roma, care era maĭ înaintat în etate şi pe care Vasari 'l şi numeşte învĕţătorul sĕŭ. Acolo în sf. Clemente să fi ajutat luĭ Masalino, care maĭ cu drept se póte considera de autorul acestor frescurĭ.

Masaccio a maĭ lucrat şi în Pisa, dar şi aceste lucrurĭ aŭ dispărut cu totul.

Către finea vieţeĭ sale, el a părăsit pentru tot-d'a-una Florenţa şi s'a aşezat în Roma. Ce a făcut pînă la mórtea luĭ, şi cum a petrecut, nu se ştie. Astfel Tommaso Guidi, care a trăit în cele maĭ deplorabile împregiurărĭ, fără amic şi însoţitor, fără bine voitor şi protector, dispare pentru tot-d'a-una de pe orizontul artistic, nefiind de nimene deplîns. Prin mórtea prematură a adevĕratuluĭ întemeetor al direcţiuneĭ moderne, pictura simte o perdere fórte mare. A trebuit să trécă maĭ multe deceniĭ pînă ce dînsa iar începe a se recrea. Căcĭ în prima jumĕtate a secoluluĭ al XV-lea Tommaso este cel maĭ mare pictor şi toţĭ cîţĭ i-aŭ urmat în acel secol, numaĭ s'aŭ apropiat de el; dar nu 'l aŭ întrecut. De aceea pe dînsul împreună cu Brunelleschi şi Ghiberti 'ĭ putem considera ca nişte mărgăritare de la începul renaştereĭ italiene.

Rar s'a întîmplat ca în Toscana, ca artele formătóre, adică architectura, sculptura şi pictura să aibă ceĭ maĭ excelenţĭ cultivatorĭ în unul şi acelaş timp şi în unul şi acelaş oraş, ca toţĭ să fie croitoriĭ uneĭ nouĭ direcţiunĭ şi să stea pe cea maĭ înaltă tréptă a prestaţiunilor lor.

Şi precum la Grecĭ artele în o periódă scurtă produc o plenitudine miraculósă de opere, carĭ în privinţa perfecţiuneĭ staŭ pe cea maĭ înaltă tréptă pe care geniul omenesc se póte ridica, astfel sunt şi artele în renaşterea italiană, carĭ la început iaŭ un avînt grandios şi prepară terenul la un al doilea Phidias şi la un al doilea Apelle, luceferĭ neperitorĭ aĭ tutulor timpurilor.

Dr. Sever Mureşianu
Profesor la scóla de Bele-Arte din Iaşĭ

MOBILIERUL CATEDRALEI DE LA CONSTANŢA

Incă de când era ministru al Instrucţiuneĭ publice şi culteĭor d. T. Maiorescu, s'a luat mĕsurĭ pentru decorarea şi mobilarea catedraleĭ de la Constanţa, însărcinînd cu acéstă dificilă lucrare, douĭ artiştĭ romînĭ, pe architectul Mincu şi pictorul Mirea.

După multe şi numeróse greutăţĭ, acéstă lucrare s'a gătit, astfel că biserica va putea fi pusă la disposiţia cultuluĭ în curînd.

Cum aceştĭ douĭ artiştĭ s'aŭ achitat de sarcina ce li s'a dat, nu credem că e ceva de zis, de óre ce nu este visitator al acestuĭ monument, care să nu admire măestria cu care s'aŭ întocmit tóte lucrările.

Am fi dorit să putem presenta lectorilor noştri cîte-va desemnurĭ de partea decorativă, dar fiindu-ne imposibil în ast moment, ne mulţumim a da mobilierul, după desemnele ce d. architect Mincu a bine voit să ne pună la disposiţie.

Dăm de o cam dată un fotoliŭ regal şi un iconostas, iar în numerile viitóre vom urma.

Examinînd în total saŭ în detaliŭ aceste douĕ importante bucăţĭ din mobilier, vedem că d. Mincu a căutat să facă o lucrare cît se póte de originală, inspirîndu-se de formele vechĭ romîneştĭ, forme caracteristice ţăriĭ nóstre şi carĭ constitue partea originală a uneĭ architecturĭ de origină bizantină, dar cu un ton cu totul local.

Lucrărĭ de acest gen sunt în adevĕr, fórte greŭ de executat la noĭ, de óre ce ne lipsesc documentele scrise saŭ desenate, iar ceĭ ce aŭ dorinţa de a lucra în caracterul architectureĭ naţionale, sunt siliţĭ a merge să 'şĭ culeagă singurĭ elementele necesare, acolo unde le maĭ pot găsi.

Incă de la 1874 printr'un regulament se prevĕḑuse ca o comisiune specială să se ocupe cu culegerea acestor documente. Ministerul Cultelor însă care avea sarcina de a realisa lucrarea, n'a dat nicĭ o urmare regulamentuluĭ, astfel că aḑĭ ne găsim lipsiţĭ de acele preţióse documente.

Prin noua lege asupra conservăriĭ monumentelor istorice, se prevede ca să se procedeze la studiarea monumentelor din punctul de vedere artistic şi istoric. Sperăm că cu acéstă ocasiune se va face, mult doritele releveurĭ care aŭ să ne pună în mĕsură a cunóşte monumentele nóstre, în tóte detaliurile lor.

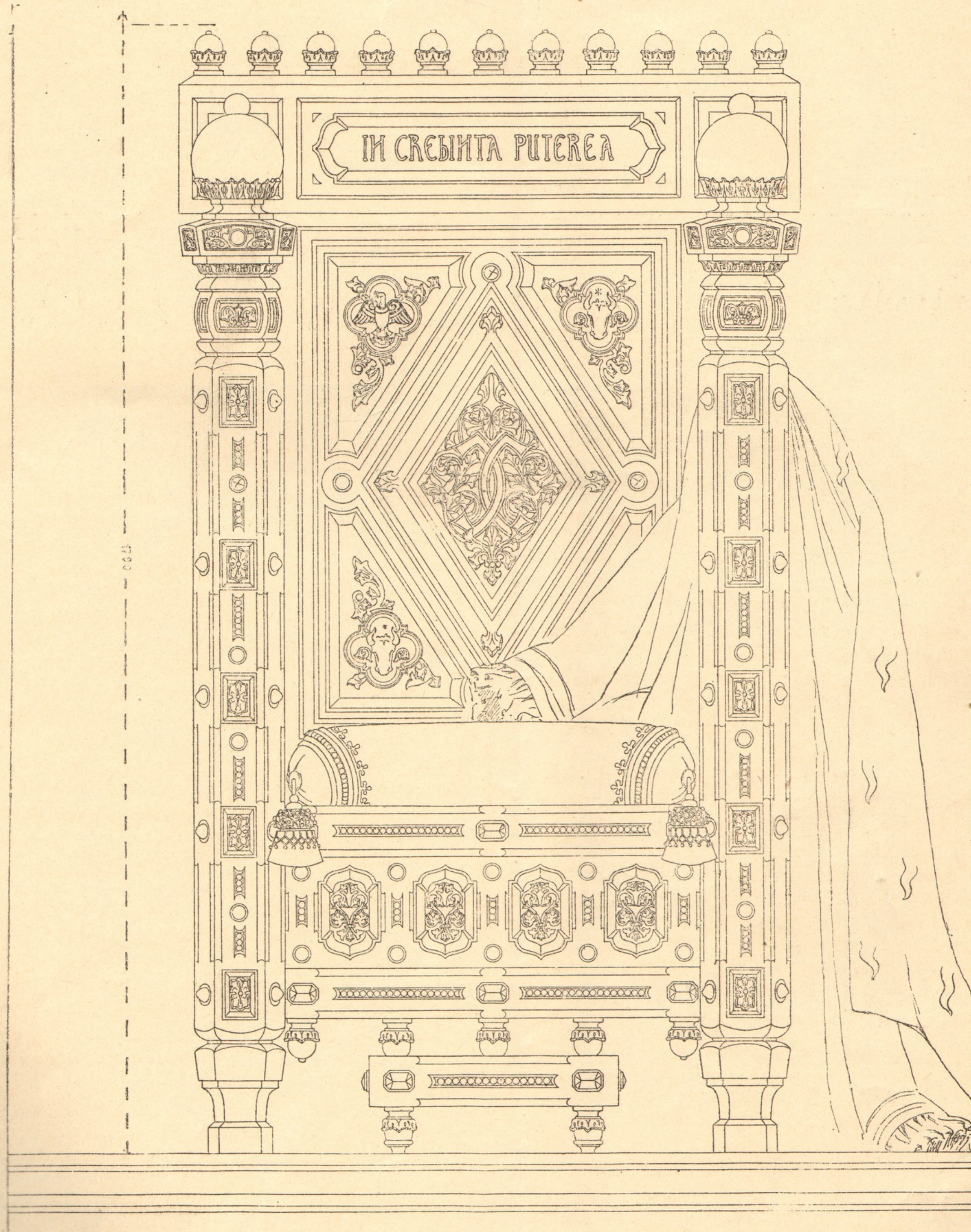
Pînă atuncĭ, nu putem de cît să felicităm pe architecţiĭ romînĭ ce fac eforturĭ laudabile pentru renaşterea arteĭ naţionale.

MOBILIERUL CATEDRALEI DE LA CONSTANȚA

DE

I. MINCU

Architect

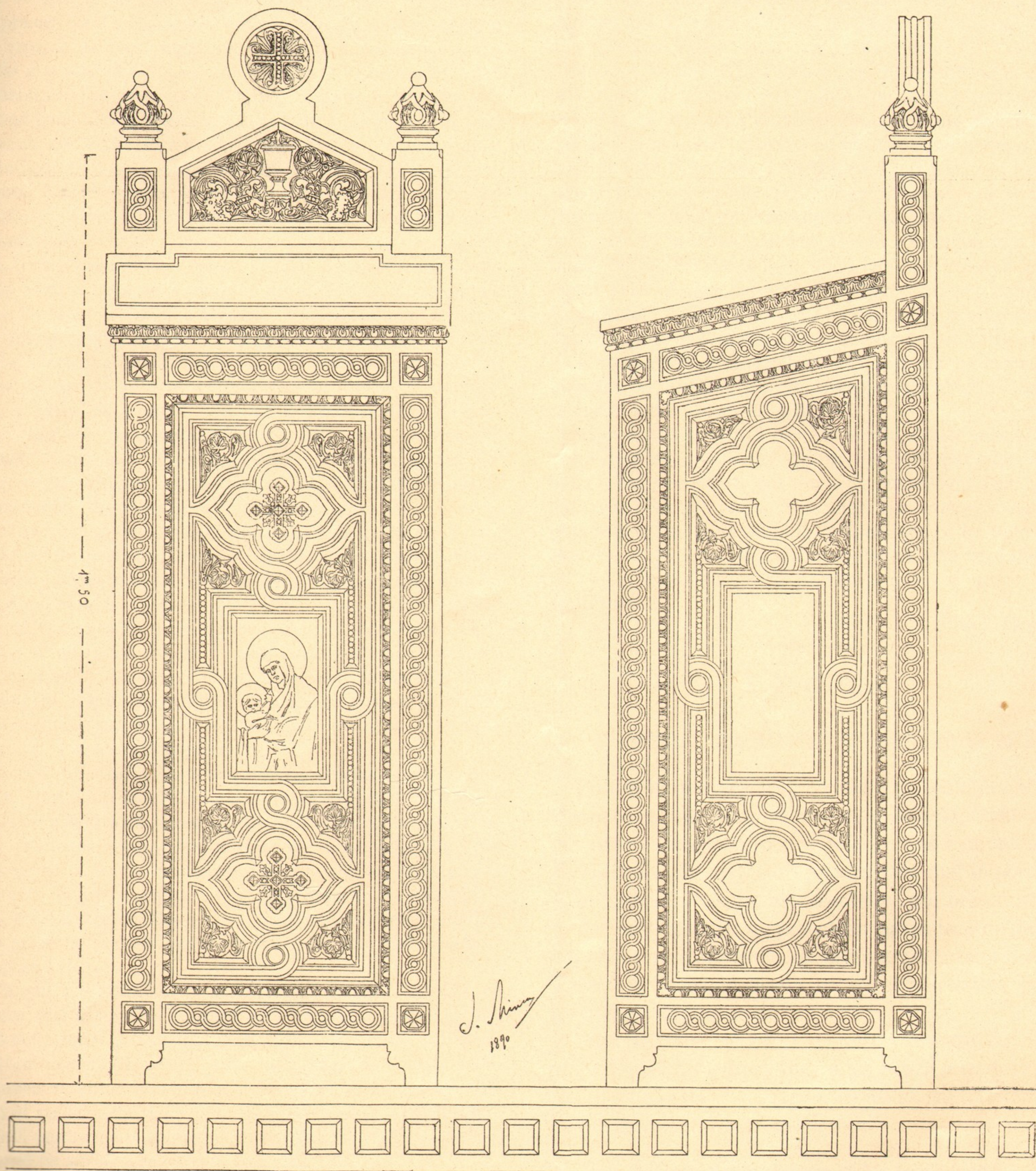

Fotoliu Regal

MOBILIERUL CATEDRALEI DE LA CONSTANȚA

DE

I. MINCU
Architect

Iconostasul

RAFAEL

După SURMAY

(Al patrulea articol [1])

Iată cum se esprimă d. Muntz, vorbind despre Roma ast-fel cum ea se înfățișă luĭ Rafael:

„Dacă și astădĭ aceste amintirĭ ale uneĭ alte vîrste exercită o atracțiune așa de puternică, nu vom zice numaĭ asupra orĭ-căruĭ admirator al antichităţeĭ, dar asupra orĭ-căruĭ om vrednic de acest nume, cu cît acéstă impresiune trebuia să fie maĭ adîncă la începutul veaculuĭ XVI-lea, atuncĭ cînd entusiasmul pentru Grecĭ și Romanĭ ajunsese la apogeul sĕŭ și cînd nenumĕrate monumente, de atuncĭ distruse, îĭ ofereaŭ o hrană nesfîșită? Pretutindenĭ capo-d'opere incomparabile aminteaŭ gloriósele nume ale luĭ August, Agripa, Titus, Traian, Marcu-Aureliu, Diocleţian. Aci, obeliscurĭ din fundul Egiptuluĭ, arcurĭ de triumf, trofee de tóte felurile, descriaŭ isbîndile cuceritorilor lumeĭ; dincolo, apeducte, turnurĭ de apă, terme, mărturiseaŭ despre spiritul de bine facere, înțelépta administrațiune a marilor împărațĭ păgînĭ, micșorațĭ fórte de către creștinism. Pietatea vechilor stăpînĭ aĭ lumeĭ îșĭ găsise expresiunea în temple maĭ somptuóse și maĭ vaste, dacă nu maĭ frumóse, de cît acele ale Grecieĭ. Instinctele lor de plăcere se întrupaŭ în circurĭ, în amfiteatre, a căror imensitate încă ne umple de uimire. Nu vom fi acusațĭ de îndrăsnélă dacă ne închipuim că una din primele visite ale tînăruluĭ pictor urbinat fu pentru Forum, acest resumat al măririlor Romeĭ, acéstă prodigiósă îngrămădire de minunĭ. Ce privelisce póte să rivaliseze cu acea care ni se presintă din înălțimea de la Via Sacra, cînd privirea strĕbate succesiv Arcul luĭ Constantin și Coliseul, basilica Păceĭ, Arcul luĭ Titus și palaturile Cesarilor, templul Faustineĭ, templele și basilicele Foruluĭ, și în fund, dominînd tabloul, uriașa masă a Capitoluluĭ cu amintirile'ĭ neperitóre."

Dar Roma antică nu era de cît o parte din Roma; alăturea cu cea d'intîiŭ din aceste orașe esista alta, născută din Evul Mediŭ, din Renaștere și din Creștinism, cu pompa bisericilor și a picturilor sale noĭ și lucrările marilor sĕĭ papĭ. Acésta era frumósă, și asemenea imposantă.

Cu tóte acestea, dacă judecăm după operile ce era să producă, sfărîmăturile cetățeĭ vechĭ avură asupra luĭ Rafael o înrîurire maĭ directă și maĭ puternică de cît operile uneĭ vîrste maĭ próspete. Frumusețile mistice ale bizantinismuluĭ, din carĭ Roma îĭ oferea specimene așa de curióse, avea puțină înrîurire asupra spirituluĭ sĕŭ, inspirîndu-se din natură. Ce era, d'altmintrelea, Renascerea dacă nu întórcerea gîndireĭ și a arteĭ la isvórele curate și înviétóre din carĭ Grecia se adăpase?

Timpul hieratismuluĭ și al extasuluĭ trecuse. Cu tóte că nu era nicĭ savant ca Leonard, nicĭ literat ca Michel-Angelo, Rafael fu dintre toțĭ artiștiĭ marĭ acela care înțelese și simțĭ maĭ bine splendorile arteĭ Elenilor, dar, orĭ cît de mare fu admirațiunea sa, el nu cădu nicĭ de cum în acel servilism neinteligent și strîmt care sub jugul sĕŭ a diformat și a perdut atîțĭ artiștĭ, pentru că el împreună în tot-d'a-una studiul direct al natureĭ cu acela al modelelor marĭ.

In sfîrșit, pe tronul pontifical, se afla un om care iubea și care iubise în tot-d'a-una artele plastice cu o dragoste pe atît de vie pe cît de luminată. Iuliŭ II, nu proteja și nu cultiva de cît pe artiștiĭ capabilĭ d'a concepe și d'a esecuta lucrurĭ marĭ; comunul, mediocrul, îĭ făceaŭ silă. Gustul luĭ era sigur; el se înfățișéză posterităţeĭ cu Bramante, Michel Angelo și Rafael. Acéstă pasiune pentru artă care însuflețea pe fugosul pontefice, o regăsim asemenea în sîntul colegiŭ. Cardinalul Grimani, afară de o bibliotecă fórte bogată pe care o lăsă moștenire Serenisimeĭ Republiceĭ, poseda un breviar celebru și o colecțiune a marilor pictorĭ aĭ școleĭ Flamande. Cardinalul Riario era un protector generos al tutulor artiștilor. Mulțĭ alțĭ prelațĭ mergeaŭ pe urmele acestora; póte cine-va să uite printre aceștia pe tînărul cardinal Ioan de Medicis? Bancherii nu eraŭ însuflețițĭ de un zel maĭ mic; e de ajuns să cităm numele luĭ d'Agostino, Chigi și Bindo. La Roma, Rafael avu norocirea să regăséscă doui prietenĭ pe carĭ șĭ'ĭ făcuse la Urbino, pe Bembo și pe Bibbiena, spirite marĭ fórte în favóre la Vatican; dar omul care 'ĭ ajută maĭ mult începuturile în Orașul etern fu compatriotul sĕŭ Bramante din Urbino, unul din geniile cele maĭ vaste ce aŭ existat, fórte apreciat, fórte iubit de Iuliŭ II, pe care 'l desfăta prin independența graiuluĭ sĕŭ și prin vorbele'ĭ de spirit. Impregiurul acestuĭ architect ilustru se îndesaŭ toțĭ architecțiĭ, toțĭ pictoriĭ și sculptoriĭ carĭ mișuiaŭ în Roma; Michel Angelo sta singur de o parte. După Vasari, Bramante ar fi acela care chemase pe Rafael; faptul pare adevĕrat și se vede confirmat printr'o scrisóre a Urbinatuluĭ, datată din 5 Septembre 1508 și adresată luĭ Francia. In acéstă scrisóre fórte interesantă, el vorbește deja de ocupațiunile'ĭ numeróse carĭ nu'ĭ lasă nicĭ un moment de libertate, și de eleviĭ sĕĭ. D. Muntz crede chiar că deja de atuncĭ el lucra pentru Iuliŭ II.

Cine dar putea să 'ĭ fi deschis o cale atît de repede și de ușóră dacă nu Bramante? Acésta e cu atît maĭ probabil, că el nu sosea precedat de una din acele reputațiunĭ nemărginite carĭ prăvălesc tóte porțile. S'ar putea zice că cea ce el crease pînă atuncĭ, era prea puțin în temperamentul luĭ Iuliŭ II, și făcut ca să 'ĭ placă. Rafael trebuia dar să aibă un garant, și pe ce alt garant de cît pe Bramante putea el atuncĭ să se sprijinéscă?

Iuliŭ I. Roșca.

[1] Vedĭ No. trecut.

LEGEA

PENTRU

DESCOPERIREA MONUMENTELOR ȘI OBIECTELOR DE ARTĂ

Printre numerósele legĭ, ce corpurile legiuitóre aŭ fost chemate să discute și să voteze, e de netăgăduit că legile relative la conservare și descoperirea monumentelor și obiectelor de artă sunt printre cele maĭ importante.

In numerile trecute ale *Analelor*, am presentat cititorilor noștri, coprinsul proectelor presentate de guvern, împreună cu espunerile de motive, precum și discuția urmată la Senat cu ocasia votăriĭ legeĭ relative la conservarea monumentelor.

Dînd adĭ complectul desbaterilor urmate cu ocasia votăreĭ celeĭ de a doua lege, acea relativă la descoperirea monumentelor, nu facem de cît să complectăm cea ce am început în numĕrul trecut.

Ședința Senatuluĭ de la 15 Aprilie 1892

D. raportor Gr. Tocilescu dă citire următoruluĭ raport și proect de lege:

Domnilor Senatorĭ,

Proectul de lege pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice, adus în deliberarea Senatuluĭ de către d. ministru al cultelor și instrucțiuneĭ publice, cu Mesagiul regal No. 820 din 17 Martie 1892, a fost luat

în cercetare de către secțiunile d-vóstre și admis cu amendamentele propuse, la care aŭ aderat și d. ministru, numindu-se delegațĭ de către :

Secțiunea I pe d. C. Urdăreanu ;
„ II pe d. C. Cotescu ;
„ III pe subscrisul Gr. G. Tocilescu ;
„ IV pe d. Gr. Buicliu și
„ V pe d. V. A. Urechiă.

Aceștĭ delegațĭ, întrunindu-se în ședința de la 21 Martie 1892, s'aŭ constituit în comitet, sub președința d-luĭ V. A. Urechiă, și examinînd din noŭ sus disul proect de lege, l'aŭ adoptat cu modificările arătate maĭ jos și 'mĭ-aŭ făcut onórea a mĕ numi raportor.

Domnilor Senatorĭ,

Există, după cum vĕ este cunoscut, la suprafața pămîntuluĭ, ca și sub pămînt, un mare numĕr de obiecte rĕmase din vechime, precum și ruine, care, din causă că nu cunóștem pe posesoriĭ lor de odinióră, nicĭ este posibil a 'ĭ afla, ele se consideră în genere ca un bun național comun tutulor romînilor.

Descoperirea unor asemenea obiecte și ruine, mĕsurile de luat pentru conservarea acelora din ele, care interesézâ istoria, știința saŭ technica, și stabilirea dreptuluĭ de proprietate asupră-le, alcătuesc obiectul presentuluĭ proect de lege.

In ce privește descoperirile, ele se pot face : *a*) saŭ prin săpăturĭ în pămînt întreprinse cu intențiune de a descoperi antichitățĭ, săpăturĭ de care se ocupă art. 1, 2, 3 și 5 din proectul comitetuluĭ de delegațĭ ; saŭ *b*) din întîmplare, prin săpăturĭ cu prilejul altor lucrărĭ : ca temeliĭ de case, facere de drumurĭ, șosele, căĭ ferate etc., descoperirĭ întîmplătóre, la care se referă art. 4.

Principiul stabilit în art. 1 : că nimenĭ nu póte întreprinde săpăturĭ archeologice fără autorisarea ministeruluĭ cultelor, principiŭ recunoscut în tóte țările culturale, nu póte fi socotit ca o restricțiune adusă dreptuluĭ de proprietate, întru cît statuluĭ 'ĭ încumbă sarcina nu numaĭ de a îngriji ca săpăturile să fie conduse de ómenĭ competințĭ, spre a nu se strica, perde saŭ risipi obiectele antice ce s'ar putea afla prin acele săpăturĭ, dar încă și de a asigura conservarea obiectelor cu preț și interes pentru știință saŭ artă.

De aci decurg dispositiunile art. 3, 4 și 5 și ale aliniatelor 2 și 3 de sub art. 6 din proectul delegaților.

Cestiunea proprietățiĭ obiectelor descoperite din întîmplare saŭ prin săpăturĭ se reguléză după distincțiunile făcute în art. 6 : tot ce se află pe un domeniŭ public saŭ pe un loc aparținînd statuluĭ, județelor, comunelor saŭ stabilimentelor de utilitate publică, aparține d'a dreptul statuluĭ ; descoperitorul nu póte obține de cît o gratificațiune ; din contră, el are dreptul la jumĕtate, dacă obiectele s'a aflat pe o proprietate privată, iar cea-altă jumĕtate revine stăpînuluĭ loculuĭ. Și aci proectul nostru ține sémă, maĭ mult de cît aiurea, de dreptul de proprietate, întru cît în Grecia bunióră, statul este proprietar asupra uneĭ jumĕtățĭ din tóte antichitățile aflate din întîmplare saŭ prin săpăturĭ intenționate pe proprietățile private, iar în Turcia este stăpîn pe tóte.

Aceeași observațiune și în privința dispositiuneĭ art. 8, care dă proprietaruluĭ dreptul de a obliga pe stat să 'ĭ cumpere terenul destinat la explorare prin aplicarea legeĭ de expropiere.

In schimb însă statul póte îndatora pe posesorul unor obiecte de mare interes istoric saŭ artistic ca să le cedeze pe un preț convenit între părțĭ saŭ fixat de justiție, în scopul completăreĭ colecțiunilor publice, saŭ a studiăreĭ maĭ cu înlesnire a acelor obiecte pentru istorie saŭ archeologie.

In fine, este oprit exportul, fără autorisațiunea prealabilă a ministeruluĭ (art. 10), de obiecte antice descoperite în țară, pentru motivul că se consideră de cel maĭ mare interes pentru națiune ca monumentele trecutuluĭ sĕŭ să nu fie împrăștiate prin țărĭ streine, ci să se adune în colecțiunĭ publice saŭ particulare și să fie expuse în mod sistematic, spre a servi astfel ca documente ale desvoltăreĭ culturale și a păstra în conștiința poporuluĭ legătura presentuluĭ cu trecutul, precum și memoria viitoruluĭ.

Fără acest scop orĭ-ce grije de monumente ar remîne zadarnică pentru cultura omenireĭ în genere, pentru istoria patrieĭ în special.

Pe aceste motive comitetul de delegațĭ are onóre a vĕ ruga, prin subscrisul, să bine-voițĭ a vota proectul de lege.

Raportor, *Gr. G. Tocilescu*

LEGE

Pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice [1])

Modificările făcute de comitetul de delegațĭ

Art. 1 admis ca în proect.

Art. 2 modificat precum urmédă : Ministerul va acorda autorisarea d'a face săpăturĭ numaĭ acelor care vor dovedi că locul pe care voesc a întreprinde săpăturile este proprietatea lor, saŭ că aŭ obținut voe de la proprietar a face acele săpăturĭ.

Autorisarea se va da după ce se va lua și avisul directoruluĭ muzeuluĭ de antichitățĭ și cu condițiune d'a nu atinge și d'a nu pune în pericol clădirile situate în apropierea loculuĭ unde se vor face săpăturile.

Art. 3 al. 1 modificat astfel : Acéstă autorisare se comunică sub-prefectuluĭ, dacă locul în cestiune se află într'o comună rurală, saŭ primaruluĭ, dacă se află într'o comună urbană.

Aliniatul 2 al art. 3 admis ca în proect.

Art. 4 din proect suprimat.

Art. 5 din proect devine art. 4. Orĭ-cine din întîmplare descoperă monumente saŭ alte obiecte antice, este dator ca să anunțe pe sub-prefectul saŭ primarul local, după deosebirile din art. 3, în termen de maximum treĭ dile după descoperirea lor.

Sub-prefectul saŭ primarul vor lua notă despre obiectele aflate și vor face raport ministeruluĭ instrucțiuneĭ cu detaliele prevĕdute în art. 3, luând tóte mĕsurile pentru păstrarea și neatingerea obiectelor descoperite pînă la hotărîrea definitivă a ministruluĭ instrucțiuneĭ publice.

Monumentele saŭ obiectele descoperite astfel, sunt supuse la acelaș regim legal cu cel prevĕdut în art. 6.

Art. 6 din proect devenit art. 5. Asupra rapórtelor primite din partea prefecților, primarilor și directoruluĭ muzeuluĭ de antichitățĭ, ministrul instrucțiuneĭ publice, luînd la trebuință și avisul comisiuneĭ de conservare a monumentelor publice, va indica pe acelea care presintă verĭ un interes din punctul de vedere istoric saŭ artistic.

Al. 2 și 3 din art. 6 din proect suprimate și adăogat următorul aliniat :

[1]) A se vedea proectul de lege al guvernuluĭ în No. 3 al Analelor (1892).

Acéstă indicare se va da cel mult pînă în termen de 30 ḑile de la primirea rapórtelor.

Art. 6. Obiectele descoperite sunt proprietate a Statuluĭ, dacă ele s'aŭ găsit pe domeniul public saŭ pe un loc aparţinînd statuluĭ, judeţelor, comunelor saŭ stabilimentelor de utilitate publică. Proprietatea unor asemenea obiecte se împarte pe jumĕtate între stăpînul locului şi persóna ce a descoperit, dacă ele s'aŭ aflat pe o proprietate privată.

Cînd obiectele se descoperă pe o proprietate a statuluĭ, a comunelor, a judeţelor saŭ a stabilimentelor de utilitate publică, descoperitorul are dreptul la o gratificaţie ce se fixéză de ministru, după importanţa descopereri.

Proprietariĭ saŭ posesoriĭ obiectelor descoperite care, după procedura art. 5, aŭ fost clasate de ministrul instrucţiuneĭ publice între cele ce presintă un interes istoric saŭ artistic, nu pot în nicĭ un cas să le desfiinţeze. Alienarea lor în ţară e permisă numaĭ după încunoştiinţarea făcută ministruluĭ, iar exportarea lor numaĭ cu autorisaţia expresă a luĭ.

Autorisaţia expresă a ministruluĭ este indispensabilă şi pentru restaurarea saŭ repararea acestor obiecte. Ministrul, luînd avisul comisiuneĭ de conservarea monumentelor istorice, va impune modul de restaurare saŭ de reparare.

Dacă obiectele descoporite presintă un mare interes istoric saŭ artistic, ministrul va putea să oblige pe posesorul lor să le cedeze statuluĭ în schimbul unuĭ preţ ce se va fixa de bună voe între părţĭ; la cas de neînţelegere, preţul se va fixa de justiţie conform dreptuluĭ comun.

Art. 7 şi 8 din proect modificate precum urméză :

Art. 7. Se va pedepsi cu pedepsele prevĕḑute de art. 352 din codul penal, orĭ-cine va fi distrus obiecte din cele declarate de ministerul instrucţiuneĭ publice ca avînd interes istoric saŭ artistic; se va supune la aceiaşi pedépsă acel ce va exporta asemenea obiecte fără autorisarea ministeruluĭ.

Aceĭ ce vor ascunde saŭ vor aliena în ţară asemenea obiecte în contra restricţiunilor prevĕḑute în art. 6, vor fi deposedaţĭ în favórea statuluĭ, care va putea revendica acele obiecte chiar în mînile celor de al treilea. In casul cînd aceste obiecte nu s'ar maĭ găsi, acel ce le a înstreinat va fi supus la plata valóreĭ lor către stat.

Vor fi asemenea deposedaţĭ, în favórea statuluĭ ceĭ ce vor începe a repara obiecte clasate ca istorice saŭ artistice, fără autorisaţia prealabilă a ministruluĭ, saŭ în contra indicaţiunilor date de el pentru modul de restaurare saŭ de reparare.

Art. 8. Statul are dreptul să întreprindă săpăturĭ pe proprietăţile publice şi private. El însă trebue să obţie consimţimîntul prealabil al proprietaruluĭ locului, cînd explorările aŭ a se face pe o proprietate privată; în acest cas, proprietarul are drept de despăgubire contra statuluĭ pentru pagubile ce ĭ se vor fi adus prin săpăturile întreprinse. Aceste despăgubirĭ se vor fixa prin bună învoială între ministru şi proprietar; iar la cas de neînţelegere, despăgubirea se va fixa de justiţie pe calea ordinară.

Dacă proprietarul locului nu voeşte să sufere a se face săpăturĭ pe proprietatea sa, el va avea dreptul să oblige pe stat a 'ĭ cumpăra terenul destinat la explorare, prin aplicarea legeĭ de expropriere pentru casul de utilitate publică.

Art. 9 din proect, suprimat şi înlocuit cu urmĕtorul :

Art. 9. Orĭ-ce proprietar, orĭ-ce primar, revisor şcolar saŭ învĕţător, cum şi orĭ-ce agent al administraţiuneĭ publice, este obligat ca să facă cunoscut ministruluĭ instrucţiuneĭ orĭ-ce indicii de antichităţĭ ce s'ar afla undeva pe suprafaţa pămîntuluĭ saŭ în pămînt.

Art. 10, 11 şi 12 din proect înlocuite cu următórele :

Art. 10. Proibiţiunea exportuluĭ, fără autorisaţia ministeruluĭ, se aplică şi la orĭ ce obiecte antice descoperite în ţară chiar înaintea legeĭ de faţă, sub pedépsă de confiscare.

Art. 11. Un regulament special va determina modul aplicăreĭ acesteĭ legĭ.

Art. 12. Orĭ-ce disposiţiunĭ contrariĭ legeĭ de faţă sunt şi remîn desfiinţate.

D. preşedinte, G. Gr. Cantacuzino : Discuţiunea generală este deschisă.

— Necerînd nimenĭ cuvîntul se pune la vot luarea în consideraţiune şi se primeşte.

— Se citeşte art. 1 şi, punîndu-se la vot, se primeşte.

— Se citeşte art. 2 :

Art. 2. „Ministerul va acorda autorisarea d'a face săpăturĭ numaĭ acelor care vor dovedi că locul pe care voesc a întreprinde săpăturile este proprietatea lor, saŭ că aŭ obţinut voe de la proprietar a face acele săpăturĭ.

„Autorisarea se va da după ce se va lua şi avisul directoruluĭ musĕuluĭ de antichităţĭ şi cu condiţiune d'a nu atinge şi d'a nu pune în pericol clădirile situate în apropierea loculuĭ unde se vor face săpăturile."

D. preşedinte : D. Panu are cuvîntul.

D. G. Panu : D-lor senatorĭ, voiŭ să cer óre-carĭ lămurirĭ de la d. ministru saŭ de la d. raportor.

Este evident că principiul pus în lege este bun; trebue o îngrijire şi o priveghiare specială pentru săpăturile cu caracter arheologic, ştiinţific; însă voiŭ să întreb pe d. ministru şi pe d. raportor dacă înţelege prin acésta ca să restrîngă dreptul arheologilor particularĭ de a face săpăturĭ. După ce legea se va promulga, întreb dacă fie-care particular arheolog póte, îndeplinind cerinţele acesteĭ legĭ, să facă săpăturĭ, saŭ dacă legea restrînge acest drept şi lasă totul la discreţiunea ministruluĭ şi a directoruluĭ musĕuluĭ de antichităţĭ?

Aḑĭ fie-care póte face săpăturĭ, însă le face fără nicĭ o regulă; de exemplu, póte să facă săpăturĭ pe proprietatea altuia şi să aibă, natural, o neînţelegere cu proprietarul; póte să facă săpăturĭ în mod aşa în cît să se deterioreze monumentele saŭ obiectele de artă găsite; póte să facă săpăturĭ în detrimentul unuĭ monument deja clasat istoric, de exemplu de desubtul cetăţeĭ Neamţu. Dacă legea voeşte să facă numaĭ atît, să regulamenteze modul de procedare, fără să impieteze asupra dreptuluĭ ce fie-care om are să facă săpăturĭ, atuncĭ articolul îl votez şi n'am nimic de ḑis. Dar dacă pe lîngă condiţiunile care le cere ministerul cultelor ca să încépă săpăturile rĕmîne ceva discreţional, fie la ministru, fie directorul musĕuluĭ, în cît să'l impedice chiar cînd ar voi să se conformeze condiţiunilor din acéstă lege, atuncĭ nu admit acésta. Dacă acesta este spiritul legeĭ, sunt în contra acestuĭ articol, şi 'mĭ se pare că acesta este spiritul legeĭ; iată ce ḑice art. 2 :

Art. 2. „Ministerul va acorda autorisarea de a face săpă-„turĭ numaĭ acelor care vor dovedi că locul pe care voesc a „întreprinde săpăturile este proprietatea lor, saŭ că aŭ obţinut „voe de la proprietar a face acele săpăturĭ."

Pînă aci minunat, forte drept voeşte cine-va să facă săpăturĭ? Să aibă autorisaţiunea proprietaruluĭ loculuĭ, dacă nu este el proprietar. Dar maĭ la vale iată ce ḑice art. 2 :

„Autorisarea se va da după ce se va lua şi avisul direc-„toruluĭ musĕuluĭ de antichităţĭ şi cu condiţiune de a nu a-„tinge şi de a nu pune în pericol clădirile situate în apro-„pierea loculuĭ unde se vor face săpăturile."

Iată o condiţiune forte bună : dacă daĭ autorisaţiune aceluia care va ḑice că este proprietar saŭ are voia proprietaruluĭ să'ĭ impuĭ condiţiunea *să nu atingă monumentele declarate de interes istoric.* Cred că atît este destul. De ce se maĭ cere şi avisul directoruluĭ musĕuluĭ de antichităţĭ? Inţeleg ca di-

rectorul musĕuluï să fie imediat înștiințat ca să se ducă și el la fața loculuï saŭ să trimită un representant al sĕŭ, pentru ca săpăturile să se facă în condițiunile științifice cerute de știința archeologică. Inștiințarea da, dar avis prealabil de ce? Ce póte avisa directorul musĕuluï de antichitățï cînd eŭ, după óre-care semne ce vĕd pe moșia mea, mi se pare că sunt lucrurï de o importanță archeologică ascunse sub pămînt? Ințeleg să se aviseze directorul musĕuluï de antichitățï ca să asiste la săpăturï pentru ca să se procedeze sistematic și să nu se strice obiectele ce se vor descoperi. Acésta este minunat; dar *avisul* de ce? Ar putea directorul musĕuluï de antichitățï orï ministrul să refuze unuï om dreptul de a săpa în condițiunile legeï de față? Evident că nu; și cu tóte acestea legea dice la art. 2 altfel. Nu vorbesc de actualul director al musĕuluï de antichitățï pe care'l știŭ că are prea mult amorul arteï și iubește știința archeologică și istorică, și d-sa nu va opri pe un alt archeolog de a face săpăturï dînd un avis contrariŭ, ca să nu capete acel archeolog óre-care glorie de descoperitor. Nu vorbesc de directorul actual; dar închipuiți-vĕ că mîine vine un alt director al musĕuluï de antichitățï; căcï, d-lor, archeologiï, ca și savanțiï, filologiï, aŭ în meseria lor un fel de amor propriŭ, acea emulațiune științifică care 'ï face pe fie-care să vrea să facă el întîiul pas, să facă el cutare descoperire și nu altul.

Este óre-care rivalitate, maï cu sémă între archeologï, fiind că cestiunile de archeologie sunt fórte greŭ de resolvat, fiind că aŭ elemente fórte puține nu din causa științeï și capacitățeï archeologilor, dar din causă că cercetările lor scapă un adevĕr palpabil de multe orï.

Legea acésta cred că este menită să trăiască maï mult de cît d. Tocilescu care este tînĕr, și atuncï inconvenientele eï devin evidente.

Prin urmare, viitoriï archeologï și directoriï de musĕŭ, dacă se întîmplă că terenul este pe proprietatea altuia—archeologiï nu prea aŭ proprietatea lor (ilaritate),—póte să refuse avisul și să nu acorde săpătura celuï ce o cere. Pentru ce? Pentru că maï tîrdiŭ însușï directorul musĕuluï de antichitățï să capete el învoiala de la proprietar și să facă el descoperirile. Vedețï ce se póte întîmpla. Nu ar fi óre acésta o restrîngere la dreptul de cercetare științifică? Eŭ cred că nu ar trebui să se facă din archeologie un fel de știință de stat, și că numaï pe uniï archeologï să'ï diplomeze ministrul cu asemenea misiune.

Sunt sigur că atît d. raportor cît și d. ministru sunt ceï d'întîiŭ care să protesteze în contra acesteï disposițiunï care resultă din lege. Luațï tóte mĕsurile ca săpăturile archeologice să se facă conform legeï, dar lăsațï dreptul ilimitat tutulor archeologilor și ómenilor care se ocupă cu acéstă știință ca să facă în condițiunile legeï ceea ce voesc să facă.

D. Take Ionescu, ministrul cultelor și instrucțiuneï publice: D-lor senatorï, d. Panu a vĕdut fórte bine cestiunea și a pus o dilemă. Orï sistemul proiectuluï de lege, orï sistemul d-sale, și vețï vedea că sistemul d-sale este maï restrictiv chiar de cît sistemul legeï.

D-sa recunóște că nu este cu putință ca să se facă săpăturï fără să știe ministrul; recunóște, al douilea, că nu este cu putință a se face asemenea cercetărï fără asistența directoruluï musĕuluï de antichitățï saŭ a unuï representant al sĕŭ. Iată unde începe deosebirea între ideea d-luï Panu și a nóstră.

Din momentul ce eŭ voiŭ fi făcut cerere ministruluï, din momentul ce eŭ voiŭ avea lîngă mine pe directorul musĕuluï de antichitățï, saŭ pe representantul sĕŭ, care să aibă drept să mĕ controleze în timpul cercetărilor, adică să'mï pótă schimba sistemul săpăturilor mele,—căcï neapĕrat sunt regulï anume pentru a face asemenea săpăturï,—din acel moment, dice d-sa, ministerul trebue să'mï dea autorisarea, orï-cine așï fi eŭ cel care fac cererea.

Noï, din contră, dicem: Nu daŭ orï cuï autorisarea de a face săpăturï, ci numaï celor competențï; dar o dată ce 'ï am dat autorisarea nu'l pun cu desĕvîrșire la controlul directoruluï musĕuluï. Și acum vĕ întreb: care sistem creéză o posițiune maï grea pentru acela care, face săpăturï? Atuncï cînd pun nevoia uneï autorisărï la începutul lucrăreï, saŭ atuncï cînd te pun tot timpul sub controlul actual și continuŭ al directoruluï musĕuluï, răpindu'țï orï-ce inițiativă?

Și apoï, d-lor, care ministru va refuza autorisarea d'a face săpăturï ómenilor competențï? Cine ar refusa-o unuï om ca d. Odobescu, de exemplu?

De cît să punem archeologilor adevĕrațï o dădacă legală, maï bine să putem refusa d'a capul celor incompetențï dreptul d'a face spărturï sub nume de săpăturï.

De aceea, în sistemul nostru, directorul musĕuluï, care de altfel nicï n'are vreme a merge să asiste la tóte săpăturile, știind că permisia nu s'a acordat orï și cuï, în cele maï multe casurï va trimite dar un delegat care va lua note, care va însemna obiectele găsite ca să nu dispară.

Dacă sunt silit să daŭ autorisațiune orï cuï ar veni să céră de a face săpăturï, și dacă de fapt nu pot trimite de cît un funcționar subaltern, nu vedețï că nu e nicï o garanție și s'ar putea face spărturï în loc de săpăturï?

Acésta nu puteam să o admit; și urmînd exemplul celor-alte țĕrï carï aŭ o lege de felul acesta, am dis că nimenï nu póte să facă săpăturï dacă n'are autorisațiunea ministruluï.

Și să nu vĕ temețï că ministrul n'are să dea autorisarea cînd va trebui să o dea, căcï nu cred să fie verï-un ministru care să nu aibă dorința de a se descoperi cît maï multe antichitățï. Care ar fi interesul ministruluï să nu dea autorisațiunea orï-cuï care presintă destule garanțiï de știință și competință?

Dacă am dis ca să ia și avisul directoruluï musĕuluï de antichitățï, e că de multe orï ministrul se va găsi în necunoștință de meritele uneï persóne și va avea nevoe de informațiunï suplimentare; dar tot el va fi judecătorul, tot el va fi care va da autorisarea. Prin urmare, sistemul nostru garantéză maï mult demnitatea și libertatea archeologilor.

Incă un cuvînt și termin.

De fapt, din nenorocire, aceea care nu capătă autorisațiunea ministruluï, vor face săpăturï din întîmplare. Ministrul însă vrea să aibă atîta siguranță că atuncï cînd el dă autorisațiunea să știe că acela căruia 'ï o dă e un om competinte.

De aceea vĕ rog să admitețï articolul așa cum e redactat.

D. G. Panu: D-lor, 'mï pare bine că d. ministru, prin cuvintele ce a rostit aci, a deschis asupra acestuï articol un orizont maï întins acelora care ar voi să'l eludeze, arătînd că ar putea să'l eludeze. (Ilaritate).

Natural, dacă d-vóstre 'l punețï articolul acesta și apoï încuragiațï eluderea.

D. ministru al cultelor și instrucțiuneï publice: Nu încuragiez, dar vĕd că are să fie une-orï așa.

D. G. Panu: Dacă încuragiațï, atuncï evident legea e bună ca să se pótă eluda; dar nu e vorba de eludarea legeï; e vorba de a face o lege resonabilă. Și cînd mĕ puneam în ipotesa ca să asiste directorul musĕuluï saŭ un delegat ca să dirigeze săpăturile, eŭ nu mĕ puneam în ipotesa mea, ci a legeï.

Art. 3 prevede acésta, că delegatul trebue să asiste acolo și să ia note. Dar cum credețï d-vóstră că d. Tocilescu, vĕdînd că se fac săpăturï în detrimentul obiectelor carï se găsesc, are să se mulțuméscă să ia note?

Sunt articole consecuente care dic că imediat se póte opri o săpătură care aduce daune obiectelor.

Prin urmare, vedețï că nu eŭ îngreuez condițiunile archeologilor, ci sunt îngreuiate prin lege. Eŭ vreaŭ să le ușurez numaï prin faptul că toțï archeologiï fără deosebire saŭ chiar și amatoriï să pótă face săpăturï cu precauțiunile cuvenite.

Nu cum-va d. ministru are să aibă o listă de archeologiï competințï și necompetințï, care să'ï fie norma? Saŭ va avea în vedere pe aceia care aŭ făcut studiï saŭ aŭ diplomă? Dar nu admitețï óre că póte să fie și animosităță și invidie între archeologï? Póte să fie.

Prin urmare, eŭ 'mï închipuï că d. ministru va susține cum că e maï bine să se dea voe liberă orï-cuï să facă săpăturï în condițiunï bune, cum cere legea, sub controlul directoruluï de musĕŭ. De aceea redacțiunea acestuï art. 2, al. 2, nu este satisfăcătóre și a'șï propune un *amendament* în sensul ca, orï-cine, îndeplinind condițiunile legeï, să pótă face săpăturï.

Aci, d-lor, nu este vorba de ómenï necompetințï, nu este vorba de ignoranțï, pentru că aceștia în general nu se ocupă cu asemenea lucrurï, ci este vorba de ómenï competințï, de archeologï cunoscuțï, osebit de directorul musĕuluï, și decï în cercul acestora ministrul are sĕ facă selecțiunea. Eï bine, eŭ nu voiesc ca ministrul să facă acéstă selecțiune, ci să lase liber săpăturile, încunoștiințînd numaï pe directorul musĕuluï, fără nimic alt-ceva.

Căcï, d-lor, încă o dată, ignoranțiï nu o să facă săpăturï.

D. ministru al lucrărilor publice. Caută comorĭ. (Ilaritate)

D. G. Panu: Are să vină cine-va și să dică: pe proprietatea mea sunt antichitățĭ voiŭ să fac săpăturĭ. Eĭ bine, ce va strica dacă acel om va scormoni pămêntul în tóte sensurile în zadar? Intru cît, din frămîntarea pămîntuluĭ de către acel om, va fi micșorată arheologia? Inchipuițĭ-vĕ că este un nebun care crede să găséscă comorĭ; eĭ bine, pentru acéstă este nevoie de avisul directoruluĭ de museŭ și de autorisarea ministruluĭ? Prin urmare, lăsațĭ pe ómeniĭ ignoranțĭ să scormonéscă pămêntul cum vor voi, și fițĭ sigurĭ că nu vor găsi nimic. Cît pentru ómeniĭ competințĭ se schimbă cestiunea; eĭ cerînd autorisarea d-vóstre și d-vóstre din diferite cause refusînd acéstă autorisare, aducețĭ o perdere pentru știință. De aceea tot sistemul meŭ mi se pare maĭ bun.

D. președinte: Propunețĭ un amendament?

D. G. Panu: Propun un amendament dacă sunt 5 d-nĭ senatorĭ carĭ să 'l susțină.

Vocĭ: Inchiderea discuțiuneĭ.

D. raportor Gr. Tocilescu: D-lor senatorĭ, puține cuvinte am de spus în urma celor dise de d. ministru. Ațĭ vĕdut că onor. d. Panu nu este contra art. 1 din lege, care oprește de a se face săpăturĭ archeologice fără autorisarea ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice. D-sa însă nu vrea ca ministerul, înainte de a acorda acéstă autorisare, să ia și avisul directoruluĭ muséuluĭ de antichitățĭ din causă că se teme ca nu cum-va acest funcționar să 'șĭ dea un avis contrariŭ, cînd va fi vorba de a se permite unuĭ arheolog, cu care el se află în dușmănie saŭ rivalitate, ca să facă săpăturĭ. Eŭ cred, d-lor, că acésta nicĭ o dată nu se va întîmpla; și dacă chiar s'ar întîmpla, avisul direcțiuneĭ muséuluĭ nu este obligatoriŭ pentru ministru, care rĕmîne liber de a decide ce va socoti de cuviință. D. Panu cugetă la autorisarea ce ar putea-o cere la noĭ arheologiĭ pentru descoperirĭ. Dar nu tocmaĭ pe aceștia îĭ are în vedere legiuitorul prin art. 2, ci maĭ cu sémă pe *căutătoriĭ de comorĭ*, carĭ sub pretext de a desgropa resturĭ antice vîntură țara umblînd după comorĭ și după *iarba fiarelor*. Maĭ în tóte dilele se primesc petițiunĭ la ministerul cultelor, la interne saŭ la domeniĭ pentru autorisare de săpăturĭ. Eĭ bine, cum voițĭ ca miniștriĭ să deslege asemenea cererĭ pînă a nu lua informațiunile necesare? Și cine ar putea să le procure maĭ bune informațiunĭ de cît direcțiunea muséuluĭ care cunóște localitățile din țară cu ruine antice?

D. Panu propune ceva fórte curios. D-sa cere ca, fiind-că eștĭ ministru, să nu aibă voie a întreba pe bărbațiĭ competințĭ asupra acestor lucrurĭ. Presupunețĭ că ar fi în ministerul cultelor un biuroŭ al antichitățilorr. Nu este așa, d-le Panu, că aĭ permite ministruluĭ să chieme pe șeful de biuroŭ și să'ĭ céră informațiunĭ? Atuncĭ de ce nu'ĭ daĭ dreptul sĕ facă acelașĭ lucru cu directorul muséuluĭ de antichitățĭ?

Apoĭ articolul 2 maĭ dice că „autorisarea se va da cu condițiune de a nu atinge și de a nu pune în pericol clădirile „situate în apropiarea loculuĭ unde se fac săpăturile."

Cine are să știe care sunt acele clădirĭ și dacă pot saŭ nu a fi periclitate prin săpăturĭ? Nu urméză de la sine că ministrul, înainte de a da autorisarea, are să trimită pe directorul musĕuluĭ la fața loculuĭ ca să constate dacă cererea de săpăturĭ este saŭ nu seriósă, dacă să păstréză distanțele de la drumurĭ, de la edificiĭ, de la monumentele publice, saŭ de la cimitirele creștine?

Maĭ dice d. Panu că îĭ e témă ca nu cum-va directorul musĕuluĭ din motiv de gelosie să nu îndemne pe ministru a refusa permisiunea de săpăturĭ uneĭ persóne particulare. Dar eŭ nu vĕd acest motiv; din momentul ce directorul musĕuluĭ are dreptul să asiste la săpăturĭ, el conduce săpăturile, prin urmare onórea descoperirilor îĭ revine luĭ d'a dreptul.

Apoĭ, d-lor, acéstă dispositiune de a se cere avisul directoruluĭ musĕuluĭ există la noĭ de anĭ întregĭ, e prevĕdută în regulamentul de săpăturĭ de la 1874. Slavă domnuluĭ că nu s'a întîmplat de la 1874 pînă acum ca verĭ-un archeolog să vină să céră voie a face săpăturĭ, și directorul musĕuluĭ saŭ ministrul instrucțiuneĭ publice să 'l fi împedicat; din contră, tocmaĭ articolul acesta ca și cele alte dispositiunĭ ale legeĭ de față dovedesc că ministrul instrucțiuneĭ publice vrea să ușureze particularilor amatorĭ și colecționatorĭ de antichitățĭ descoperirile arheologice, căcĭ nu póte numaĭ directorul musĕuluĭ, și nu póte nicĭ Statul cu midlócele sale să desgrópe tóte tesaurele artistice și istorice din tainița trecutuluĭ. Eŭ credeam că d. Panu are să felicite guvernul pentru acéstă mĕsură, iar nu să se înfricoșeze că avisul direcțiuneĭ musĕuluĭ va pune în pericol descoperirile. Pentru liniștea d-luĭ sufletéscă țin a maĭ constata că în alte țĕrĭ ca Germania, Francia, Italia, Grecia etc., directorul musĕuluĭ acordă de a dreptul, fără de a maĭ întreba pe ministru, permisiunea de săpăturĭ, și am dori ca la noĭ să se facă măcar pe sfert descoperirile din acele țĕrĭ. Cum póte să crédă liberalul d. Panu...

D. G. Panu: Nu sunt liberal. (Ilaritate).

D. raportor, Tocilescu: Ne pare bine de acéstă mărturisire, și luăm act; dar fie și radical, 'l rog să crédă că ministrul a fost și este în dreptul sĕŭ de a consulta pe directorul musĕuluĭ în cestiunĭ de antichitățĭ.

O voce: Inchiderea discuțiuneĭ.

D. președinte: D. Flondor are cuvîntul.

D. Em. Flondor: D-lor, de și prin articolul 1 al aceste̍ĭ legĭ am vĕdut o restricțiune prea mare care se face dreptuluĭ de proprietate, dar prin articolul 2 am credut că se dă o estensiune, pentru că ministrul, maĭ mult saŭ maĭ puțin, póte să dea autorisațiune acelora carĭ vor să facă săpăturĭ. D. raportor însă vine și ne spune că ministruluĭ nu 'ĭ este permis să facă asemenea săpăturĭ fără să facă o deosebire între proprietatea particulară și proprietățile publice, cum sunt proprietățile județelor, proprietățile comunelor, proprietățile Statuluĭ, ale institutelor de bine-facere și altele. Cînd am audit pe d-nu raportor spunînd că nu se va putea face nicĭ o săpătură pe nicĭ o proprietate fără autorisațiunea prealabilă a ministeruluĭ și avisul directoruluĭ musĕuluĭ, atuncĭ, d-lor, m'am gîndit că amendamentul d-luĭ Panu e fórte just, și acel amendament pe lîngă meritul care îl are de a lăsa liber fie-căruia să facă săpăturĭ pe proprietatea sa în condițiunĭ bune, maĭ are și meritul de a nu face un monopol numaĭ în mîna direcțieĭ ministruluĭ, saŭ direcțieĭ monumentelor istorice, carĭ aŭ să dea o asemenea autorisațiune.

D-lor, noĭ avem în țară ómenĭ archeologĭ cu cunoștințe distinse; póte ca un director de minister să fie saŭ un archeolog cu presupuse cunoștințe; dar nu e maĭ puțin adevĕrat că sunt și alțĭ carĭ, de și nu aŭ aceste presumpțiunĭ de competință, dar sunt archeologĭ distinșĭ carĭ sunt în drept și ar putea să facă săpăturĭ, fie pe proprietatea lor, fie pe proprietățĭ streine, cînd ar avea autorisațiunea proprietaruluĭ saŭ a ministeruluĭ.

D-lor, eŭ de un singur lucru mĕ tem. Art. 1 este cam restrictiv în ce privește dreptul de proprietate, căcĭ ne spune:

„Nimenĭ nu este în drept a face săpăturĭ pentru descoperirea „monumentelor saŭ obiectelor antice fără autorisarea ministe„ruluĭ instrucțiuneĭ publice și al cultelor."

Va să dică, într'un mod general se proibește dreptul fie-căruia de a face săpăturĭ pe proprietatea sa chiar; cu alte cuvinte, se restrînge dreptul de proprietate, acel drept care este prevĕdut și garantat de Constituția nóstră, căcĭ, d-lor, proprietatea coprinde și suprafața soluluĭ și sub-solul, și eŭ ca proprietar am dreptul să fac săpăturile mele orĭ-unde, de asupra precum și dedesubt la orĭ-ce adîncime; Constituția 'mĭ garantéză acest drept și este articol special în Constituție care dice că nimenĭ nu póte fi împedicat la dreptul sĕŭ de proprietate fără o prealabilă despăgubire...

D. V. A. Urechiă: Acésta era bine de spus la art. 1, nu acum.

D. Em. Flondor: Dațĭ'mĭ voie, discut art. 1 cu restricțiunea care o face d. raportor, și m'am înscris la art. 8 unde voiŭ desvolta cele ce am onóre să spun. Dar cînd am citit art. 1 și 2 și am maĭ audit și pe d. ministru dicênd că legea s'ar putea elude întru cît-va, noĭ advocațiĭ înțelegem că d. ministru care este un jurisconsult competent, care ca fie-care jurisconsult maĭ citește și printre rîndurĭ, am înțeles că art. 1 este neaplicabil și că nimenĭ nu mĕ póte opri pe proprietatea mea să fac orĭ-ce săpăturĭ, pentru că dacă m'ar apuca eŭ am să spun că nu fac săpăturĭ pentru descoperirea monumentelor antice, condițiune *sine qua non* prevĕdută la art. 1. Dar cînd vine d. raportor să'mĭ spună că nu pot face nicĭ o săpătură pe proprietatea mea, mĕ credețĭ, d-lor, că mi se pare curios și de aceea eŭ vĕd că art. 1 cu explicațiunile pe carĭ le dă d. raportor, că nimenĭ nu are drept să facă asemenea săpăturĭ, este o atingere la dreptul acela prevĕdut de Constituțiune și garantat într'un mod positiv pentru orĭ-cine are dreptul de proprietate.

Eŭ, prin urmare, mĕ asociez la amendamentul d-luĭ Panu ca să se lase fie-căruia dreptul de a face săpăturĭ; cât pentru interesul archeologic, d. ministru saŭ directorul musĕuluĭ din timp, cum cred că vor fi ómenĭ cu multă băgare de sémă, d-lor, aŭ să ia precauţiune ca să vadă dacă se observă o regulă în săpăturĭ şi dacă se găsesc obiecte antice saŭ obiecte carĭ ar interesa museele de antichităţĭ, etc.

In acest scop aŭ negreşit să trimită pe cine-va care să privigheze ca săpăturile să se facă în regulă.

Prin urmare, eŭ rog pe onor. Senat să observe bine acest articol din lege şi să 'l explice prin un amendament; căcĭ dacă nu s'ar admite amendamentul d-luĭ Panu, acest articol ar fi o atingere la dreptul de proprietate garantat de Constituţiune.

Iată pentru ce eŭ sunt de opiniune ca să se admită amendamentul d-luĭ Panu.

D. V. A. Urechiă: D-lor, regret că n'am putut lua parte la discuţiunea generală, dacă acésta discuţiune a fost, căcĭ nu eram aci. Atuncĭ, iar nu acum, d. Flondor avea dreptul să vorbéscă cum 'l aţĭ audit şi era şi pentru mine ocasiune să 'ĭ rĕspund. Ce se întîmplă însă? Cu larga îngăduinţă pe care o are d. preşedinte, d. Flondor în loc de a se ocupa de articolul care acum se desbate reîncepe discuţiunea generală şi revine la articolul I, deja votat, uitând— de şi advocat—că: *res judecata pro veritate habetur*. D. Flondor ne spuse că advocaţiĭ aŭ obiceiul de a grăi şi scrie cu două înţelesurĭ. d-luĭ dice că nu citeşte numaĭ rîndurile, ci şi printre rîndurĭ.

Eĭ, eŭ am obiceiul de a citi numaĭ ce este scris, nu ce nu este scris... (Intreruperĭ). D-vóstre aţĭ spus că advocaţiĭ aşa fac, şi 'mĭ pare rĕŭ că fac aşa! (Risete).

Eŭ unul am luat cuvîntul ca să apĕr art. 2 nu cum nu este scris, ci cum este redactat. In acéstă apărare nu mĕ voiŭ întîlni, şi regret, cu d. Panu, de care mĕ apropiĭ la credinţe în multe, de şi nu sunt radical, dar probabil că mĕ voiŭ întîlni în părere cu majoritatea, al căreĭ guvern m'a combătut la alegerĭ în modul cum sciţĭ. (Ilaritate). Aşa e obiceiul meŭ de a fi independent şi liber în apreciările mele despre ómenĭ şi faptele lor. (Aprobărĭ). D-lor, ce vrea,—după cîte am înţeles şi voiŭ ruga să fiŭ îndreptat dacă am înţeles rĕŭ;—ce vrea d. Panu? Să fie liber orĭ cine să facă săpăturĭ pe proprietatea luĭ, şi onor. d. Flondor dice: sprijin şi iscălesc amendamentul d-luĭ Panu, în interesul dreptuluĭ de *proprietate, garantat de Constituţiune*. Apoĭ cine te împedică, d-le Flondor, să 'ţĭ facĭ pe moşie pivniţe marĭ boltite, să puĭ vin de Odobescĭ şi Cotnarĭ? Mergĭ cît de adînc în pămîntul d-tale. (Ilaritate). Art. 2 nu te împedică.

In articolul acesta şi în art. I este vorba numaĭ de săpăturĭ *intenţionate*, cu anume scop arheologic, ştiinţific. Apoĭ fie cine la meseria luĭ! Să se facă asemenea săpăturĭ numaĭ de ceĭ ce ştiŭ ce va să dică o săpătură archeologică, ca să nu se repete ceea ce s'a întîmplat în maĭ multe rîndurĭ cu asemenea lucrărĭ.

V'aşĭ ruga, d-le coleg din judeţul Covurluĭ, coleg cu d-ta fără voia d-tale, să 'mĭ spuneţĭ ce a rĕmas din aşa numită *Caput Bovis*, minunata cetate de lîngă Galaţĭ, după săpăturile făcute acolo de uniĭ şi de alţiĭ? Apoĭ voim să punem capĕt la aşa profanărĭ, la aşa săpăturĭ de ignoranţĭ. Legea vĕ dice celor carĭ nu ştiŭ să sape arheologiceşte: nu vĕ împedic să descoperiţĭ minunăţile lumeĭ; dar cînd vĕ apucaţĭ de aşa trébă, întrebaţĭ maĭ întîiŭ pe ceĭ carĭ ştiŭ cum se face aşa lucrare, carĭ se pricep, ca să nu faceţĭ numaĭ *spărtură* în loc de ştiinţifică *săpătură*. Nu este tot una a se tăia bună óră o movilă, un *Tumulus*, de către un om ignorant, saŭ de un cunoscător, căcĭ cînd o taiŭ voiŭ să 'mĭ daŭ sémă nu numaĭ de comorĭ carĭ le bănuesc în ea, ci să aflu de pildă dacă *tumulusul* este un mormînt, ce posiţiune are în el cadavrul, fiind de studiat din acésta multe de tóte: cultul, rasa la care individul a aparţinut şi alte consideraţiunĭ carĭ d-vóstre carĭ nu sunteţĭ de profesiune vĕ scapă orĭ cît de docţĭ aţĭ fi în trebile advocăţeştĭ. Dar vi se pare că art. 2 este o încălcare a dreptuluĭ de proprietate? Unde vedeţĭ asemene călcare?.. Nu este nicĭ o călcare a dreptuluĭ de proprietate garantat de Constituţiune. Dar dice d. Panu, legea monopoliséză săpăturile în favórea celor carĭ vor fi agredaţĭ de guvern. Maĭ întîiŭ d. Panu pare a şti că archeologiĭ la noĭ sunt mulţĭ, posderie... Eŭ cred, din contră, că sunt încă *pavri rare*... Apoĭ adică de ce guvernele ar favorisa numaĭ pe uniĭ şi nu pe orĭ care adevĕrat archeolog? Eŭ am vĕdut, din contră, că orĭ carĭ aŭ fost guvernele nóstre,—să mĕ ierte d. Tocilescu dacă o spun—d. Tocilescu, omul competinte, a fost *patronat*, fără deosebire, în lucrările sale de *archeologie*, de tóte guvernele trecute, şi sper că orĭ care guvern va maĭ veni nu va refusa *patronarea* luĭ la lucrările întreprinse de bărbaţĭ competinţĭ, fără să aibă în vedere colórea lor politică, căcĭ tóte guvernele le cred doritóte ca ţara lor să 'şĭ ştie istoria eĭ, *citită* în pămînt; prin urmare, orĭ care va fi guvernul va da voie să se scormonéscă, în mod priceput şi ştiinţific, pămîntul ţăreĭ, iar nu cum s'a făcut pînă aci chiar la vederea d-luĭ Flondor în judeţul Covurluĭ, cu vechia cetate impropriŭ numită de Seulescu, *Caput Bovis*.

D-lor 'mĭ aduc aminte că în un judeţ óre care, nu 'l voiŭ numi...

D. D. Laurian: *Nomina odiosa sunt.*

D. V. A. Urechiă: *Nomina odiosa*, a dis viitorul academician, dacă nu actualul. S'a găsit o piatră pe care era săpat un cîine şi era scris dedesubt în latineşte vorbele *cave canem*. A! dise proprietarul loculuĭ unde fu găsită piatra, el care ştia franţuzeşte, e vorba de *une cave*, o pivniţă. (Ilaritate).

Ştia, repet, franţuzeşte; dar *canem* ce o fi? Nu cum-va este vorba de o *cave* pentru buţĭ? (Ilaritate). Dar *cînele* ce o maĭ fi însemnînd?.. Eĭ bine, cu legea nóstră punem un cîine credincios (mĕ erţaţĭ, d-le Tocilescu, căcĭ de... se potriveşte lucrul), punem pe cine-va, pe directorul musĕuluĭ, ca un voinic buldog, să apere monumentele vechĭ ale patrieĭ şi să bage de sémă să nu se amestice ceĭ nepricepuţĭ, ci să lase pe ceĭ competinţĭ, fără nicĭ o pornire de primă şi de monopolisare a ştiinţeĭ. A! d-le coleg Flondor, de ce credeţĭ că guvernul majorităţeĭ acestea, din care faceţĭ parte va face o lege contrarie dreptuluĭ proprietăţeĭ? D-vóstre, fiŭ iubit al majorităţeĭ acestea, imputaţĭ eĭ că vrea să facă legĭ carĭ calcă dreptul de proprietate garantat de Constituţiune?

Nu dreptul de proprietate se atinge prin legea acésta a căreĭ existenţă o dorim de atîţĭ anĭ, ci prin acéstă lege voim să oprim de a se călca regulele ştiinţeĭ, a ştiinţeĭ care cere ca să se păzéscă óre-care regulĭ anumite cînd se fac săpăturĭ, ca nu în loc de săpăturĭ să se facă spărturĭ cum dicea d. ministru. (Aprobărĭ).

— Se pune la vot închiderea discuţiuneĭ şi se primeşte.

D. raportor, Gr. Tocilescu: Iată amendamentul d-luĭ Panu, la art. II:

„Autorisarea se va da fie-căruia, îndată ce va dovedi că este proprietar saŭ are învoirea proprietaruluĭ loculuĭ, cu condiţie ca să nu pună în pericol clădirile situate în apropiarea loculuĭ.“

G. Panu, dr. I. N. Cernătescu, N. R. Locusteanu, T. Marocneanu, C. Petroni.

Comitetul delegaţilor a respins acest amendament.

— Se pune la vot amendamentul d-luĭ Panu şi se respinge.

— Se pune la vot art. 2, astfel cum s'a modificat de comitetul delegaţilor, şi se primeşte.

Art. 3 al comitetuluĭ se primeşte fără discuţiune.

— Se pune la vot suprimarea art. 4, făcută de comitetul delegaţilor, şi se primeşte.

— Art. 5, devenit art. 4, se primesce fără discuţiune, cum s'a modificat de comitet.

Se citeşte art. 6 devenit 5 cum s'a redactat de comitet:

„Devenit art. 5. Asupra rapórtelor primite din partea pre-„fecţilor, primarilor şi directoruluĭ musĕuluĭ de antichităţĭ, mi-„nistrul instrucţiuneĭ publice, luînd la trebuinţă şi avisul comi-„siuneĭ de conservare a monumentelor publice, va indica pe a-„celea carĭ presintă verĭ-un interes din punctul de vedere istoric „saŭ artistic.“

D. preşedinte: D. Panu are cuvîntul asupra art. 5.

D. G. Panu: D-lor senatorĭ, ştiţĭ că înainte de vacanţă am votat, saŭ maĭ bine s'a votat o lege pentru conservarea monumentelor naţionale. Prin acea lege s'a format o comisiune a monumentelor istorice şi s'a dat, după acea lege, dreptul ca ea să claseze monumentele istorice; ministrul trimite tóte actele privitóre la obiectele antice, la tot felul de lucrurĭ cu un caracter artistic şi archeologic, şi acea comisiune forméză un catalog, şi acele monumente sunt puse sub protecţiunea legeĭ, declarate monumente naţionale.

Eĭ bine, d-lor, mie mi se pare că art. 5 din acéstă nouă lege cam ştirbéză puţin autoritatea comisiuneĭ care s'a votat, şi ministrul îşĭ arogă óre-carĭ drepturĭ cam în detrimentul aceleĭ co-

misiunî, în cît s'ar părea că nu este tocmaî concordanță între legea care am votat'o și legea acéstă; și iată pentru ce: acolo, în legea care am votat, iată ce ḑice art. 3: „In termen cel mult „de un an de la data promulgăreî acesteî legî, comisiunea mo- „numentelor publice va întocmi, prin mijlócele ce i se vor pune „la disposițiune de către ministru, inventariul general al tu- „tulor edificiilor și obiectelor vechî din țéră carî presintă un „deosebit interes istoric saŭ artistic, pentru a căror conservare „urméză să ia măsurî“.

Decî avisul comisiuneî este obligatoriŭ. Eî bine, aci avisul comisiuneî aceleea nu maî este obligatoriŭ, căcî iată ce ḑice art. 5 din acéstă lege: „Asupra rapórtelor primite din partea „prefecților, primaruluî și directoruluî muséuluî de antichitățî, „ministrul instrucțiuneî publice, *luînd la trebuință și avisul „comisiuneî de conservare a monumentelor publice...*“. Va să ḑică, dacă se ia numaî la trebuință avisul comisiuneî, rĕmîne la facultatea ministruluî ca să ia saŭ nu avisul, pe cînd în legea cea-altă avisul este obligator.

Ia să ne înțelegem, ce proiect este acesta și ce proiect este acela? In proiectul acela care l'am votat regulațî modul de existență al monumentelor naționale deja descoperite, deja știute, pe cînd proiectul acesta trateză tot de monumente și tot de obiecte antice; însă în acéstă lege se trateză de monumentele carî se vor descoperi și pentru carî trebue să se facă săpăturî, clasarea materieî este identică.

Eî bine, cînd comisiunea din legea care am votat'o ea claséză obiectele și monumentele cu interes istoric, apoî nu trebue óre să 'î vină tot eî ca obiectele descoperite nouî tot ea să le claseze dacă are un interes istoric? Și în casul acesta nu trebue óre ca avisul eî să fie obligator? Pentru ce se va lua avisul aceleî comisiunî competinte numaî *la trebuință?*

Acum avețî să spunețî că nu are să fie inconvenient. Eŭ nu fac obiecțiune ca să știrbesc din autoritatea ministruluî, dar voesc să arăt inconvenientul.

Inconvenientul va fi următorul: se face o săpătură, descoperî un monument, de exemplu descoperî un zid, o cetate, descoperî cine știe ce, tóte aceste lucrurî, un monument, un zid, o statue, aŭ și caracter istoric, și caracter archeologic, și caracter artistic. Decî vedețî că póte să fie considerate aceste obiecte din maî multe puncte de vedere.

Cine este maî competinte în asemenea împrejurărî după legea care am votat'o ca să claseze acele obiecte?

Pînă acum era ministrul; dar de cînd s'a votat legea cea-altă este „comisiunea de conservare a monumentelor“. Prin urmare, la trebuință ce are să se petrécă?

Ministrul o să ḑică: Mie mi se pare că ḑidul acesta care s'a descoperit nu presintă un caracter istoric, ce să maî iaŭ eŭ avisul comisiuneî monumentelor, să'l las la discrețiunea și sub priveghiarea numaî a muséuluî de antichitățî lăsînd la o parte comisiunea. Pe cînd aceia de comisiune pot să fie de altă părere, pot să vadă un interes istoric la obiectul găsit și consecința care ar fi? Un inconvenient destul de mare.

Nu póte ministrul, dupe lege, să dărîme nimic, nicî să restaureze nimic din monumentele clasate cu caracter istoric de cît *cu avisul comisiuneî monumentelor*, pe cînd tot ministrul póte dupe legea de față, să dărîme saŭ să restaureze monumentele chiar cu caracter istoric, fără să céră avisul comisiuneî.

Decî se póte întîmpla într'un cas dat ca dĕrîmarea obiectelor să rĕmînă la voia ministruluî; nu vorbesc de ministrul de față, — nu 'mî place să fac complimente — dar d. Take Ionescu e un om cult, știe ce sunt lucrurile acestea; în țéra nóstră însă se póte întémpla, dupe jocul legilor parlamentare, să vină un ministru care să nu se pricépă în asemenea cestiunî și atuncî să deterioreze din greșélă un monument care dacă ar fi intrat obligatoriŭ în consultarea comisiuneî de conservare a monumentelor, nu ar fi fost expus la acéstă deteriorare. Iată téma care o am pentru viitor; e o simplă témă pe care o supun la aprecjarea d-vóstre.

— Ne maî luînd nimenî cuvîntul se pune la vot art. 5 al comitetuluî și se primește.

— Se citește art. 6 cum s'a formulat de comitetul delegaților:

Art. 6. „Obiectele descoperite sunt proprietate a statuluî dacă ele s'aŭ găsit pe domeniul public, saŭ pe un loc aparținînd statuluî, județelor saŭ stabilimentelor de utilitate publică. Proprietatea unor asemenea obiecte se împarte pe jumĕtate între stăpînul loculuî și persóna ce a descoperit, dacă ele s'aŭ aflat pe o proprietate privată.

„Cînd obiectele se descoperă pe o proprietate a statuluî, a comunelor, a județelor saŭ a stabilimentelor de utilitate publică, descoperitorul are dreptul la o gratificație ce se fixéză de ministru, după importanța descopereriî.

„Proprietariî saŭ posesoriî obiectelor descoperite carî, după procedura articoluluî 5, aŭ fost clasate de ministrul instrucțiuneî publice între cele ce presintă un interes istoric saŭ artistic, nu pot în nicî un cas să le desființeze. Alienarea lor în țară e permisă numaî după încunoștiințarea făcută ministruluî, iar exportarea lor numaî cu autorisația expresă a luî.

„Autorisația expresă a ministruluî este indispensabilă și pentru restaurarea, saŭ repararea acestor obiecte. Ministrul, luînd avisul comisiuneî de conservarea monumentelor istorice, va impune modul de restaurare saŭ de reparare.

„Dacă obiectele descoperite presintă un mare interes istoric saŭ artistic, ministrul va putea să oblige pe posesorul lor să le cedeze statuluî în schimbul unuî preț ce se va fixa de bună voie între părțî; la cas de neînțelegere, prețul se va fixa de justiție, conform dreptuluî comun“.

D. ministru al cultelor și instrucțiuneî publice: D-lor, neapărat nu este vorba de a împuțina drepturile ministruluî. D. Panu are dreptate în acéstă privință, căcî chiar comisiunea pentru restaurarea și conservarea monumentelor publice, nu dă de cît un avis consultativ; prin urmare, autoritatea ministruluî, în orî-ce cas, e întrégă.

Iată însă pentru ce cred că redacțiunea nóstră e maî bună de cît aceea propusă de d. Panu.

Cînd e vorba de monumente ca să se știe dacă cutare palat saŭ biserică e saŭ nu monument istoric, e firesc ca să se derangieze comisiunea; dar cînd e vorba de lucrurî micî, de obiecte, de medaliî, de monete, de vase, ar fi greŭ să se strîngă așa de des acéstă comisiune de 5 membri *neplătițî* ca să'șî dea părerea.

Unde însă d. Panu avea dreptate — de și, dacă ar fi băgat de sémă la articolul următor, póte că jumătate din observațiunile d-sale le-ar fi retras — e în privința restaurăreî unor asemenea obiecte.

Pentru restaurare am păstrat avisul obligatoriŭ al comisiuneî.

Pentru clasarea însă a unor asemenea obiecte, clasare care trebue făcută în 30 ḑile, ca să nu încarc procedura, am lăsat ca consultarea comisiuneî să se facă numaî în cas de trebuință.

Avînd clasarea făcută și fiind vorba de restaurarea saŭ repararea unor asemenea obiecte, atuncî art. 6 aliniatul ultim, o spune:

„Autorisația expresă a ministruluî este indispensabilă și pentru restaurarea saŭ repararea acestor obiecte, ministrul luând avisul comisiuneî de conservarea monumentelor istorice, va impune modul de restaurare, saŭ de reparare.

D. președinte: D. Sefendache are cuvîntul.

D. G. Sefendache: D-le președinte și d-lor senatorî, proiectul de lege ce este astăḑî în discuțiunea onor. Senat este o consecință naturală a uneî alte legî care s'a votat de Senat prin care se prevedea modul cum are să funcționeze comisiunea ce se instituia prin acea lege și, prin urmare, era natural ca Senatul să se ocupe și de obiectele asupra cărora acéstă comisiune 'șî va exercita funcțiunile sale, așa în cît proiectul de față este indispensabil.

D-lor, art. 6 din acest proiect s'a modificat astfel de comitetul delegaților:

„Obiectele descoperite sunt proprietate a statuluî dacă ele „s'aŭ găsit pe domeniul public saŭ pe un loc aparținênd sta- „tuluî, județelor, comunelor saŭ stabilimentelor de utilitate „publică“.

Prin acest articol se consacră în mod definitiv proprietatea statuluî asupra obiectelor carî s'ar găsi, fie pe proprietățile statuluî, fie pe proprietățile comunelor, fie pe ale județelor.

Cine ḑice proprietate, ḑice dreptul de a usa și de a dispune de lucrurile asupra cărora voește să'șî exercite acest drept de proprietate.

Eî bine, mie mi se pare că statul nu ar trebui să aibă întru tóte acest drept de proprietate. Evident, este bine ca în capitala Româneî să avem un muséŭ mare, să centralisăm și să'î aducem obiecte antice din tóte părțile ca să facem un *muséŭ* care în adevĕr să merite de capitala unuî regat, însă ce se întîmplă? Sunt comune urbane carî aŭ o mulțime de obiecte antice carî se pot transporta, însă acele obiecte sunt locale și importante, și importanța cea mare a lor e să existe în localitatea

aceea unde sunt, și cred că ar fi bine ca în acéstă privință să se priméscă un *amendament* care am onóre a'l propune în mod astfel cum și legea acésta să fie aplicată, și pe de altă parte interesul privat care îl are comuna să nu fie atacat. Iată, d-lor, *amendamentul* care am onóre să'l propun :

„Comunele urbane pe al căror teritoriŭ s'ar afla saŭ s'ar des-„coperi obiecte antice, vor avea dreptul să dispună de tóte saŭ „de parte din acele obiecte, întru cît le-ar destina pentru a fi „expuse într'un museŭ din localitate".

Iată, d-lor, ce se întêmplă : La Severin sunt o mulțime de ruine nu vorbesc neapărat de acele ruine carĭ nu se pot transporta și asupra cărora nu se póte aplica acéstă lege; vorbesc de statuĭ, de morminte, de vase, de alte lucrurĭ carĭ se pot găsi ; în adevĕr, că din acelea ar putea și statul să ia, însă cred că s'ar comite o nedreptate și nu ar corespunde spirituluĭ acesteĭ legĭ dacă în adevĕr ar voi să se ia tóte acele obiecte din mîna comunelor pentru carĭ aceste obiecte aŭ în adevĕr o mare importanță.

De aceea eŭ cred că ar fi bine ca să nu se concentreze într'un mod așa de riguros, ci să se lase în părțile unde s'aŭ găsit acele obiecte ca să'șĭ aibă și ele museele lor, fiind-că museul uneĭ comune póte să se facă maĭ facil de cît al statuluĭ care are o mulțime de formalitățĭ pe carĭ trebue să le îndeplinéscă; de exemplu vrea să adune obiectele din tóte părțile, și póte nu ar vrea să le expună la vedere pînă cînd le va completa, etc.; pe cînd o comună neavênd asemenea formalitățĭ de îndeplinit, póte să facă museul îndată.

De aceea vĕ rog, și rog și pe onor. comitet să priméscă acest amendament, ca în comunele unde se găsesc asemenea obiecte să se permită a'șĭ face și ele asemenea museŭ. In alt mod comunele cărora li se vor lua tóte obiectele 'șĭ vor aduce aminte de ceea ce făceaŭ Romaniĭ devalisînd pe Grecĭ de asemenea monumente, precum a făcut și lordul Elgien tot în Grecia și Napoleon 1, cînd transportaŭ din Italia la Paris o mulțime de obiecte antice.

Așa dar, d-lor, și în interesul general, și în interesul local ar fi bine să bine-voițĭ a primi acest *amendament*. Il maĭ citesc o dată dacă d. ministru va voi...

D. T. Ionescu, ministru cultelor și instrucțiuneĭ publice : Am audit, d-le Sefendache, *amendamentul* d-vóstre; dar am să propun eŭ altă redacție.

D-lor, nimenĭ nu a avut de gînd să împedice comunele urbane să aibă asemenea musee ale lor: din contra, dorința nóstră ar fi, dacă se va putea, să avem treĭ-ḑecĭ de musee în România; între dorință însă și executare e o mare distanță; așa în Bucureștĭ, ca să facem un museŭ cum se cade, în care să putem pune antichitățile nóstre cele descoperite în aniĭ din urmă și museul eclesiastic, ne trebue cel puțin două milióne de francĭ; chiar în acest moment studiăm la minister planurile, și cifra de două milióne e cifra minimă cu care s'ar putea zidi un museŭ. Vedețĭ, prin urmare, că e departe de la dorință pînă la putința d'a executa. De cît ca să nu se crédă că noĭ avem intențiunea d'a împedica pe comune să aibă un museŭ, eŭ accept acéstă idee a d-luĭ Sefendache, însă cu o modificare, și acea modificare e cea următóre. Eŭ nu așĭ vrea, pentru dorința de a avea un museŭ comunal, să continue starea actuală ḑecimĭ de anĭ, pentru că știțĭ fórte bine că sunt obiecte antice lăsate în stare deplorabilă, cum de exemplu la Severin, unde antichitățile aŭ fost spoite ca să fie maĭ frumóse la o inspecțiune a ministruluĭ (ilaritate). Eĭ bine, vĕ putețĭ închipui că dorința mea d'a avea musee comunale este mare, dar frica acea d'a avea obiecte spoite este și maĭ mare; așa în cît propun următorul amendament : Ca orĭ de cîte orĭ o comună urbană va voi să înființeze un museŭ în condițiunĭ astfel în cît să dea garanțiĭ ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice de o bună conservare și o expunere a antichităților, de atîtea orĭ acea comună să aibă dreptul de a cere să i se aducă în museul sĕŭ parte din antichitățile descoperite pe teritoriul aparținênd aceleĭ comune. Dacă d. Sefendache primește acéstă idee, să'mĭ dațĭ voe să formăm *amendamentul* și să convocăm delegațiĭ spre a ne consulta.

D. Sefendache : Admit propunerea d-luĭ ministru, însă vréŭ să fac o rectificare. (Ilaritate)

Eŭ nu știŭ cînd s'a spoit acele obiecte de la Severin.

O voce : E positiv.

D. Sefendache : Dar pot să spun că de către d. ministru al lucrărilor publice s'a oprit să se vîndă niște locurĭ carĭ conțin antichitățĭ : băĭ, templurĭ, altare și alte ruine rĕmase de la Romanĭ. Aŭ fost consiliĭ comunale carĭ pentru interese și hatîrurĭ politice le-aŭ dat și le aŭ vîndut, violînd astfel chiar regulamentele de care vorbiĭ în acéstă privință.

Recunosc că trebuia să se facă o lege în privința obiectelor antice, însă cu condițiune ca în adevĕr să se respecte, și nu se póte respecta și avea eficacitate de cît respectîndu-se drepturile comunelor de a avea musee de antichitățĭ.

D. președinte, G. Gr. Cantacuzino : Suspend, d-lor, ședința pentru 10 minute.

— La redeschiderea ședințeĭ.

D. ministru al cultelor și instrucțiuneĭ publice, Take Ionescu : D-lor, în acéstă mică suspensiune am ajuns la o redacțiune. Era vorba de a împăca două interese; cel d'întîiŭ; interesul de a avea un museŭ de antichitățĭ în condițiunĭ de a fi un museŭ care să pótă servi și studenților în archeologie și la toțĭ aceia carĭ nu pot să se ducă în 30 orașe să cunóscă antichitățile țĕreĭ; al douilea : să îngrijim și puțin pentru orașele nóstre de a putea să aibă cu vremea musee de antichitățĭ. Și atuncĭ ne-am oprit la aceste ideĭ : 1-ia idee, nu póte o comună să facă un museŭ de cît cînd va avea un local în condițiunile prescrise de minister; 2-a idee : nu este cu putință ca obiectele carĭ sunt unice să nu se aducă la museul național; a 3-a idee, obiectele carĭ au similare în museul național să se lase la comune; și a 4-a idee, pentru obiectele unice carĭ se iaŭ pentru *museul național* să se dea comunelor o copie pe socotéla statuluĭ.

Pe aceste ideĭ am redactat acest articol astfel :

Amendament la art. 6 care va forma aliniatul al III-lea al acestuĭ articol :

„Cînd o comună urbană va înființa un museŭ de antichi-„tățĭ în condițiunĭ prescrise de ministerul instrucțiuneĭ publice, „obiectele antice găsite pe proprietățile aceleĭ comune se vor „depune în acele musee, dacă acele obiecte aŭ similare în „museul național din Bucureștĭ.

„După piesele unice, statul va da museelor comunale mu-„lage saŭ reproducțiunĭ galvanoplastice".

D. V. A. Urechiă : D-lor, eŭ regret că nu sunt tocmaĭ, tocmaĭ mulțumit cu redacțiunea amendamentuluĭ citit și explicat de d. ministru. Eŭ nu 'l așĭ putea vota de cît numaĭ după declarațiunĭ formale din partea guvernuluĭ și a d-luĭ raportor în sensul celor ce voiŭ avea onórea să desvolt.

Eŭ laud din tot sufletul meŭ zelul cu care d. raportor,— care se întîmplă pentru norocul museuluĭ să fie și directorul museuluĭ nostru din Bucurescĭ,—laud zelul d-sale de a'l îmbogăți cît maĭ mult; nu sunt eŭ care voiŭ fi în contra acesteĭ îmbogățirĭ a museuluĭ; căcĭ am onórea să fiŭ dacă nu înființătorul museuluĭ la 1864, dar acela care 'l am organisat acolo unde este și astăḑĭ.

Am luat multele, puține obiecte ce se aflaŭ trîntite înainte de 1864 prin pivnițele ministeruluĭ de culte și le-am pus în museŭ. Inainte de a veni la el d. Tocilescu, eŭ mĕ pot considera de adevĕratul organisator al acestuĭ museŭ. Prin urmare nutresc cel puțin óre-care iubire de tată pentru museul din Bucureștĭ, dacă n'ar fi și faptul că sunt romîn și doresc înflorirea institutelor nóstre culturale. Dar aceste simțirĭ nu ne împing la imprudențe.

D-lor, n'așĭ voi să intru în desvoltărĭ prea marĭ și d-vóstre mĕ vețĭ înțelege, așa cum se ḑice că înțeleg advocațiĭ : *printre rîndurĭ*. 'Mĭ aduc aminte, d-lor, că atuncĭ cînd Dacia a pierdut *suveranitatea* representată prin *Roma*, organisațiunea nóstră comunală ne-a salvat. Acésta era astfel că fiecare comună avea o individualitate *proprie*; cînd sub loviturile barbarilor a căḑut una, două-ḑecĭ de *capete* comunale, tot a maĭ rĕmas în piciόre una, două, și acelea aŭ devenit apoĭ sîmburele actualelor state romîne. Eŭ mĕ tem de un singur *museŭ*. Se înțelege că nu sunt eŭ pentru revenirea nóstră la o asemenea organisație antică comunală; dar în situațiunea nóstră etnică actuală nu voiŭ și n'am voit încă de la 1859 de cînd am intrat ca director la ministerul instrucțiuneĭ publice centralisarea prea mare într'o *capitală* orĭ-carĭ ar fi, a tóte comorile nóstre naționale.

'Mĭ aduc aminte de un fapt petrecut sub ministerul regretatuluĭ bărbat de stat M. K. Epureanu. Acesta, împins de un zelos partisan al cabinetuluĭ de științe naturale din Iașĭ, a voit să concentreze în Iașĭ tot ce era în Moldova pe la mănăstirĭ, ca documente, odăjdiĭ, etc., și se întîmplase să fiŭ atuncĭ ministru interimar în cabinet. In astă calitate m'am

opus la centralisarea a tótă averea nóstră istorică în Iașĭ, într'un singur punct. Un singur foc, un cataclism óre-care ne ar sărăci de tot ce avem... D-vóstre înțelegețĭ ceea ce eŭ nu pot să vě maĭ spun.

Așĭ voi dar să se păstreze în maĭ multe puncte—unde vețĭ crede potrivit—comorile nóstre istorice. Dacă nu ar fi admisă considerațiunea istorică din trecutul nostru, care o las la cugetarea d-vóstre intimă, apoĭ m'așĭ întreba: *politic* ar fi să vě ducețĭ mîine să luațĭ din Iașĭ — nu ḑic cele de care m'a asigurat colegul meŭ d. Tocilescu că nu se vor lua—odăjdiile de la Tresfetitele; politic ar fi, cu minte ar fi să luațĭ bunaóră *pisania* care cu necinste s'a dat jos de nu știŭ ce primar de la Sf. Vinerĭ din Iașĭ și să o transferațĭ în coridórele de jos de la acest palat, în loc de a o lăsa la un museŭ local din Iașĭ.

Care oraș are nevoie maĭ mare de tot ce póte să'l conserve cu aspect romînesc de cît Iașiĭ? (Aprobărĭ).

Mîine, precum amenință zidurile Golieĭ să cadă, vor fi jos cîte-va pietre în pisaniĭ de acolo. O să le aducețĭ aci și nu o să le lăsațĭ acolo?

Ințeleg în județe unde, mě ertațĭ, nu pun în cestiune capacitatea representantuluĭ niciĭ unuĭ anume județ; dar de... sunt județe unde nu se manifestă multă cultură; apoĭ natural că dacă s'ar găsi în asemenea pietre antichitățĭ, ele nu ar putea rěmîne acolo, căcĭ nimenĭ nu le ar băga în sémă, și decĭ în interesul cultureĭ naționale general este potrivit să se aducă acele antichitățĭ la muséul central. Dar trebue să facem deosebire: sunt localitățĭ de acelea carĭ trebuesc să fie respectate chiar de marele archeolog d. Tocilescu, directorul museuluĭ. Nu pot să ader în totul, așa dar, la amendament dacă d. director al museuluĭ și guvernul nu declară că a înțeles să lipséscă principalele nóstre orașe de dreptul de a avea museŭ propriŭ. Cer acésta numaĭ pentru localitățile importante, precum Iașĭ, Craiova, Severin chiar, unde este pórta de intrare în Dacia a némuluĭ nostru: decĭ n'ar putea exista verĭ-un neajuns.

Ar trebui să ne gîndim că de acolo a venit tot némul romînesc, și chiar acolo să eternisăm acéstă amintire cu un mare noŭ monument. Termin: în cîte-va centrurĭ importante ale țěreĭ să se lase *istoricele monumente*. Voește acésta guvernul? Atuncĭ adopt fără nicĭ o modificare amendamentul propus de majoritatea comitetuluĭ de delegațĭ, altmintrelea nu! (Aprobărĭ numeróse).

D. Take Ionescu, ministrul cultelor și instrucțiuneĭ publice: D. Urechiă se preocupă de cestiunea Iașuluĭ, și în acéstă privință d. Urechiă are dreptate; dar acest articol nu reguléză de cît raporturile dintre stat și comună, și el nu are nimic a face cu cestiunea de a fi saŭ nu un museŭ de stat și la Iașĭ, precum avem două universitățĭ de stat, două școle de bele-arte, etc.; de sigur că atuncĭ cînd vom avea mijlóce va fi un museŭ de antichitățĭ și la Iașĭ cum este și o bibliotecă în Iașĭ. D-vóstre știțĭ, d-nĭ ieșenĭ, maĭ cu sémă că în acest moment pinacoteca din Iașĭ a fost dărîmată, și știțĭ de asemenea că colecțiunea de tablourĭ, care este cu mult superióră celor de aci, s'a pus unde s'a putut.

D. G. Panu: Nu are local acolo.

D. Take Ionescu, ministrul cultelor și instrucțiuneĭ publice: Voiam să vě arăt că nimic n'am luat de la Iașĭ.

N'am avut curagiul să aduc aicĭ nicĭ *provisoriŭ* tablourile de la Iașĭ.

In privința stabilimentelor de înaltă cultură, s'a început cu Iașiĭ ca și cu Bucureștiĭ.

In aceste momente se zidește la Iașĭ un institut de anatomie care nu există în Bucureștĭ.

Se maĭ zidește în Iașĭ universitatea, și aci știțĭ că numaĭ universitate nu se póte zice că există.

Liceele internate de asemenea aŭ început a se zidi în Iașĭ; în Bucureștĭ ele încă nu există.

Școla centrală de fete asemenea. Seminarul de asemenea e aprópe gata.

Astfel în cît despre tóte institutele de înaltă cultură nu se póte zice că Iașiĭ a fost lăsat îndărătul Bucureștilor. Sunt de tóte, afară de facultatea de teologie care fiind cea maĭ nouă n'a fost timpul să se înființeze două. Tot așa va fi cu vremea și cu museele de antichitate.

Acésta n'are a face însă cu legea. Legea nu spune că va fi un museŭ la Iașĭ saŭ în altă parte

Ea stabilește un alt punct: raportul dintre museele de stat și cele comunale. In acéstă privință și d. Urechiă 'mĭ a dat dreptate.

D-sa admite principiul de stat; îl găsește că e rěŭ să fie un singur museŭ în Bucureștĭ și nu și la Iașĭ, saŭ la Craiova, saŭ aiurea. Cine e de vină?

Cum a fost numaĭ două bibliotecĭ și acum aŭ început a se face și în alte părțĭ, tot așa va fi și cu museele de antichitate.

In acéstă lege în care se stabilește drepturile reciproce dintre stat și comună, cred că amendamentul nostru presintă o idee de stat și o idee dréptă. Principiul este întîiŭ statul, dacă sunt două exemplare, al duoilea comuneĭ; dacă nu sunt două, copia comuneĭ, dar obiectul original să fie al statuluĭ. N'avem de cît un museŭ; să dorim să avem maĭ multe; pînă atuncĭ însă să nu sărăcim pe cel pe care 'l avem.

D. G. Panu: D-lor, am și eŭ un amendament; dar el nu e de cît rěsturnarea amendamentuluĭ d-luĭ ministru, și e o resturnare logică.

Dacă ațĭ admis un museŭ local, admitețĭ'l în mod serios. Ca să facețĭ însă un museŭ de ocasiune, dațĭ'mĭ voe a vě spune că e o parodie. Principiul e că obiectul remîne acolo unde se găsește și mulagiul nu se face pentru localitate, ci pentru museul central. Nu se póte să se centraliseze tóte obiectele de artă dintr'o țară; dar iarășĭ nu póte să se lipséscă museul central de a avea piesele principale din țéră; spre a remedia lipsa, este un mijloc cunoscut în tótă lumea: că museele 'șĭ complectéză obiectele carĭ lipsesc prin mulagiŭ. N'am auzit însă că în localitate se forméză *musee de mulage*, și să se ducă în altă parte tot bagagiul de musee artistice și antice.

Zicețĭ că în cas numaĭ cînd va fi nevoe de mulage, dar nevoie o să fie tot-d'auna.

Inchipuiți-vě cîte-va pietre cu inscripțiĭ: acelea forméză un șir, un tot. Evident că nu are să se lase o colonadă jumětate la museul local, și cea-altă jumětate să se trimită la Bucureștĭ; tot astfel din maĭ multe pietre, carĭ arată maĭ multe episóde din lupte între romanĭ și barbarĭ, tóte formînd un întreg, nu o să lașĭ în localitate una saŭ două pietre și pe cele-alte să le aducĭ la Bucureștĭ.

D. ministru zice: este proprietatea statuluĭ; însă comunele 'șĭ pot forma museele lor. Atuncĭ numaĭ admitețĭ un museŭ central. Eŭ înțeleg pe d. raportor, care este perfect logic. D-sa zice: voesc să am un singur museŭ, așa este interesul științeĭ și al meŭ ca archeolog; dar să facețĭ un fel de concesie amendamentuluĭ d-luĭ Sefendache, ca să reducețĭ legea la un fel de parodie de museŭ, la un fel de cambelat cu mulagiĭ, nu înțeleg. De aceea, amendamentul meŭ sună ast-fel:

Amendament la art. 6

„Cînd obiectele descoperite vor fi numaĭ în un exemplar, „originalul va rěmîne la museele locale, iar pentru museul „central se vor face mulage."

G. Panu.

Supun la apreciarea Senatuluĭ acest amendament.

D. președinte: D. raportor are cuvîntul.

D. raportor, Gr. Tocilescu: D-lor, amendamentul propus de onor. d. Sefendache la art. 6 atinge una din cestiunile cele maĭ delicate pentru viitorul colecțiunilor nóstre publice, și vě cer voe ca încă de la început să mě declar în contra luĭ, ca unul care de 15 anĭ trăesc în mijlocul antichităților și am fost în posițiune a cunóște îndestul cestiunea care ne preocupă. Onor. representant de Mehedințĭ, cu ocasiunea acestuĭ articol, care declară de proprietate a statuluĭ obiectele descoperite pe domeniul public, saŭ pe un loc aparținînd statuluĭ, județelor, comunelor saŭ stabilimentelor de utilitate publică, a credut de cuviință să céră a se înființa musee în tóte comunele urbane.

Ideea acésta este, în condițiunile excepționale în carĭ se găsește țara nóstră sub raportul antichităților, o idee nu numaĭ greŭ de realisat, dar chiar contrarie scopuluĭ ce s'a urmărit și se urmărește prin înființarea și întreținerea unuĭ museŭ național în Capitală.

In adevěr, acest museŭ tinde între altele a aduna și a expune în ordine sistematică puținele rěmășițe ale antichitățeĭ greco-romane respîndite în diferite părțĭ ale țěreĭ, înlesnind astfel bărbaților specialiștĭ din țară și streinătate, profesorilor și studenților universitarĭ ca și publiculuĭ visitator mijlocul de a le vedea și studia la o laltă și de aprópe. In special secțiunea monumentelor epigrafice procură profesoruluĭ de epigrafică și

de instituţiunile vechĭ ale Grecilor şi Romanilor materialul cel maĭ preţios, care dacă ar fi fost lăsat împrăştiat prin diferitele localităţĭ unde s'a găsit ar fi rĕmas de sigur neutilisat şi chiar expus periciuneĭ.

Pentru acésta avem destule şi îndestul de triste exemple: pietrele cu inscripţiunĭ latineştĭ de la Turnu-Severin staŭ şi pînă adĭ expuse în grădina publică de acolo, neutilisate şi nestudiate de nimenĭ. Ele se strică zilnic nu atît de intemperiĭ, cît de mîna ómenilor, carĭ le sgîrie, le sapă saŭ le sfărîmă. Astfel din sarcofagul de pétră descoperit în 1852 şi depus intact cu capacul pe dînsul în grădină lîngă ruina turnuluĭ, nu se maĭ vede adĭ de cît capacul, săpat şi acesta cu mulţime de numĭ şi figurĭ, carĭ de carĭ maĭ caraghióse, iar din sarcofag n'a maĭ rĕmas nicĭ urmă. De asemenea, basa pătrată cu inscripţiunea din anul 145 d. Christ, dedicată împăratuluĭ Antonius Pius, de către municipiul *Drobeta* — cum se numea Turnu-Severin în epoca Romanilor, — astădĭ este cu totul ştérsă; s'a şters adică actul de naştere şi de botez al Turnu-Severinuluĭ, nicĭ maĭ póte fi adus *de visu* în discuţiune, pentru că 'şĭ a perdut inscripţiunea. Al treilea monument, un altar dintre aniĭ 238—244 d. Christ, a suferit o mutilare nu maĭ puţin revoltătóre, săpîndu-se în locul literilor vechĭ latineştĭ altele nouĭ chirilice, carĭ alteră cu totul inscripţiunea primitivă. Al patrulea monument, o statue mare de pétră nu a fost maĭ puţin cruţată. Figura fiind puţin ştérsă, s'a credut de cuviinţă să i se facă cu un cuiŭ: ochĭ, nas şi chiar mustăţĭ! Mutilaţiunile ce aŭ încercat cele-alte monumente nu le maĭ menţionez.

In acest chip primăria Severinuluĭ ştie să conserve monumentele istorice şi să le presinte visitatorilor străinĭ, carĭ nu pot îndestul să se mire; căcĭ, d-lor, este pe deplin autentică istoria ce v'o spunea adineórĭ d. ministru al cultelor: Cu ocasiunea visiteĭ M. S. Regeluĭ în Severin maĭ acum 20 anĭ, primarul de atuncĭ a ordonat de *s'a spoit* cu var tóte pietrele antice din grădina publică, pentru că perzînd caracterul lor de vetustate să se pară maĭ atrăgătóre şi maĭ interesante, iar zelul autorităţeĭ comunale pentru antichităţĭ să se arate maĭ pronunţat! Ba chiar fórte pronunţat, căcĭ cînd în 1883 am voit cu ordinele ministeruluĭ de interne şi ale ministeruluĭ de culte ca să ridic pentru museul statuluĭ acele pietre, consiliul comunal s'a împotrivit în chip cam drastic, uniĭ consilierĭ 'mĭ aŭ dat chiar a înţelege că aŭ să facă pe cetăţenĭ să se opună cu bîtele şi cu armele la ridicarea pietrelor.... Dar nu avem numaĭ aceste exemple. La Constanţa, la Tulcea, la Caracal, pietre adunate în curtea prefecturilor aŭ fost ridicate şi insuşite de particularĭ, une-orĭ chiar cu concursul administraţiuneĭ. Arderea palatuluĭ administrativ din Constanţa în 1882 a prefăcut în cenuşe una din inscripţiunile cele maĭ importante din timpul luĭ Traian, privitóre la vechiul oraş Tomis.

Afară de acésta nu trebue să uităm că museele, ca şi orĭ-ce instituţiune, cată să 'şĭ aibă rostul lor.

Infiinţarea unuĭ museŭ într'o localitate presupune cel puţin patru lucrurĭ: o persónă capabilă care ştie să 'l dirigă; un local maĭ mult saŭ maĭ puţin propriŭ care să 'l păstreze, o colecţiune deja existentă care să 'ĭ formeze fonduĭ şi, în fine, mijlóce băneştĭ suficiente pentru creşterea continuă a colecţiunilor, presupunînd pe d'asupra acestora că măcar o parte din populaţiune are gustul şi simte trebuinţa de a se instrui în musee, căcĭ cine zice museŭ înţelege un templu închinat muselor, adică erudiţiuneĭ, ştiinţelor şi artelor, un punct central al învĕţaţilor pentru lucrările lor ştiinţifice. In cîte din oraşele nóstre se pot astădĭ găsi reunite tóte aceste condiţiunĭ? Cîte din ele posedă măcar una dintr'însele?

Astfel, d-lor, din orĭ-ce punct de privire s'ar considera propunerea d-luĭ Sefendache, nu mi se pare că ar putea să dea nişte resultate practice; ar fi o pedică numaĭ pentru realisarea ideeĭ ce se urmăreşte de maĭ bine de 25 anĭ cu înfiinţarea museuluĭ naţional din Bucureştĭ. Romînia trebue să posédă măcar în capitala sa un museŭ care să îndeplinéscă rolul important de înaltă cultură şi de interes naţional ce acéstă instituţiune are în cele-alte state civilisate. Este, credem noĭ, pentru regatul romîn o datorie de onóre de a 'şĭ lua în concertul civilisaţiuneĭ un loc proporţionat cu importanţa sa politică, de a lămuri istoria vechiă a ţereĭ prin studiul monumentelor din trecut, de a dobîndi şi de a expune opere frumóse ale timpurilor antice spre a inspira artiştilor şi chiar meseriaşilor noştri ideea formelor perfecte. Cine a călătorit prin ţerile apusuluĭ şi n'a admirat galeriile şi colecţiunile publice din capitalele cele marĭ ale Europeĭ? In Francia sunt peste 250 musee provinciale; dar Francia are în capitala sa un museŭ mare care este al *Louvruluĭ*, pe lîngă *Musée de Cluny* şi *Musée de Saint-Germain en Laye*. Germania numĕră de asemenea peste 210 musee, dar numaĭ museul Berlinuluĭ, şi în al duoilea plan al Dresdeĭ şi Municuluĭ presintă mare însemnătate. Afară de Italia, unde împregiurărĭ excepţionale face ca maĭ multe oraşe să pótă avea museele lor publice saŭ private, şi unde totuşĭ numaĭ Roma, Florenţa şi Neapole aŭ isbutit a grămădi tesaure artistice de mare preţ, maĭ tóte cele-alte state europene se mulţumesc a avea numaĭ în capitalele lor cîte un mare museŭ: Anglia, Suedia, Norvegia, Danemarca, Rusia, Austria, Ungaria, Spania, Grecia, etc., nu 'şĭ permit luxul de a întreţine musee în tóte oraşele. Ce ar însemna atuncĭ asemenea lucru în Romînia? Ar însemna, d-lor, că voim musee numaĭ pe hîrtie şi că nu ne dăm bine sémă de rolul ce trebue să jóce un museŭ, maĭ cu sémă fiind date împregiurările ţereĭ nóstre. Eŭ gîndesc că în acésta, ca în multe altele, ar trebui să luăm exemple din alte state maĭ micĭ, maĭ potrivite cu mijlócele şi cu talia ţereĭ nóstre. Iată Grecia care încă din 1834 a început să adune antichităţile sale în Atena, pentru că acésta este capitala ţereĭ şi pentru că aci se află academia de ştiinţe, universitatea şi academia de bele-arte. Acolo nu s'a deşteptat valeităţĭ de autonomie comunală, de şi ne găsim pe un teren cu totul clasic, unde la fie-ce pas dăm peste ruine şi obiecte ale arteĭ antice. Particularismul provincial a dispărut faţă de patriotismul elenuluĭ modern, care voeşte să vadă reunite în capitală tóte comorile strămoşilor sĕĭ. In Suedia şi Norvegia tot astfel. Danemarca ne dă însă exemplu cel maĭ frumos în acésta. Museul regal de antichităţĭ din Copenhaga într'un period numaĭ de 80 anĭ şi cu mijlóce puţine a devenit una din colecţiunile cele maĭ considerabile, maĭ ales pentru antichităţile naţionale preistorice. El numĕră peste 60.000 de obiecte.

Acéstă creştere repede se datoreşte în mare parte interesuluĭ considerabil ce museul a ştiut să deştepte pretutindenĭ şi care a făcut ca toţĭ fără excepţiune, de la mic pînă la mare, să contribuiască la îmbogăţirea luĭ, trimiţîndu'ĭ orĭ-ce obiecte antice găsite. In Danemarca este o emulaţiune generală pentru descoperirea de antichităţĭ, şi fie-care cetăţen simte o datorie de a depune în museul naţional colecţiunile sale. De aceea, în acéstă ţéră, nicĭ este o lege pentru prohibiţiunea exportuluĭ de antichităţĭ, pentru că nu se simte nevoe de dînsa. Pentru prima óră la 1806, profesorul *Rasmus Nyerup* a conceput ideea formăreĭ uneĭ colecţiunĭ publice de antichităţĭ, el a aşezat cîte-va pietre runice la intrarea biblioteceĭ naţionale, a înjghiebat o mică colecţiune, şi printr'o activitate neîntreruptă de o jumĕtate secol a isbutit să lase după el un mare museŭ, podóba Danemarceĭ şi mîndria poporuluĭ danez. Astădĭ, cînd visitéză cine-va „Prindsens Palais“, cînd trece în revistă colecţiunea de 60.000 obiecte rînduite sistematic în ordine chronologică: epoca de piatră, de bronz, de fer, evul-mediŭ şi timpiĭ modernĭ, capĕtă o idee desĕvîrşită despre cultura progresivă a aceluĭ regat şi despre calităţile superióre ale naţiuneĭ daneze.

Acésta o dorim şi noĭ pentru poporul romîn, şi trebue a o dori orĭ-ce suflare romînéscă: în Capitala ţereĭ să se înalţe alăturea de Academie, de Universitate, de cele-alte instituţiunĭ culturale, să se înalţe templul comorilor artistice şi istorice ale trecutuluĭ patrieĭ nóstre: aci să vină romînul din tóte unghiurile, pe unde 'l a semănat divul Traian, ca să înveţe a 'şĭ cunóşte némul, a 'şĭ preţui firea, a 'şĭ îndruma năzuinţele! Cînd el va putea vedea reunite şi aşezate în chip sistematic, în original saŭ în reproducerĭ plastice, remăşiţele epoceĭ romane din întreg coprinsul Dacieĭ,—cînd va vedea că de la Tisa pînă la Dnistru se scria şi se grăia într'o vreme latineşte, că legionariĭ romanĭ ştiaŭ să preţuiască îndeletnicirile nobile ale păceĭ, aveaŭ simţul bineluĭ şi frumosuluĭ, că nu eraŭ numaĭ bravĭ soldaţĭ, dar şi cetăţenĭ civilisaţĭ—se va deştepta în el simţiminte nobile şi patriotice şi va simţi maĭ bine legătura uneĭ originĭ comune şi solidaritatea membrilor uneia şi aceleaşĭ naţiunĭ.

Dar chiar pentru romîniĭ din Romînia liberă voim ca eĭ să pótă, sub adăpostul edificiuluĭ măreţ, pe care nădăjduim că se va ridica în curînd în Bucureştĭ, să vadă adunate şi expuse tóte documentele care să'ĭ încredinţeze că romîniĭ nu trăesc de astădĭ, că eĭ aŭ avut strĕmoşĭ, că strĕmoşiĭ lor ştiaŭ să preţuiască cultura şi, prin urmare, dacă strămoşiĭ făceaŭ astfel, ceĭ de astădĭ cu atît maĭ mult sunt datorĭ să'ĭ imiteze, ba chiar să'ĭ întrécă.

Acelaşi sentiment de calităţile preţióse morale şi intelectuale ale poporuluĭ roman şi de silinţele nobile ce face pentru cultură le va căpăta şi strĕinul, care, venind în Bucureşti, va visita musĕul naţional aşa cum dorim ca să'l avem şi să fie. Pentru că nu putem dice că avem astădĭ un musĕŭ vrednic de regatul Rominieĭ. Avem numaĭ începutul unor colecţiunĭ, pentru care ne rĕmîne mult, fórte mult de făcut.

Să ştie că pînă la 1864 nu exista nicĭ măcar atîta. In acel an repausatul general N. Mavros a dăruit Statuluĭ importanta sa colecţiune de antice şi medaliĭ, şi prin acest generos dar, a fondat de fapt musĕul nostru. Tesaurul de la Pietrósa, singurul lucru antic de valóre care 'l poseda pe atuncĭ statul, şi preţiósa colecţiune de obiecte religióse provenite, în mare parte, din mănăstirile secularisate, la formarea căreĭ colecţiunĭ sunt dator a o spune că a contribuit fórte mult stimatul meŭ coleg d. V. A. Urechiă, aŭ alcătuit la început, şi chiar acum, fondul principal al musĕuluĭ. De la 1881, de cînd mĕ găsesc în capul acesteĭ instituţiunĭ, m'am silit să formez o colecţiune însemnată de monumente epigrafice grece şi romane din ţară şi maĭ cu sémă din Dobrogea, acésta este tot ce musĕul posedă astădĭ maĭ însemnat. Eĭ bine, gîndiţĭ d-vóstre că prin acésta lucrul s'a terminat, şi că nu ne maĭ rĕmîne de cît să împodobim oraşele ţĕreĭ cu musee, în care nu vom avea ce să expunem, pe care nu se vor găsi ómenĭ destoinicĭ să le conducă, nicĭ public visitator care să le pricépă şi preţuiască; iar musĕuluĭ din Bucureştĭ să'ĭ punem sfîrşit? Căcĭ să ne înţelegem: dacă obiectele antice aflate în coprinsul teritoriuluĭ comunal vor rĕmînea în colecţiunile locale, ce vom maĭ putea expune în musĕul din Bucureştĭ? Dacă antichităţile de la Caracal, Turnu-Severin, Tulcea, Constanţa, Mangalia şi alte oraşe vechĭ, nu vor maĭ putea fi aduse în Bucureştĭ—ba chiar şi cele aduse vor fi reclamate a se restitui—ce se maĭ alege de musĕul naţional al capitaleĭ? Va trebui, cum dicém adinéurĭ în particular d-luĭ ministru al cultelor, să'l închidem şi să'l pecetluim, orĭ să cumpĕrăm obiecte din străinătate! Dar ce obiecte şi cu banĭ? Obiectele de mare preţ artistic saŭ istoric nu pot fi exportate, şi dacă se exporteză pe furiş trebue să le plătim scump. Apoĭ cu ceĭ 5000 leĭ prevĕduţĭ în buget pentru tóte necesităţile musĕuluĭ; săpăturĭ, instalărĭ, transporturĭ, cumpĕrărĭ de monete, obiecte antice etc., voiţĭ a cumpĕra rarităţile şi antichităţile de valóre din străinĕtate? Dar chiar dacă am putea să le cumpărăm, atins-am óre scopul ce instituţiunea musĕuluĭ urmăreşte? Am spus, d-lor, de maĭ multe orĭ, atît în raportul pentru legea conservăreĭ monumentelor cît şi în acela pentru legea de faţă, că orĭ-ce grije pentru descoperirea şi conservarea antichităţilor rĕmîne zadarnică dacă aceste antichităţĭ nu contribue la realisarea scopuluĭ care este de a întreţine viuă şi puternică, în sufletul unuĭ popor, conştiinţa legătureĭ sale cu originea şi cu trecutul sĕŭ, legătura presentuluĭ cu trecutul. Dacă acéstă legătură s'a stins în sufletul unuĭ popor, paguba nu póte fi calculată; este o nenorocire naţională! Cum voiţĭ atuncĭ ca musĕul naţional să întreţină acéstă legătură dacă el nu posedă nicĭ măcar bruma de antichităţĭ ce se descoperă în ţară? Dacă el nu póte presenta ochilor visitatorilor cel puţin o serie completă de obiecte antice?

D-lor, vorbesc cu tótă inima pentru că sunt convins de lucru, şi numaĭ eŭ ştiŭ cîte greutăţĭ am avut să întîmpin pînă ce am isbutit să string timp de 11 anĭ, în cîte-va camere colecţiunea de pietre şi de obiecte ce se vede la musĕul nostru. Cu cîţĭ prefecţĭ, subprefecţĭ şi primarĭ, cu cîţĭ puternicĭ particularĭ n'am avut de luptat ca să'ĭ conving că obiectele antice sunt proprietate a statuluĭ şi decĭ trebue să intre în colecţiunile statuluĭ? Vĕ spuseiŭ adineaorĭ conflictul cu primăria din Severin pentru pietrile din grădina publică. Dar prefectul Constanţeĭ, de maĭ acum douĭ anĭ, cîte nemulţumirĭ, cîte piedice nu 'mĭ-a făcut? Fiind-că voia ca d-luĭ să facă săpăturĭ archeologice, fără a şti să le facă, şi maĭ voia să creeze un musĕŭ la Constanţa, fără a avea local şi midlóce pentru acésta? Maĭ pretindea că nicĭ o piatră cu inscripţiune antică, nicĭ un obiect vechiŭ să nu fie ridicat din judeţul Constanţa pentru musĕul din Bucureştĭ; ba cerea chiar de la minister ca pietrele ce s'aŭ fost adus cu marĭ cheltuelĭ aci să fie înapoiate la prefectura d-luĭ. Dar să'mĭ daţĭ voie a vĕ maĭ spune un cas. Dintr'o relaţiune de călĕtorie a regretatuluĭ profesor, A. Treb. Laurian, ştiam că în anul 1845 acest învĕţat găsise în grădina d-luĭ Ion Bibescu din Craiova o piatră cu inscripţiune latină adusă de la Reşca, pe lîngă alte sculpturĭ de marmură. Dorind să vĕd acéstă piatră am visitat, în 1884, acea grădină devenită astădĭ publică, şi după multe cercetărĭ, descoperiĭ printre alte grămedĭ de pietre, ce dăceaŭ pe jumĕtate îngropate în pămînt, şi piatra în cestiune; literile eraŭ maĭ mult şterse de cît lisibile; iar rîndul de jos se stricase de tot. Ca director al musĕuluĭ de antichităţĭ, în acelaşi timp şi secretar general al ministeruluĭ de culte, aşĭ fi putut să fac a se ridica piatra aceea, uitată de toţĭ, şi s'o expediez la Bucureştĭ. Am credut însă să o cer prin adresă formală. Ministerul a scris prefectureĭ, prefectura a scris consiliuluĭ comunal; acesta însă după patru şedinţe de adîncă şi cóptă chibzuire a rĕspuns că nu o póte da, fiind-că are de gînd să formeze un musĕŭ! De atuncĭ a trecut 8 anĭ şi maĭ bine; la musĕul craiovean nu s'a maĭ gîndit nimenĭ; piatra a rĕmas tot în grădină, expusă la intemperiĭ; ba încă grădinarul a aşezat-o într'o grămadă de alte pietre făcînd să crescă pe ea *iederă*, ca să intre maĭ bine umiditatea şi vegetaţiunea într'însa. Astădĭ credeţĭ că musĕul naţional o póte lua? Iată la ce resultat am ajuns cu rugăciunile mele pe lingă d. primar actual; citesc o scrisóre primită ierĭ de la un amic din Craiova: „Lunĭ, înainte de Paştĭ, nu s'a ţinut consiliŭ la primărie. Făcusem o petiţie ca autorisat din partea d-vóstră şi reuşisem să trag în partea mea maĭ multĭ consilierĭ. Nu'mĭ puteam închipui însă că primarul va fi tocmaĭ acela care se va opune. In fine, ierĭ îl am întîlnit şi 'ĭ am repetat cererea. Eĭ bine, ***primarul 'mĭ a spus că nu voeşte să o trimită, de óre-ce este averea comună şi voeşte a înfiinţa şi d-sa un musĕŭ în Craiova!*** Dacă primarul se opune, orĭ-ce acţiune rĕmîne fără folos. Cu tóte acestea eŭ tot nu mĕ declar învins. Voiŭ căuta a'l face să convină că acéstă piatră presintă un folos imediat la musĕul din Bucureşti, pe cînd în Craiova va trebui să aştepte decĭ de anĭ fără să foloséscă ceva."

Să dea Dumnedeŭ ca d. Primar să se convingă înainte de ce piatra să nu'şĭ piardă şi cele puţine litere ce 'ĭ a maĭ rĕmas, ba chiar înainte de a dispărea urmele eĭ, căcĭ cu dispariţiunea acestor urme este pericol să nu dispară şi zelul anticaric şi musealul părinteluĭ oraşuluĭ Craiovean.

Dacă acum voiţĭ ca să se petrécă şi în viitor asemenea lucrurĭ, nu e de lipsă de cît să votaţĭ amendamentul onor. representant de Mehedinţĭ. Ştiŭ că acest amendament porneşte de la o persónă care cunóşte, iubeşte şi apreciază valórea antichităţilor; a avut chiar momente elocinte cu ocasiunea discursuluĭ sĕŭ de adineaorĭ; dar în asemenea cestiunĭ, d-lor, trebue să ne înălţăm maĭ presus de cît ne lasă a simţi şi a vedea particularismul local şi o deşartă dorinţă de a crea instituţiunĭ mort-născute. Şi dacă primăria de pe vremĭ a oraşuluĭ T.-Severin n'ar fi fost pusă la încercare în cestiunea înfiinţăreĭ unuĭ musĕŭ local, ilusiunile ar maĭ fi permise; dar iată dovedĭ de cum s'a înţeles şi cum se înţelege importanţa monumentelor antice în acest oraş de aprópe douĕ mileniĭ antic. Incă din anul 1868, ministerul lucrărilor publice, în urma raportuluĭ A. Treb. Laurian, a invitat primăria de atuncĭ a regula următórele:

„1) Să întocmiţĭ comisiunea ce se propune pentru priveghiarea săpăturilor ce s'ar face locurilor din jurul comuneĭ, unde chiar nu s'ar presupune că se află diverse obiecte antice, care comisiune să priveghezе verĭ-ce săpătură la punerea fundamentelor, de a aduna obiectele antice, carĭ s'ar descoperi, şi de a raporta ministeruluĭ resultatul;

„2) Veţĭ regula înfiinţarea uneĭ sălĭ pentru musĕul acelor antichităţĭ, păstrîndu-se un catalog în care să se înscrie, sub certificarea comisiuneĭ, tóte antichităţile descoperite;

„3) Veţĭ regula a se închide cu grilaj terenul coprins în plan cu puncte roşiĭ, fiind-că ele coprind urme de antichităţĭ destinate pentru grădina publică;

„4) Să închideţĭ cu gard locurile cu ruine arătate pe plan cu puncte spre a forma o grădină pe ele."

Acest ordin al ministeruluĭ însă s'a pus şi stă pînă acum neexecutat la dosar; comisiunea nu s'a înfiinţat; sala de musĕŭ asemenea; locurile cu ruine de pe malul Dunăreĭ, între turnul şi capul poduluĭ, precum şi zidul cetăţeĭ din jos din capul poduluĭ, ca şi terenul cu fundamentele a 4 bisericĭ vechĭ. nu numaĭ că nu s'a închis cu gard saŭ grilaj, precum ordona ministerul, dar încă ele s'aŭ vîndut pe preţurĭ de nimica între consilieriĭ comunalĭ de pe vremurĭ, aşa că uniĭ aŭ cîştigat îndecit numaĭ din materialul vechiŭ de construcţiune ce a scos din terenul cumpĕrat.

Abia turnul din grădină şi piciorul poduluĭ luĭ Traian aŭ scăpat nevîndute; dar cum se păstréză? Ce mĕsurĭ de conservare s'aŭ luat de primărie? Nicĭ una! Piciorul poduluĭ este expus

stricăciuneï ómenilor și vitelor; la basa sa s'a săpat o grópă adîncă de către căutătorii de comóră negreșit, în care se strînge apa și care compromite fórte ruina, iar în giurul sĕŭ se depun tóte murdăriile orașuluĭ! Turnul amenință cădere!

Trecutul este garanția pentru ce ne aștéptă viitorul! Să dea Dumnedeŭ ca părinții orașuluĭ luĭ Sever să fie maĭ mult grijulivĭ cu anticitățile de cît aŭ fost pînă acum! Pînă la dovedĭ însă contrariĭ, să ne dea voe d. Sefendache de a crede că înșirarea pietrelor cu inscripțiunĭ antice într'o grădină publică și lăsarea lor la discrețiunea trecĕtorilor este un *testimonium paupertatis*, de care n'ar fi loc mult să se mîndréscă urmașiĭ coloniștilor luĭ Traian.

In ce mĕ privește, d-lor senatorĭ, lucrurile pot să rĕmînă tot cum aŭ fost și pînă acum; glas strigător în pustiŭ nu voiŭ să rĕmîn; dar mĕ dóre inima ca romîn și ca profesor. Așĭ dori ca atuncĭ cînd am să grăesc elevilor meĭ despre epoca romană, despre starea înfloritóre a municipiilor și coloniilor romane: Romula (Recica), Malva (Celeiŭ), Drobeta (T.-Severin), Buridava (Rîmnicul-Vîlceĭ), Dinogeteia (Barboșĭ), etc., despre trecutul sbuciumat al aceste ţĕrĭ, să pot dice elevilor meĭ: Aidețĭ la musĕŭ să vĕ arăt monumentul cutare și cutare; să citim inscripțiunea cutare; să audim sutele de glasurĭ ale aceleĭ archive de piatră, prin care strĕmoșiĭ noștri ne spun că aŭ trăit, aŭ luptat și aŭ sperat ca și noĭ, și să reînviăm în midlocul pietrelor, uneltelor, podóbelor, o viață de mult timp dispărută!

Așĭ maĭ dori încă ca atuncĭ cînd un învĕțat strein vine să visiteze musĕul nostru să am ce să'ĭ arăt; să'l încredințez cu vederea și pipăirea că națiunea romînă nu începe să trăiască numaĭ de acum 10 saŭ 20 anĭ; că ea are un trecut cultural de care se póte a se mîndri, că arta scrierei, că sculptura în lemn saŭ piatră, că pictura și arhitectura aŭ fost cunoscute și prețuite încă de secolĭ maĭ înainte, și în fine că statul romîn, scăpat din naufragiul prin care a trecut, înțelege sarcinile ce'ĭ impune noua sa posițiune și cerințele cultureĭ moderne!

Așĭ maĭ înțelege ideea de musee locale într'o țară plină de antichitățĭ.

D. Gr. Lerescu: Se imparte în tóte părțile și nicăerĭ n'aĭ un musĕŭ cum se cade.

D. Gr. Tocilescu: O înțeleg în Italia, unde s'a păstrat orașe întregĭ ce datéză cu mult înainte de era creștină! Înțeleg ca să nu voiască acolo guvernul să adune tóte antichitățile în capitală la Roma, cînd musee artistice cu mult maĭ vechĭ și bogate sunt în Florența, la Milan, Turin, Veneția, Verona, Bologna, Neapole! Antichitățile de la Pompeji, Stabea și Herculanum le pricep a figura în invecinatul Neapole, iar nu la Roma, și tot astfel cu cele-alte orașe ale Italieĭ!

Dar la noĭ, carĭ suntem cu totul sĕracĭ în antichitățĭ, carĭ abia dacă la 10 anĭ o dată dăm peste o piatră latină, peste vre-un obiect antic de preț, saŭ peste vre-o monetă rară, cu ce obiecte voițĭ a umple galeriile museelor provinciale? Voițĭ ca chiar și puținele ce se găsesc să le avem risipite, cum dicea prea bine adineaorĭ onor. d. Gr. Lerescu, prin orașele și tîrgușórele nóstre? Și un om, care va voi să studieze antichitățile nóstre, să fie silit, pentru o piatră, pentru un obiect óre-care, să alerge din oraș în oraș, din tîrgușor în tîrgușor, din sat în sat, căcĭ de ce n'ar fi musee și prin sate cînd ne topește focul de autonomie comunale!?

D-lor, par'că este Romînul făcut ca să ia în rîs tocmaĭ zelul celor carĭ voesc să vadă aceste antichitățĭ adunate în colecțiunile statuluĭ, și pare că atuncĭ cînd aude că vrea statul să le adune apoĭ născocește tot felul de mijlóce să'l împedice la acésta. Să 'mĭ dațĭ voe să ilustrez acésta cu un exemplu: Onor. meŭ coleg, care adineaorĭ vorbia cu atîta îndîrjire de dreptul de proprietate al particularilor asupra obiectelor antice găsite pe moșiile lor, 'șĭ a făcut plăcerea să se ducă la Adam-Klissi, să visiteze săpăturile ce am făcut acolo, și 'mĭ a luat, d-lor, un leŭ din ceĭ maĭ frumoșĭ numaĭ ca să pótă a'mĭ dice: „Bravo, d-le Tocilescu, da bine maĭ îngrijeștĭ de antichitățile ce descoperĭ?! Eŭ 'țĭ am luat leul și d-ta nicĭ habar n'aĭ de asta!“

D. V. A. Urechiă: Cine este?

D. Gr. Tocilescu: N'aveam de gînd să vi 'l spun, căcĭ *nomina odiosa*... dar fiind-că mĕ silițĭ, apoĭ iată'l, e lîngă d-ta, este d-nu Flondor! D-luĭ 'mĭ a luat leul (ilaritate), și acum cînd voim să reclădim monumentul luĭ Traian de la Adam-Klissi, ia leul de unde nu este: D. Flondor 'l a dăruit unuĭ amator de antichitățĭ, acesta a murit; trebue acum să umblu din moștenitor în moștenitor, și cu rugăciunĭ și promisiunĭ să 'mĭ pot redobîndi leul.....

D. Em. Flondor: Dar eŭ cîte pietre v'am trimis! Și nu știŭ dacă Mitropolitul Primat este acĭ ca să vĕ spună că am trimis o piatră mare de la Cocoș cu cheltuiala mea.

D. Gr. Tocilescu: Acésta vĕ face onóre! Piatra trimisă este pusă la adăpost în museŭ!

O voce: Dar cu leul ce aĭ făcut? (Mare ilaritate).

D. Gr. Tocilescu: Dacă d. Flondor lăsa acea piatră la Tulcea, dacă lăsam și eŭ pe cele-alte acolo saŭ la Constanța, cum s'aŭ schimbat prefecțĭ după prefecțĭ, și cum mușteriĭ de antichitățĭ aŭ început să se prăséscă și pe la noĭ, nu eraŭ óre, d-lor, pietrele ca să sbóre peste graniță (ilaritate), saŭ prin colecțiile particularilor! Asemenea furturĭ de antichitățĭ se practică; pentru stat le practic și eŭ, cînd 'mĭ dă mîna (mare ilaritate), maĭ ales de pe la vecinĭ (ilaritate). Acésta o spun ca să nu se supere d. Flondor, căcĭ d-luĭ nu 'mĭ a luat leul ca să 'l vîndă, ci numaĭ ca să rîdă puțin de mine, și să 'mĭ zică, cum 'mĭ a zis maĭ alaltă-erĭ: „așa îngrijeștĭ d-ta de monumentele naționale? De 2 anĭ 'țĭ am luat leul și d-ta nicĭ n'aĭ știut.“ (Mare ilaritate).

D. V. A. Urechiă: D. Flondor putea să cînte: am un leŭ și nicĭ ala nu'ĭ al meŭ. (Ilaritate.)

D. Em. Flondor: Leul nu este luat de mine. Am o colecțiune numismatică pe care v'am arătat'o cînd ațĭ venit d-ta cu d. *de Rosny* la mine în 1879.

D. Gr. Tocilescu: Atuncĭ nu eram eŭ director la museŭ, nicĭ începusem săpăturile la Adam-Klissi. D. de Rosny a venit prin 1882, decĭ leul ce ațĭ luat era desgropat de mine, era al meŭ. (Mare ilaritate.)

In fine, d-lor, ca să vĕ bine încredințațĭ că zelul meŭ pentru museul național din Bucureștĭ nu merge pînă ca să tăgăduesc legitimitatea colecțiunilor locale, vĕ voiŭ spune că pe timpul ministeruluĭ d-luĭ C. Boerescu am fost însărcinat să organisez museul din Cîmpu-Lung; m'am dus la fața loculuĭ, am adunat pietre cu inscripțiunĭ, obiecte vechĭ, le am depus în localul mănăstireĭ, am recomandat ministeruluĭ pe membriĭ comitetuluĭ archeologic din localitate și pe custodele museuluĭ, și acum trimit aceluĭ museŭ o colecțiune prețiósă de obiecte antice, din cele carĭ le posedă museul nostru în maĭ multe exemplare. Vedețĭ că nu sunt din aceĭ habodnicĭ, ca să spun că numaĭ museul din Bucureștĭ are dreptul de a fi și de a crește. Dar tóte lucrurile la vremea lor și cu socotélă! Să feréscă D-deŭ ca odăjdiile de la *Trisfetitele* din Iașĭ să fie transportate aiurea; ele să rĕmînă acolo, căcĭ se va înființa și la Iașĭ un museŭ. (Aplause). Iașiĭ este a doua capitală a Romînieĭ. Iașiĭ are Universitate, este un centru cultural, care face mîndria țĕreĭ. El trebue să dobîndéscă un institut ca musĕul. (Aplause). Nu ar fi fost locul însă acĭ, în acéstă lege și cu ocasiunea art. 6, de a se vorbi despre înființarea de musee locale; dar pentru că amendamentul d-luĭ Sefendache a fost înlocuit cu un altul citit de d. ministru și fiind-că conținutul acestuĭ amendament nu strică economia legeĭ,—d. Panu 'șĭ a dat fórte bine sémă despre acésta, — apoĭ sfîrșesc și eŭ prin a vĕ ruga să votațĭ amendamentul așa cum a fost citit de d. ministru. (Aplause).

D. V. A. Urechiă: După esplicațiunile d-luĭ raportor, eŭ sunt mulțumit.

D. G. Sefendache: D-lor, eŭ apreciez în destul tot focul științeĭ depus de d. raportor, apreciez de asemenea importanța unuĭ musĕŭ în țară la noĭ; dar nu pot să înțeleg, în modul cum este redactat amendamentul meŭ, nu înțeleg cum se póte zice că prin el se desființéză legea întrégă.

Iată ce am zis prin amendamentul meŭ: în comunele urbane unde s'ar descoperi, saŭ unde se află ruine, comuna să aibă dreptul să conserve parte saŭ totul; pot să modific și să zic: nu tóte, ci parte din obiecte care sunt necesare comuneĭ, cum este Turnu-Severin unde s'ar descoperi o statue care să represinte pe Traian, saŭ alt obiect care să desemneze rĕsboiul ce a avut în acel loc. Negreșit că aceste obiecte aŭ o importanță pentru țară în general, dar importanța este și maĭ mare și e logic ca obiectul să fie în localitatea aceea pe unde a trecut Traian, și acolo unde s'aŭ petrecut faptele memorabile.

N'am pretins, o maĭ repet, ca tóte obiectele antice ce se vor găsi la Severin să remînă tóte la Severin, dar nu doresc însă ca musĕul cel mare să mănînce pe cele micĭ.

D. raportor: Este prevĕdut ceea ce cerețĭ d-vóstră în amendament.

D. Sefendache : Dacă prin amendamentul făcut de d. ministru cu comitetul delegaților se conservă acéstă dispozițiune din amendamentul meŭ, atuncĭ sunt mulțumit; țin însă să se știe că comuna Severin saŭ alte comune aŭ dreptul să aibă museele lor.

Vocĭ : Inchiderea discuțiuneĭ.

— Se pune la vot închiderea discuțiuneĭ și se primește.

D. Președinte : D-le Sefendache, maĭ mențineți amendamentul d-vóstră ?

D. Sefendache : Dacă este contopit cu cel-alt îl retrag.

D. G. Panu : Eŭ mențin amendamentul meŭ.

— Nefiind cincĭ d-nĭ senatorĭ care să susțină amendamentul d-luĭ Panu, se înlătură.

D. raportor : D-lor, amendamentul ce s'a citit adineaorĭ, comitetul delegaților îl a admis și are coprinderea următóre :

Amendament la art. 6, va forma alin. III al acestuĭ articol:

„Cînd o comună urbană va înființa un museŭ de antichități în condițiunile prescrise de ministerul instrucțiuneĭ publice, obiectele antice găsite pe proprietățile aceleĭ comune se vor depune în acele musee, dacă acele obiecte aŭ similare în museŭl național din Bucurescĭ.

„Dupe piesele unice Statul va da museelor comunale mulage saŭ reproducțiunĭ galvanoplastice“.

Vocĭ : La vot.

D. V. A. Urechiă : Cu explicațiunile date de d. ministru, votăm acest amendament.

— Se pune la vot amendamentul și se primește.

— Se pune la vot art. 6, cu amendamentul care se va adăoga dupe aliniatul al II, ca alin. al III, și se primește de Senat.

Art. 7 se primește fără discuțiune.

— Se citește art. 8 cum s'a modificat de comitet.

D. Em. Flondor : Am o mică relațiune de cerut de la d. ministru al cultelor și de la d. raportor asupra art. 8.

D-lor, art. 8 dice ast-fel: „Statul are dreptul să întreprindă „săpăturĭ pe proprietățile publice și private. El însă trebue să „obțină consimțimêntul prealabil al proprietaruluĭ loculuĭ; cînd „explorările aŭ a se face pe o proprietate privată, *în orĭ-ce* „*cas*, proprietarul are drept de despăgubire contra Statuluĭ“.

Vedeți că se dice : *în orĭ-ce cas*. Cred că aci este o redacțiune greșită, căcĭ ar trebui să se dică: *în acest cas*.

D. ministru al cultelor : Adevĕrat, este o greșală de prescriere, trebue să se îndrepteze.

D. G. Panu : Și mie mi se pare o redacțiune greșită în acest articol, căcĭ iată ce se dice : „Statul are dreptul să întreprindă „săpăturĭ pe proprietățile publice și private“.

Aci este cestiunea dacă pe urmă trebue să cerĭ consimțimêntul proprietaruluĭ privat. Eŭ cred că aci trebue să se pună să céră înainte consimțimêntul.

D. ministru al cultelor, T. Ionescu : D-lor, neapĕrat, are aerul a fi redacțiunea greșită; dar dacă d. Panu va pune acest articol în raport cu aliniatul următor, atuncĭ va vedea că avem noĭ dreptate. Iată care a fost ideia : Statul are dreptul a face săpăturĭ — acéstă este o servitute legală—pe proprietățile publice și private; pe cele publice neapărat că le póte face, dar și pe cele private are acéstă putere, însă cu învoirea proprietaruluĭ, care, dacă vrea să refuse învoirea, trebue să céră a fi expropriat.

Prin urmare, vĕ rog să mențineți redacțiunea așa cum este.

D. președinte, G. Gr. Cantacuzino : Ne maĭ cerênd nimenĭ cuvêntul, pun la vot art. 8 cu modificarea propusă de d. Flondor.....

S'a primit.

— Se citește art. 9 și 10 și, punêndu-se la vot, se primesc succesiv fără discuțiune, cum s'aŭ redactat de comitetul delegaților.

— Se dă citire art. 11 și 12 carĭ se primesc fără discuțiune.

— Se pune la vot cu bile legea în total, cu amendamentele admise și de guvern.

D. președinte, G. Gr. Cantacuzino : D-lor, resultatul votuluĭ este :

Aŭ luat parte la vot 50 d-nĭ senatorĭ.

Bile albe 49

Bile negre 1

Proiectul de lege s'a primit. (Aplause).

Acum ridicăm ședința; ședință publică mîine, la 2 ore.

— Ședința se ridică la 5 ore dupe amiadĭ.

EXPUNERE DE MOTIVE

La proectul de lege pentru acordarea creditului extraordinar de leĭ 2,099.461, banĭ 62, necesar pentru continuarea și terminarea restaurărilor și modificărilor monumentelor religióse

Domnilor Deputați,

Sumele acordate pînă în present pentru restaurarea monumentelor religióse de importanță istorică n'aŭ fost îndestulătóre pentru terminarea lor definitivă. Intr'adevĕr, nicĭ nu se putea spera ca acele credite să fi prevĕdut, chiar dintr'un început și cu tótă exactitatea dorită, cheltuelile reclamate de readucerea acestor sfinte locașurĭ în starea ce avusese în trecut. Este fórte adevĕrat că o parte însemnată din aceste credite aŭ servit pentru dărîmarea a cîtor-va edificiĭ, ca : biserica Domnéscă sf. Nicolae din Iași, sf. Dumitru din Craiova și Mitropolia din Têrgoviște ; însă, dupe cum se constată din corespondențele urmate anterior demolițiuneĭ lor, și din raportul d-luĭ architect Révoil, adus anume din Paris, consolidarea și păstrarea lor era cu totul imposibilă din causa stăreĭ lor slăbite și cu totul deteriorată de timp și din causa materialelor de próstă calitate din care fusese construite. Lucrările de asemenea natură cer, pentru a fi temeinice și artistic efectuate, studiĭ pregătitóre în tóte amĕnuntele, și totușĭ nu e încă posibil de a se calcula cu precisiune întinderea uneĭ opere de restaurare, de cît numaĭ atuncĭ cînd lucrarea este începută și permite a se constata trăinicia fie-căreĭ părțĭ, spre a se ști în mod sigur ceea ce se póte conserva și ceea ce este de reedificat. De aci a urmat, d-lor deputațĭ, trebuința de a se cere în diferite rîndurĭ credite suplimentare, și intervalele ce aŭ trecut între acordarea lor, aŭ constituit o perdere păgubitóre atît pentru stat cît și pentru reconstruirile și restaurările în curs de execuțiune. Pe lîngă acestea trebue să maĭ adăogăm că în primiĭ anĭ aĭ campanieĭ de lucru n'am dispus de un personal technic îndestulător și bine pregătit pentru asemenea lucrărĭ importante și speciale.

Adaug că unele lucrărĭ de restaurărĭ și construcțiunĭ, ca catedrala de la Curtea-de-Argeș și palatul episcopal, biserica sf. Dumitru din Craiova și Mitropolia din Têrgoviște, din causa suspendăreĭ lor și întîrziereĭ de a se lua o hotărîre definitivă pentru continuarea, complectarea și definitiva lor terminare, aŭ început a se resimți și deteriora de intemperiile timpuluĭ.

Astădĭ cînd, prin examinarea la fața loculuĭ a lucrărilor executate și carĭ maĭ trebuesc a se executa de către d. architect Révoil, știm cu suficiență mĕsurile ce trebuesc luate pentru complectarea și terminarea lucrărilor de restaurare și reconstruire, și cînd dispunem și de un personal de supraveghiare format pentru grabnica și mulțumitórea conducere a acestor lucrărĭ, subsemnatul crede că a venit timpul ca să sfîrșim lucrările de restaurare a acestor vecinice mărturiĭ ale glorieĭ nóstre trecute, și de aceea vĕ rog să bine-voițĭ a adopta și a aproba alăturatul proect de lege, ce 'l înaintez în deliberarea d-vóstre, pentru deschiderea pe séma acestuĭ minister a unuĭ credit extraordinar de leĭ 2.099.461, banĭ 62 efectiv, prin emisiune de rentă amortibilă de 4%, pentru acoperirea cheltuelilor necesare pentru continuarea și terminarea restaurărilor și reedificărilor monumentelor religióse în curs de execuțiune, cum și restaurarea acelor monumente care merită a fi clasate între monumentele istorice, așa cum se arată prin proectul de lege ; iar pînă la efectuarea acesteĭ nouĭ emisiunĭ de rentă, ministerul financelor să fie autorisat a pune la dispozițiunea acestuĭ minister sumele trebuitóre din renta deja efectuată în virtutea legeĭ, sancționată cu decretul No. 1.051 din 29 Martie 1885, pentru lucrările din portul Constanța încă neîncepute.

Ministrul Cultelor și Instrucțiuneĭ Publice
Take Ionescu

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Guvernul este autorisat a cheltui pentru continuarea şi terminarea restaurărilor şi reedificărilor monumentelor religióse în curs de execuţiune, cum şi acelor monumente carĭ merită a fi restaurate, suma de leĭ 2.099.461, banĭ 62 efectiv, repartisându-se ast-fel :

a) *Pentru restaurarea şi reedificarea monumentelor religióse în curs de execuţiune*

1. Pentru terminarea palatuluĭ cu dependinţele ale Episcopieĭ Curţeĭ-de-Argeş; construcţiunea clopotniţeĭ bisericeĭ catedrale; paraclisuluĭ palatuluĭ episcopal, galeriilor legând clopotniţa şi paraclisul cu palatul, şi sporirea fonduluĭ de care se dispune pentru micul mobilier al bisericeĭ catedrale, în carĭ se coprind şi tóte cheltuelile pentru direcţiune, personal, transporturĭ, etc, fără decoraţiunele interióre şi exterióre, cum şi instalaţiunile palatuluĭ episcopal cu dependenţele, leĭ 453.769 04

2. Pentru terminarea definitivă a bisericeĭ Treĭ-Ierarchĭ din Iaşĭ, instalaţiunea şi decoraţiunea interióră a bisericeĭ, restaurarea saleĭ gotice şi locuinţele preoţilor cu instalaţiune şi decoraţiune, executarea trotuarelor şi aşezarea porţilor, bronz, etc., în carĭ se coprind şi tóte cheltuelile pentru direcţiune, personal, transporturĭ, etc, leĭ 527.418 50

3. Pentru reedificarea vecheĭ bisericĭ Sf. Nicolae Domnesc din Iaşĭ cu un singur altar, decoraţiunea exterióră şi interióră a bisericeĭ, fără mobilier şi lucrările de împrejmuire, trotuare, etc., dar în carĭ se coprind şi tóte cheltuelile pentru direcţiune, personal şi transporturĭ, etc., leĭ 202.727 05

4. Pentru continuarea şi terminarea definitivă a reconstruireĭ bisericeĭ Sf. Dumitru din Craiova, decoraţiunea interióră şi exterióră a bisericeĭ, neprevĕzute la ansamblul construcţiuneĭ, coprinzênd tóte cheltuelile pentru direcţiune, personal, transporturĭ, etc., însă fără mobilierul necesar instalaţiuneĭ, leĭ . 355.547 03

5. Pentru reconstruirea şi restaurarea Mitropolieĭ din Têrgovişte cu decorarea interióră, fără decoraţiunea exterióră, mobilier şi lucrările de împrejmuire, etc., dar în carĭ se coprind şi cheltuelile pentru direcţiune, personal, transporturĭ, etc., leĭ . . . 400.000 — 1.939.461 62

a) *Pentru restaurarea din noŭ*

6. Pentru restaurarea bisericeĭ Stavropoleos din Bucurescĭ leĭ . . . . 60.000 —

7. Pentru restaurarea bisericeĭ Domnéscă din Curtea-de-Argeş . . . . 100.000 — 160.000 —

Leĭ 2.099.461 62

Art. 2. Se acordă guvernuluĭ autorisarea de a emite rentă amortibilă 4% până la concurenţa sumeĭ efective de leĭ 2.099.461, banĭ 62, pentru efectuarea lucrărilor maĭ sus menţionate.

Acéstă sumă se va emite treptat şi în proporţia sumelor trebuitóre lucrărilor de făcut anual; iar restaurările şi reedificările vor trebui să fie terminate în timp de 5 anĭ.

Art. 3. Până la efectuarea aceste nouĭ emisiunĭ de rentă, ministerul financelor este autorisat a pune la disposiţiunea departamentuluĭ cultelor şi instrucţiuneĭ publice sumele necesare din renta emisă în virtutea legeĭ sancţionată cu decretul sub No. 1.051 din 29 Martie 1885, pentru lucrările din portul Constanţa, lucrărĭ carĭ sunt încă neîncepute.

Dupe efectuarea emisiuneĭ de rentă, ministerul cultelor şi instrucţiuneĭ publice va reîntregi fondul pentru lucrările din portul Constanţa cu sumele ce se vor fi luat pentru acoperirea cheltuelilor de restaurare şi reedificare a monumentelor religióse.

Ministru cultelor şi instrucţiuneĭ publice.
Take Ionescu

SCÓLA DE ARCHITECTURA

REGULAMENT

CAPITOLUL I

Disposiţiunĭ generale şi condiţiunĭ de admitere

Art. 1. Scóla de architectură coprinde doué secţiunĭ şi anume :

Secţiunea I-a Architecţilor şi
Secţiunea II-a Conductorilor-desemnatorĭ.

Art. 2. Tineriĭ carĭ doresc a urma cursurile aceste şcólĭ, sunt datorĭ a adresa o cerere de înscriere Direcţiuneĭ şcóleĭ, înainte de 15 Maiŭ saŭ 15 Octombre.

O dată cu cererea de înscriere, va depune şi certificatele de studiele ce a făcut până în momentul înscrieriĭ.

Art. 3. Nimenĭ nu póte fi înscris dacă are etate maĭ mică de 15 anĭ saŭ maĭ mare de 25.

Art. 4. Strĕiniĭ sunt admişĭ în aceleaşĭ condiţiunĭ ca romîniĭ, însă numaĭ în locurile ce vor fi disponibile.

Art. 5. Numĕrul admiterilor se hotăraşte, la începutul fie-căruĭ an, de către Consiliul şcóleĭ, potrivit cu resursele de care dispune.

Art. 6. Pentru a fi admis în secţiunea I a architecţilor, aspiranţiĭ trebue să posédă certificate de absolvirea cursurilor liceale şi să probeze printr'un examen oral şi înscris că posedă cunoscinţele prevĕḑute în programul special şi detaliat, alăturat acestuĭ regulament.

Art. 7. Absolvenţiĭ secţiuneĭ de conductorĭ-desemnatorĭ, de la şcóla de Podurĭ şi şosele, sunt scutiţĭ de examenul de admitere prevĕḑut la articolul precedent.

Art. 8. Pentru a fi admis în secţiunea II a conductorilor desemnatorĭ, aspiranţiĭ trebue să posédă certificate de absolvirea a cel puţin treĭ clase gimnasiale, saŭ equivalentul lor, şi să probeze printr'un examen oral şi înscris că posedă cunoştinţele prevĕḑute în programul special şi detaliat, alăturat acestuĭ regulament.

Art. 9. Examinele de admitere aŭ loc de doué orĭ pe an, de la 15—31 ale lunelor Maiŭ şi Octombre.

CAPITOLUL II

Durata cursurilor şi epocele examenelor

Art. 10. Durata cursurilor şcóleĭ este de cincĭ anĭ şi anume :

Pentru secţiunea I a architecţilor, treĭ anĭ;

Pentru secţiunea II a conductorilor-desemnatorĭ, douĭ anĭ.

Art. 11. Cursurile se predaŭ de la 1 Octombre pînă la 1 Aprilie.

Art. 12. Examenele generale de finele cursurilor vor avea loc în cursul lunelor Aprilie şi Septembre, în ḑilele ce se vor fixa de direcţiunea şcóleĭ.

Art. 13. In secţiunea I a architecţilor se vor preda următórele cursurĭ, şi anume :

In primul an : 1) Geometria descriptivă, partea II
2) Tehnologia (cu desvoltărĭ complecte).
3) Chimia generală.
4) Comptabilitatea.

Anul al II-lea : 1) Aplicațiunile geometriĭ descriptive.
2) Stereotomia.
3) Higiena clădirilor.
4) Curs de construcțiunĭ.

Anul al III-lea: 1) Istoria și teoria architectureĭ.
2) Curs de estetică.
3) Legislația clădirilor.

Art. 14. In secțiunea II a conductorilor-desemnatorĭ, se vor preda următórele cursurĭ și anume :

In primul an : 1) Aritmetica rațională.
2) Geometria în spațiŭ.
3) Topografie și nivelement.
4) Noțiunĭ de comptabilitate.

Anul al II-lea : 1) Trigonometria plană.
2) Geometria descriptivă, partea I și elemente de aplicațiunĭ.
3) Elemente de technologie.
4) Elemente de construcțiunĭ.
5) Mecanica elementară.

CAPITOLUL III

Lucrările practice și exercițiele școleĭ

Art. 15. Pe lîngă cursurile teoretice, eleviĭ școleĭ sunt ținuțĭ a lua parte la următórele lucrărĭ, și a nume :
a) Proiecte de architectură și construcțiĭ;
b) Exercițiĭ de desemn figural și ornamental;
c) Exercițiĭ de modelagiŭ.
d) Exercițiĭ de caligrafie.
e) Lucrărĭ pe șantiere.

Art. 16. In timpul celor treĭ anĭ aĭ secțiuneĭ I eleviĭ sunt ținuțĭ a lua parte, în fie-care an, la :
1) Șease concursurĭ de proiecte de architectură ;
2) Cincĭ concursurĭ de schițe executate complect în 12 ore.
3) Patru concursurĭ de desemn ornamental;
4) Doue concursurĭ de modelagiŭ.

Art. 17. In timpul celor doĭ anĭ aĭ secțiuneĭ II-a, eleviĭ sunt ținuțĭ a lua parte în fie-care an la :
1) Treĭ concursurĭ asupra elementelor de architectură, lucrate pe o scară mare.
2) Treĭ concursurĭ de proecte de architectură.
3) Treĭ concursurĭ de desemn ornamental.
4) Doue concursurĭ de modelagiu.
5) Treĭ concursurĭ de caligrafie.

Art. 18. Pe lîngă concursurile prevĕzute maĭ sus, în anul al doilea din secția I, eleviĭ vor face și un proect aplicat la cursul de construcțiĭ.

Art. 19. Concursurile de dessemn și modelagiu și caligrafie se fac în timp de o sĕptămînă, cîte 2 ore pe zi, în care timp eleviĭ execută, sub direcția profesoruluĭ special, desemnul, modelagiul saŭ scrierea dupĕ modelul propus de profesor.

Art. 20. Concursurile de proecte saŭ de elemente de architectură se execută dupĕ schița făcută în timp de 12 ore, dupe un program comun și studiat în timp de 2 lunĭ în ateliere, sub consiliele profesorilor de atelier.

Art. 21. Schițele privitóre la compozițiĭ de proecte saŭ elemente de architectură se țin la intervale de cîte doue lunĭ și anume în cele cincĭ prime zile ale luneĭ, excluzêndu-se sĕrbătorile, în care cas concursul se amînă pînă dupe sĕrbătorĭ.

Art. 22. Schițele se fac de eleviĭ aceluiașĭ an într'o sală comună, separațĭ și sub stricta privighere a custodeluĭ școleĭ.—Fie-care schiță la terminarea eĭ se subscrie de elev și se depune custodeluĭ; — acéstă schiță rĕmîne la direcțiunea școleĭ, iar eleviĭ 'șĭ iaŭ numaĭ o copie pe calc, dupe care va studia proectul în timpul prevĕzut la art. 23.

Art. 23. Cele cincĭ schițe de architectură prevĕzute la art. 19 vor avea loc la 15, 16 și 17 ale fie-căreĭ lunĭ și la intervale de cîte 2 lunĭ, excludêndu-se zilele de sĕrbătorĭ.

Art. 24. Subiectul concursuluĭ de construcțiune se dă elevilor la I-iŭ Ianuarie, și 'l studiază pînă la finele anuluĭ scolar.

Art. 25. La acest concurs nu pot lua parte de cît eleviĭ ce aŭ trecut tóte esamenile și aŭ obținut tóte valorile prescrise pentru certificatul de capacitate.

Art. 26. Proectele de architectură saŭ elemente trebuesc terminat strict la finele celor 2 lunĭ, ce urméză dupe ziua facereĭ schițeĭ, și predate direcțiuni școleĭ, pînă la ora 11 a. m. — Proectele vor fi întinse pe rame și nesemnate.

Ele vor fi în urmă expuse într'o sală specială spre vedere și judecare.

Art. 27. Schițele de architectură și desemnele ornamentale, vor fi depuse direcțiuneĭ ne subscrise imediat dupĕ terminarea lor și expuse spre vedere și judecare în aceiașĭ zi cu proectele de architectură.

Art. 28. Lucrările de modelagiu și caligrafie vor fi notate de profesorul respectiv la terminarea lor, — dînd comunicare direcțiuneĭ de resultat.

Art. 29. Sĕptămînile pentru concursurile de desemn și modelagiŭ ale secțieĭ I, vor fi primele sĕptămînĭ ale lunilor Octombre, Decembre, Februarie și Aprilie; ear pentru concursurile de desemn, modelagiŭ și caligrafie ale secț. II vor fi primele sĕptămânĭ ale lunilor Noembre, Ianuarie și Martie.

Art. 30. Cel puțin doue lunĭ în fie-care an pe vară, elevi școleĭ sunt ținuțĭ a face pe un șantier (de preferință al uneĭ administrațiĭ publice), aplicațiunea cunoștințelor câștigate în școlă.

Aplicațiunea va consista în memoriĭ, crochiurĭ, releveurĭ, notițe speciale și diverse observațiunĭ asupra lucrărilor executate.

Art. 31. Studiarea și redactarea proectelor se póte face în atelierele școleĭ sub conducerea profesorilor școleĭ saŭ în atelierele particulare dirigeate de architecțiĭ membri aĭ societățiĭ.

CAPITOLUL IV

Despre clasificare și judecarea lucrărilor teoretice și practice ale elevilor

Art. 32. Meritul elevilor la cursurile teoretice, precum și la exercițiele de modelagiŭ și caligrafie, se stabilește prin note, carĭ merg de la 0 la 10.

Art. 33. Media de absolvire al unuĭ curs se fixéză la nota 7.

Art. 34. Meritul elevilor la lucrărĭ de proecte, exercițiĭ de desemn și lucrărĭ de șantier se stabilește prin mențiunĭ și medaliĭ.

Art. 35. Menţiunile şi medaliele se daŭ prin majoritate de voturĭ ale juriuluĭ de examinare.

O menţiune represintă un proect, desemn saŭ lucrarea de santier probată.

O medalie este o distincţiune specială şi valoréză cît două menţiunĭ.

Art. 36. Eleviĭ secţiuneĭ I sunt ţinuţĭ a obţine media minimă (7) la cursurile teoretice, modelagiŭ şi exercițiele predate pentru acéstă secţie, precum şi cel puţin nouă menţiunĭ în proiecte de architectură, o menţiune la proiectul de construcţiĭ, 5 menţiunĭ la schiţe de proiecte, 4 menţiunĭ la desemn ornamental, 3 menţiunĭ la lucrărĭ de santier.

Art. 37. Eleviĭ secţiuneĭ II pentru a trece în secţia I sunt ţinuţĭ a obţine media minimum (7) la cursurĭ teoretice, modelagiŭ şi exerciţiĭ predate pentru acéstă secţie, precum şi cel puţin 6 menţiunĭ în proiecte de architectură din care 2 asupra elementelor de architectură, 3 menţiunĭ la desemn ornamental, 2 menţiunĭ la lucrărĭ de şantier.

Art. 38. Eleviĭ de orĭ-ce catigorie, carĭ trec direct în secţia I, fără a fi urmat învĕţămîntul secţiuneĭ II, în scólă chiar, sunt obligaţĭ a obţine în plus minimum de menţiunĭ prevĕḑut la art. 40.

CAPITOLUL V

Despre certificatele şi diplomele de absolvire

Art. 39. Scóla liberéḑă următórele certificate şi diplome:

I. Diplomploma de architect.

II. Certificat de capacitate.

III. Certificate de conductorĭ desemnatorĭ.

Art. 40. Diploma de architect se liberéḑă elevuluĭ care a trecut cu succes tóte cursurile scoliĭ şi a obţinut minimum de menţiunĭ prevĕḑute la art. 39, 40 şi 41.

Art. 41. Certificatul de capacitate se liberéḑă elevuluĭ care a trecut cu succes tóte cursurile scoliĭ şi a obţinut minimum de menţiunĭ prevĕḑute la art. 39, 40 şi 41, maĭ puţin: 3 menţiunĭ în proiecte, o menţiune în modelagiŭ, 2 menţiunĭ în schiţe şi uă menţiune la desemn.

Art. 42. Certificate de conductorĭ-desemnatorĭ se liberéḑă elevuluĭ care a trecut cu succes tóte cursurile prevĕḑute în secţia II şi a obţinut minimum de menţiunĭ prevĕḑute la art. 40.

CAPITOLUL VI

Concursurĭ de burse

Art. 43. Cînd mijlócele vor permite, se va ţine un concurs anual pentru obţinerea burselor şcóleĭ.

Acest concurs va avea loc între eleviĭ romînĭ care aŭ urmat, primele treĭ lunĭ, cursurile secţiuneĭ din care fac parte.

Examenul se va face asupra materielor predate în cele treĭ lunĭ.

Art. 44. Bursele se acordă elevilor romînĭ lipsiţĭ de mijlóce şi pe timp de un an; se va continua însă şi aniĭ următorĭ elevilor ce 'şĭ vor menţine rangul în clasificaţia de la concursul de bursă.

Art. 45. Bursele remase vacante se trece de drept elevilor romînĭ fără mijlóce, ce aŭ luat locul în clasificaţie, afară de casurĭ de forţă majoră.

CAPITOLUL VII

Conducerea şi administraţia şcóleĭ

Art. 46. Scóla este condusă şi administrată de un consiliŭ compus din preşedintele societăţeĭ architecţilor, directorul scóleĭ, directorul studielor şi secretarul.

Preşedintele societăţeĭ este de drept preşedinte al consiliuluĭ şi are vot preponderant în cas de paritate.

Art. 47. Preşedintele are însărcinarea: 1) de a presida şi conduce desbaterile consiliuluĭ; 2) a presida juriele pentru concursurĭ de admitere şi examinarea proiectelor.

Art. 48. Directorul scóleĭ are însărcinarea: 1) de a priveghia exact îndeplinirea datoriilor profesorilor şi celuĭ l'alt personal al scoliĭ; 2) a lua parte la juriele de concursurĭ şi examene; 3) a face tóte actele relative la administrarea scoliĭ.

Art. 49. Directorul de studiĭ are însărcinarea: 1) de a supraveghia şi dirige modul de învĕţămînt teoretic şi practic al şcoliĭ; 2) de a lua parte la juriele de concurs şi examene; 3) de a întocmi programele de concursurĭ.

Art. 50. Secretarul scoliĭ are însărcinarea: 1) să păstreze archiva şi dota scoliĭ; 2) a redacta corespondenţa; 3) să priméscă şi să presinte direcţiuneĭ cererile elevilor; 4) a lua parte la şedinţele consiliuluĭ şi a redacta procesele-verbale.

CAPITOLUL VIII

Despre profesoriĭ şcóleĭ

Art. 51. Invĕţămîntul teoretic şi practic, se efectuéză de un numĕr de profesorĭ impărţiţĭ în două grupe;

a) Profesoriĭ de studiĭ;

b) Profesoriĭ de atelier.

Art. 52. Profesoriĭ de studiĭ aŭ însărcinarea de a preda cursurile hotărîte prin programe. Eĭ sunt recrutaţĭ de preferinţă printre membri societăţiĭ saŭ persóne speciale ce nu fac parte din societate.

Art. 53. Profesoriĭ de atelier, aŭ însărcinarea de a supraveghia lucrările practice ce se execută în atelierele scóleĭ saŭ a dirige eĭ înşile un atelier exterior scóleĭ.

Profesoriĭ de atelier nu pot fi de cît membriĭ societăţiĭ.

NOTE DE CĂLĂTORIE

DE

G. STERIAN

ARCHITECT

Cititoriĭ noştri aŭ adesea plăcuta ocasiune de a aprecia artisticele desemnurĭ datorite d-luĭ Sterian architect. Ele sunt lucrate după cele maĭ importante bucăţĭ de artă aflate prin museele şi localităţile din străinătate ce d-sa a visitat.

Desemnul ce dăm aḑi, represintă o strană de cîntăreţ, adusă din Constantinopolĭ şi aflîndu-se aḑi în museul Carrer din Veneţia.

In numerile viitóre vom publica alte nouĭ releveurĭ făcute de d. Sterian în Bucoviva şi în ţară.

NOTE DE CALATORIE

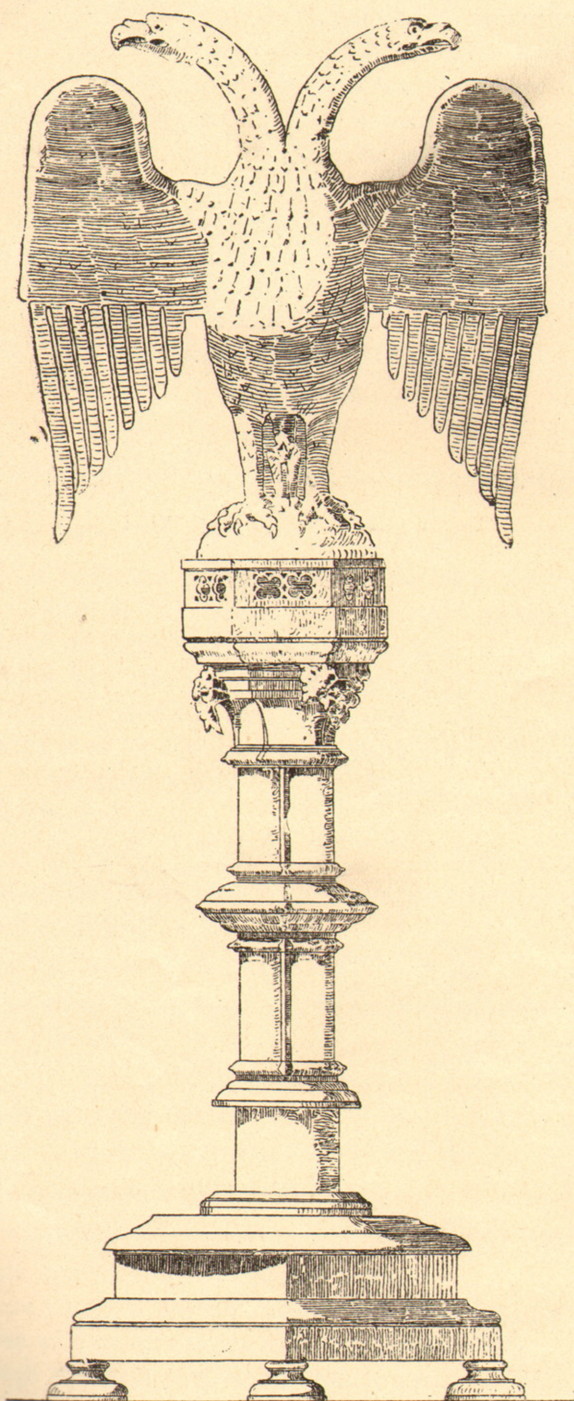
DE

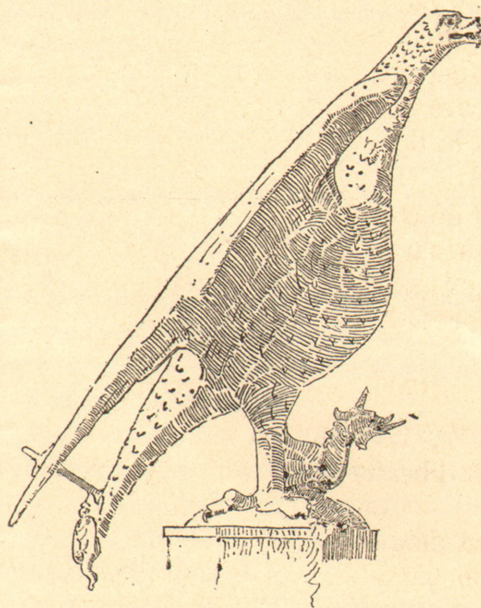
G. STERIAN
ARCHITECT

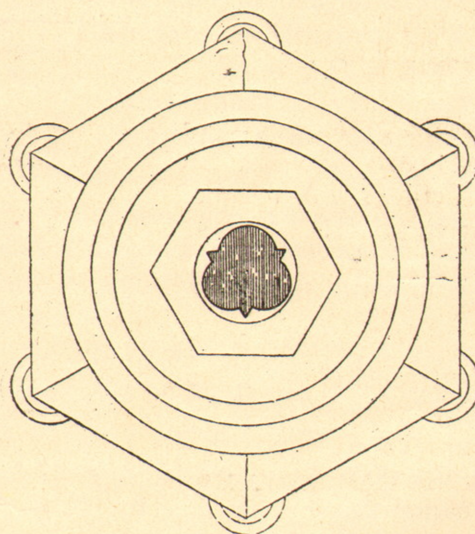
Strane de cântăreț (Lutrin) adusă din Constantinopol

MUSEUL CARRER

VENETIA

NOTIȚE

ASUPRA

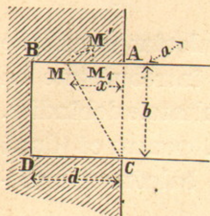
INTREBUINȚARIĬ ȘINELOR VECHI DE DRUM DE FER IN CONSTRUCȚIĬ

(Urmare [1])

2) *Intrebuințarea șinelor ca grinḑĭ de console*

Inainte de a proceda la calculul secțiĭ uneĭ console, și de a'l aplica la șinele vechĭ de drum de fier, avînd în vedere că aceste grinḑĭ-console se întrebuințéză tot-d'a-una ca *incastrate* în zidărie, vom căuta să arătăm după Flamant în cîte-va cuvinte ***presiunile produse prin incastrare***.

Aceste presiunĭ se póte evalua aproximativ, în chipul următor: Piesa (fig. 1) tinde a se învîrti în jurul muchieĭ projectată în C; așa dar un punct M situat la distanța x de la punctul A, ar descrie arcul MM' dacă el ar fi liber; presența păretuluĭ plin AB îl forțéză a se scoborî din M' în M_1, astfel că în fie-care punct reacțiunea feței AB, a ancastramentuluĭ este proporționată cu $M'M_1$; Fie R reacțiunea raportată la unitatea de suprafață, adică presiunea; vom avea, însemnînd cu K o constantă și cu Δx lungimea înfinit mică MM_1:

$$R\,\Delta x = K\,M'M_1, \qquad (1)$$

$MM'M_1$, este asemenea cu AMC; de unde:

$$M'M_1 = \frac{x\,\Delta x}{b}, \text{ care ne dă:}$$

$$R = \frac{K}{b}\,x. \qquad (2)$$

Suma tutor reacțiunilor analoge dacă a este lărgimea pieseĭ, va fi:

$$\Sigma R\,a\,\Delta x = \Sigma \frac{K}{b} x\,a\,\Delta x = \frac{aK}{b}\,\Sigma x\,\Delta x$$

Acéstă sumă fiind făcută pentru tóte valorile luĭ x, de la 0 pînă la d, *lungimea de incastrare*. $\Sigma x\,\Delta x$ este suprafața unuĭ drept unghiŭ de lungime x și de înălțime Δx; dacă suprapunem regulat tóte triunghiurile analoge obținute făcînd $x = \Delta x$, $x = 2\,\Delta x$, $x = 3\,\Delta x$ pînă la $x = d$; obținem un triunghiŭ cu bază d și cu înălțime egală cu $\Sigma\,\Delta x$ saŭ d, a căruia suprafață prin urmare ar fi $\frac{d^2}{2}$ astfel că suma reacțiunelor va fi în definitiv:

$$R_1 = \frac{ad^2K}{2b} \qquad (3)$$

Se va afla în acelașĭ mod suma momentelor reacțiunilor în raport cu planul projectat în AC:

$$\Sigma R\,a\,\Delta x.\,x = \frac{aK}{b}\,\Sigma x^2\,\Delta x = \frac{Kad^3}{4} \qquad (4)$$

Acéstă sumă a momentelor trebue să fie egală cu ***momentul de incastrare*** m; de unde

$$K = \frac{3b}{ad^3}.\,m;$$

ast-fel că valórea presiuneĭ devine:

$$R = \frac{3m}{ad^3}\,x; \qquad (5)$$

ea este nulă în A și maxima în B pentru $x = d$, $R^1 = \frac{3m}{ad^2}$

Resultanta reacțiunilor feței A B este $R_1 = \frac{3m}{2d}$ și distanța punctuluĭ sĕŭ de aplicație la punctul A este $x_1 = \frac{2d}{3}$.

Pe fața C. D se vor găsi aceleașĭ espresiunĭ, afară de sens; adică: presiunea ar fi nulă în D, iar în C ar fi egală cu $\frac{3m}{ad^2}$;

Dar acéstă față maĭ este supusă și la reacțiunea X a ancastramentuluĭ, considerat ca reazăm, și dacă se admite și pentru ea, acelașĭ mod de repartiție (ceea ce revine a suposa diformațiunea plană) expresiunea presiuneĭ pentru un punct órecare al feței C D situat la o distanță x de la punctul D, va fi:

$$R = \left[\frac{3m}{ad^3} + \frac{2X}{ad^2}\right] x \qquad (6)$$

maximul sĕŭ în C, pentru $x = d$, va deveni:

$$R'' = \frac{1}{ad}\left[\frac{3m}{d} + 2X\right]. \qquad (7)$$

[1]) A se vedea No. 4 al Analelor.

Cu acésta din urmă formulă se va calcula dimensiunile an castramentuluĭ. Astfel ca presiunea să nu întrécă pe cea de siguranță, nicĭ asupra grinḑeĭ nicĭ asupra pietreĭ.

Esemplul I

Fie o grindă de ștejar, incastrată la ambele extremitățĭ și încărcată cu 300 kg. pe m. curent; fie 6.00 m. deschiderea liberă. Momentul de incastrare va fi $m = \frac{pl^2}{12} = 900$ kgr. și reacțiunea $X = \frac{pl}{2} = 900$ kg.

Secțiunea pieseĭ presupusă pătrată estedată cu formula cunoscută $R\,\frac{I}{v} = m$ saŭ făcînd $R = 7 \times 10^5 = 700000$ kg.; $700000 \times \frac{a^3}{6} = 900$ și $a = 0.20$ m. Pentru a obține lungime de incastrare d, trebue să fixăm pe R''; dacă piatra întrebuințată este *tare* putem face $R'' = 3000000$ kilograme, și formula (7) devine:

$$300000 = \frac{1}{0.2\,d}\left[\frac{3 \times 900}{d} + 2 \times 900\right],$$

$$33{,}333\,d^2 - d - \frac{3}{2} = 0 \qquad \text{de unde:}$$

$$\mathbf{d = 0.227}\text{ m.}$$

Iar dacă zidul era de piatră *móle*, nu puteam admite pentru R'' de cît 70000 kg.; și am fi găsit

$$d = 0{,}47$$

și cum o asemenea adîncime pentru incastrament ar slăbi zidul, ar trebui să sporim lărgimea a a grindeĭ, saŭ a interpune între ea și zid o placă de lemn saŭ de fontă, care să presinte o suprafață suficientă.

In cas cînd, iarășĭ, s'ar da ancastramentuluĭ o adîncime nesatisfăcătóre, s'ar produce desorganisărĭ și sdrelirĭ pe muche dar maĭ cu sémă se produce o diminuare în strîngere, materia cedînd presiuneĭ, și efectul util al ancastramentuluĭ este maĭ mult saŭ maĭ puțin distrus.

De aceia consiliem să se facă ancastramentele în piatră *tare*, ea fiind de odată maĭ resistentă și maĭ nepermeabilă la umiditate.

Exemplul II

Fie o șină typ 36, incastrată la un cap și încărcată la cap cu o greutate atârnată de 1000 kg. Fie 1.00 m. lungimea liberă a consoleĭ. Momentul de incastrare va fi

$$M_1 = -Pl = 1000 \text{ kg.}$$

Și reacțiunea X va fi: $X = Pl = 1000$ kg. Secțiunea pieseĭ este dată cu formula.

$M_1 = \frac{RI}{v}$ în care $R = 7 \times 10^6$; $I = 0{,}000009675355$ $v = 0{,}0656$ m.;—lărgimea talpeĭ la acéstă șină este $a = 0.104$ m. Pentru a obține lungimea de incastrare d, trebue să fixăm pe R''; piatra o admitem *tare* și facem $R'' = 300{,}000$ kg. formula (7) devine:

$$300{,}000 \text{ kg} = \frac{1}{0.104\,d}\left[\frac{3 \times 1000}{d} + 2 \times 1000\right]$$

$$\text{saŭ } 0.104\,d + 300{,}000 = \left[\frac{3000}{d} + 2000\right]$$

$$\text{saŭ } 13{,}200\,d = \frac{2000\,d + 3000}{d}$$

$$13200\,d^2 = 2000\,d + 3000 \text{ saŭ}$$

$$13200\,d^2 - 2000\,d - 3000 = 0 \text{ saŭ împărțind cu } 2000$$

$$6{,}60\,d^2 - d - \frac{3}{2} = 0 \text{ din care împărțind cu } 6.60$$

$$d^2 - \frac{1}{6{,}60}\,d - \frac{3}{13{,}2} = 0 \text{ și}$$

$$d = \frac{1}{13{,}20} \mp \sqrt{\left(\frac{1}{13{,}20}\right)^2 + \frac{3}{13{,}20}}$$

din care scótem:

$$d = 0{,}07575 + 0{,}4837 \text{ saŭ } d = 0{,}55945$$

$$\text{fie } \mathbf{d = 0{,}56}$$

Obținem așa dar o lungime de ancastrament de 0,56 m. Pentru că de obiceiŭ zidurile caselor la care se pun console de șine vechĭ pentru balcóne, sunt *de cărămidă*, și pentru că

aceste ziduri nu aŭ de ordinar (la parter) de cît 0,45 m. grosime (o cărămidă și jumĕtate) și rare orĭ două cărămidĭ; pentru că pe de altă parte chiar avînd grosimea necesară zidul de cărămidă, o incastrare într'un asemenea zid, nu póte să fie eficace, recomandăm să se puie *plăcĭ* de fer saŭ bucățĭ de eclise sub tălpile șinelor întrebuințate ca console (asemenea plăcĭ se găsesc de vîndare la C. F. R.) iar plăcile să nu se razeme direct de cărămidă, ci maĭ bine pe o bucată de piatră așezată cu ciment în corpul zidăriĭ; de asemenea, *códa* consoleĭ să se lase maĭ lungă decît 0,56 m. și să se ancoreze bine de grinḑile pavimentuluĭ clădiriĭ.

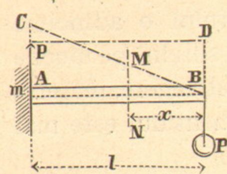
Vom da acum cîte-va noțiunĭ asupra întrebuințăriĭ șinelor vechĭ C. F. R. ca console:

Șinele pot fi întrebuințate în construcțiĭ ca console, în locul grinḑilor de fer special, maĭ cu sémă în scop de a forma *balcóne*.

O șină așezată în asemenea condițiunĭ, póte să fie considerată din punctul de vedere al resistențeĭ ca o piesă *incastrată* la un cap și liberă la cel-l'alt, și fiind încărcată sĕŭ cu *o greutate atârnată la capul liber*; sĕŭ cu *o greutate uniform împărțită pe tótă lungimea piesseĭ*. Constructorul va alege casul convenabil, noĭ vom examina pe ambele:

1°). *Grinda incastrată la un cap și încărcată la extremitatea liberă.*

Fie MN o secțiune normală făcută la distanța x de la extremitate; momentul de flexiune în partea dréptă a acesteĭ secțiunĭ va fi: $M = Px$ (1)

Acéstă equație fiind de gradul antêiŭ curba momentelor este o dréptă ca B C trecênd prin extremitate, de óre ce $M = 0$ pentru $x = 0$.

Momentul de flexiune maximum, are loc pentru $x = l$ și este: $M_1 = P\,l$ (2)

Momentul de incastrare este așa dar egal cu P l. Efortul tranșat este egal cu P și va fi representat cu dréptа P D; săgéta va fi dată cu formula:

$$f = \frac{M_1\,K^2}{2\,E\,I} \quad \text{în care:}$$

$M_1 = P\,l$; $K = l$, așa dar:

$$f = \frac{P\,l^3}{3\,E\,I} \qquad (3)$$

Și dacă secțiunea e constantă valórea săgeți este:

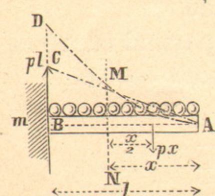
$$F = \frac{P\,l^3}{2\,E\,I} \qquad (4)$$

In resumat efortul este acelașĭ ca cum grinda ar fi de patru orĭ maĭ lungă, *așezată* pe două razăme și încărcată *la mijloc* cu aceiașĭ greutate P.

Acesta este casul cel maĭ defavorabil în care póte fi considerată resistența grinḑilor *la balcóne*.

2°). *Grinda incastrată la o extremitate, și uniform încărcată.*

Fie p, sarcina pe metru curent; pentru o secțiune M N făcută la o distanță x de la extremitate, momentul de flexiune M, va fi egal cu produsul singureĭ forțe pX care se găsește la drépta, prin brațul sĕŭ de pârghie $\frac{x}{2}$;

$$M = \frac{p}{2}x^2 \qquad (1)$$

Acésta este equația uneĭ parabole cu axu vertical al căreia vêrf se găsește în A.

Momentul de flexiune maximum se produce la incastrament pentru $x = l$, valórea luĭ este:

$$M_1 = \frac{pl^2}{2} \qquad (2)$$

Efortul tranșat are drept equație:

$$T = p\,x; \qquad (3)$$

El este representat cu o drépta cum este A C;
Maximum al acestuĭ efort este la incastrament.

$$T_1 = pl \qquad (4)$$

Săgéta este dată cu formula ordinară:

$$f = \frac{M_1\,K^2}{2\,K\,I} \quad \text{în care:}$$

$$M_1 = \frac{pl^2}{2}\ ; \quad k = l \ ; \quad \text{așa dar:}$$

$$f = \frac{p\,l^4}{4\,E\,I} \qquad (5)$$

Dacă secțiunea e constantă, valórea săgețiĭ devine:

$$F = \frac{p\,l^4}{8\,E\,I} \qquad (6)$$

Folosindu-ne de aceste formule, noĭ am calculat greutățile ce póte să suporte șinele C. F. R. cînd sunt întrebuințate ca console și dăm în tablou de maĭ jos lit. C resultatele dobîndite.

Lungimea consoleĭ am admis'o de 1.00 m., pentru că după regulamentele municipale nu sunt permise balcóne cu projectura maĭ mare de cît 1.m00.

In casurĭ esceptionale de console cu alte lungimĭ d-niĭ constructorĭ vor întrebuința formulele indicate și vor calcula sarcinele cu cari pot să fie împovărate șinele.

Tabloŭ lit. C pentru încărcarea șinelor întrebuințate cu console

Typul șineĭ	Elemente ale profiluluĭ	Lungimea consoleĭ	Sarcina ce póte suporta șina	
			cu greutate uniform distribuită 1)	cu greutate atîrnată la capul liber 2)
17	I = 0,0000023458 V = 0,0478 R = 7×10^6	1.00m	687.00 kg.	345.50 kg.
24	I = 0,00000452031 V = 0 053 R = 7×10^6	1.00m	1194.2 kg.	597.0 kg.
27	I = 0,0000052675 V = 0,0603 R = 7×10^6	1.00m	1222.9 kg.	611.5 kg.
30	I = 0,00000631748 V = 0,058 R = 7×10^6	1.00m	1520 7 kg.	760.3 kg.
32	I = 0,00000738878 V = 0,06573 R = 7×10^6	1.00m	1573.7 kg.	786.8 kg.
36	I = 0,00000967535 V = 0,0656 R = 7×10^6	1.00m	2064.0 kg.	1032. kg.

3) *Intrebuințarea șinelor C. F. R. ca stîlpĭ* (colóne)

Stîlpiĭ de orĭ-ce fel sunt consideratĭ din punctul de vedere al resistențeĭ ca piese verticale (în picióre) și încărcate la unul din capete (apăsate la cap).

Intrebuințarea unor asemenea piese în construcțiĭ póte se dea loc la urmĕtórele casurĭ și adică piesa póte fi:

1) liberă la ambele extremitățĭ.
2) incastrată la o extremitate și liberă la cea-altă.
3) incastrată la ambele extremitățĭ.
4) incastrată la o extremitate și *așezată* la alta.

Casul general, aplicabil, pentru stîlpiĭ colónelor, cînd ferul e aparent saŭ cînd el e îmbrăcat cu o cămașe de zidărie pentru motive architectonice, este primul, adică cînd piesa e considerată liberă la extremitățĭ și încărcată la capul superior;

1) Formula întrebuințată este: $\frac{p\,l^2}{2} = \frac{R\,I}{v}$ din care $p = \frac{2\,R\,I}{v}$ pentru că $l = 1^m 00$

2) Formula întrebuințată este: $P\,l = \frac{R\,I}{v}$ din care $P = \frac{R\,I}{v}$ pentru că $l = 1^m 00$

In casul stîlpilor de şine vechĭ *secția e constantă* ;

Vom da cu altă ocasiune (în calcula de resistență al passereleĭ din Ploeşti) detaliurĭ asupra resistențeĭ pieselor încărcate în picióre ; de astă dată ne mărginim a spune că, pentru aceste piese, cînd ele aŭ óre-care lungime (în raport cu laturea cea maĭ mare a secțiĭ transversale), sunt supuse la flexiune deosebit de efortul de compresiune, şi că pentru a se produce flexiune la o asemenea presă trebue ca forța

$$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2} \text{ se fie } = \frac{EI}{L^2} \times 9.^{\sim}696 ;$$

Piesa se calculéză cu formula :

$$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$$

în care P = sarcina de suportat

π = 3.1415926

E = 5×10^9 (5000000000) coeficient de compresiune

I = Momentul de inerție al secțiĭ pieseĭ

L = Lungimea stîlpuluĭ.

Nu trebue însă a scăpa din vedere, că în tot-d'a-una secțiunea dobîndită cu acéstă formulă, trebue verificată, dacă are dimensiunĭ maĭ marĭ de cît, cele obținute cu formula de compresiune $R = \frac{P}{\Omega}$ alt-fel, se admite secția obținută cu formula acésta din urmă.

In adevĕr pentru piesele scurte, *sfărîmarea* materialuluĭ se produce *înainte de flexiunea* pieseĭ.

Condus de aceste principiĭ şi folosindu-ne de formulele sus menționate, noĭ am calculat pentru şinele C. F. R. cele maĭ respîndite ca întrebuințabile în construcțiĭ, sarcinele cu carĭ ar putea se fie încărcate, cînd sunt întrebuințate ca stîlpĭ ; şi dăm în tabloul de maĭ jos litera D resultatele obținute pentru fie-care typ de şină cînd lungimea stîlpuluĭ este de la 1 0) m. pînă la lungimea normală a şineĭ.

Tabloŭ lit. D pentru încărcarea şinelor întrebuințate ca stîlpĭ (colóne)

Typul şineĭ	Elemente ale profiluluĭ	Lungimea stîlpuluĭ	Sarcina ce póte suporta	Observațiunĭ
17		metri		
	I = 0,0000023458	1.00	max. 15 tone	
	E=5,000000000=5×10^9	1.50		
		2.00		
	π = 3,14	2 50		
lungime maximă		3.50	12 tone 489 kg	
	Ω = 0,0021499	4.00	9 „ 440 „	Cu tóte că formula
		4.50	7 „ 227 „	
	R = 7×10^6	5.00	5 „ 710 „	(1) de unele valorĭ
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5.50	4 „ 625 „	maĭ marĭ şi adică,
6.00^m		5.50	3 „ 822 „	
	$P_1 = \Omega R$ (2)	6.00	3 „ 212 „	pentru lungimĭ micĭ
24		metri		
	I = 0,00000452031	1.00		ca de 1^m a stîlpuluĭ
	E = 5×10^9	1.50		valorile luĭ P sunt :
		2.00	max. 22 tone	
	π = 3,14	1.50		P=115 tone pentru
lungime maximă		3 00		
	Ω = 0,003171	3.50	18 tone 100 kg	şină typ . . . 17
		4.00	13 „ 927 „	
	R = 7×10^6	4 50	11 „ 004 „	P=222 idem idem 24
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5.00	8 „ 913 „	P=259 „ „ 27
6.00		5.50	7 „ 336 „	
	$P_1 = \Omega R$ (2)	6.00	6 „ 199 „	P=311 „ „ 30
27		metri		
	I = 0,00000005267561	1.00		P=364 „ „ 32
		1.50		
	E = 5×10^9	2.00	max. 24 tone	P=476 „ „ 36
	π = 3,14	2.50		însă pentru că la pie-
lungime maximă		3.00		
	Ω = 0,003460	3.50	21 tone 200 kg	
		4.00	16 „ 230 „	
	R = 7×10^6	4.50	12 „ 823 „	
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5.00	10 „ 387 „	
6.10^m		5.50	8 „ 584 „	
	$P_1 = \Omega R$ (2)	6.00	7 „ 213 „	
30		1.00		
	I = 0,000006317482	1.50		
		2.00	max. 26 tone	
	E = 5×10^9	2.50		
lungime maximă	π = 3,14	3 00		sele cu lungimĭ micĭ,
		3.50	25 tone 424 kg	
	Ω = 0,003827	4.00	19 „ 460 „	*sfărîmarea* materia-
		4 50	15 „ 379 „	
	R = 7×10^6	5.00	12 „ 457 „	luluĭ se produce *îna-*
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5 50	10 „ 295 „	*inte de flexiunea* pie-
6.59^m		6.00	8 „ 651 „	
	$P_1 = \Omega R$ (2)	6.50	7 „ 371 „	seĭ, am luat ca sar-
32		metri		cine de încărcare pen-
	I = 0,000007388788	1.00		
	E = 5×10^9	1.50		tru lungimile micĭ,
		2.00		
	π = 3,14	2.50	max. 28 toue	valorile maxime ob-
lungime maximă		3.00		
	Ω = 0,004052	3.50		ținute cu formula (2)
		4.00	22 tone 765 kg	carĭ sînt :
	R = 7×10^6	4.50	17 „ 987 „	
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5.00	14 „ 570 „	P_1=15 tone pentru
6.0 ^m		5.50	12 „ 040 „	
	$P_1 = \Omega R$ (2)	6.00	10 „ 118 „	şine typ 17
36		metri		P_1=22 idem idem 22
	I = 0,000009675355	1.00		
	E = 5×10^9	1 50		P_1=24 „ „ 27
		2 0		
	π = 3,14	2.50	max. 32 tone	P_1=26 „ „ 30
lungime maximă		3 0		
	Ω = 0,004626	3.50		P_1=28 „ „ 33
		4.00	29 tone 811 kg	
	R = 7×10^6	4.50	23 „ 554 „	P_1=32 „ „ 36
	$P = \frac{\pi^2 EI}{L^2}$ (1)	5.00	19 „ 079 „	
6.20^m		5.50	15 „ 767 „	
	$P_1 = \Omega R$	6.00	13 „ 249 „	

Cu cele pînă aci espuse credem că am atins generalitatea casurilor la care póte să dea loc întrebuințarea şinelor vechĭ de drum de fer în construcțiĭ de lucrărĭ publice şi particulare, şi că am înlesnit consumarea unuĭ material care se găseşte în țară. Avantajele întrebuințăriĭ acestuĭ material sunt importante din punctul de vedere economic, căcĭ :

1) Se consumă un material usat, care dacă nu ar fi cumpărat de constructorĭ, ar remîne neutilisat saŭ ar fi revîndut (cum se urméză de obiceiŭ) pe un preț mult redus la fabricanțiĭ de şine.

2) Se evită cumpărarea din streinătate a unuĭ fer noŭ, maĭ costisitor, şi prin urmare înstreinarea unuĭ capital noŭ.

3) Se evită întîrzierile, resultînd din lipsa acestuĭ material.

Credem dar că întrebuințarea şinelor vechĭ de drum de fer la construcțiile din țară este de un interes general.

P. Popescu-Paşcanu

SOCIETATEA ARCHITECTILOR ROMÎNI

Şedința comitetuluĭ din 23 Aprilie 1892

Preşedința d-luĭ C. Beniş.

Ordinea dileĭ :

1) Modificarea statutelor ;
2) Incuviințarea cheltuelelor suplimentare la banchet ;
3) Remisa de 10% la încasărĭ ;
4) Cestiunea localuluĭ ;
5) Şcóla de architectură ;
6) Admitere de membriĭ noĭ ;
7) Fixarea dileĭ pentru adunarea generală.

1) Statutele societățiĭ presintînd lacune, comitetul decide a pune în discuțiunea adunăriĭ generale, punctele ce trebuesc modificate.

In primul rînd e de necesitate să se adaoge un noŭ alineat la art 2 — *Scopul Societăţiĭ* — şi anume *Infiinţarea uneĭ şcóle de architectură.*

In ceea ce priveşte art. 4, comitetul e de opiniune ca pictoriĭ, sculptoriĭ, inginerii, oficeriĭ de geniŭ saŭ de stat-major să fie admişĭ ca societarĭ; de asemenea să se înlesnéscă intrarea în societate, suprimîndu-se presintarea prin douĭ membri.

Se admite prelungirea de un an, în loc de şase lunĭ, pentru cotisaţiunile în întîrziere.

La titlu IV — *Adunările generale* se înlocuesc prin *Adunările societăţiĭ*, care se împart în două categoriĭ:

Adunărĭ ordinare,

Adunărĭ generale.

2) Se încuviinţează plata uneĭ sume 117 leĭ, supliment de cheltuelĭ la banchetul Societăţiĭ prin chitanţă în regulă.

3) Incasările de cotisaţiunĭ făcêndu-se cu dificultate, comitetul admite o remisă de 10% incasatoruluĭ.

4) Localul societăţeĭ şi al şcóleĭ de Architectură (19, str. Regală) avînd trebuinţă de micĭ reparaţiunĭ, mutarea va suferi o întîrziere de cîte-va ḑile; tot-d'o-dată comitetul încuviinţéză cumpărarea unuĭ mobilier simplu. O tablă cu inscripţia „Şcóla de Architectură" va fi aşezată pe faţada localuluĭ.

5) Şcóla de architectură urmînd a se deschide la 1 Maiŭ 1892, comitetul decide să fie de faţă la deschidere împreună cu membriĭ societăţiĭ cărora nu le va lipsi timpul.

Se admite plata de 60 leĭ pentru un secretar al şcóleĭ.

6) Fiind treĭ cererĭ de admitere ca membriĭ, comitetul decide deschiderea plicurilor pentru ḑiua de 28 Aprilie, cînd va avea loc adunarea Societăţeĭ.

7) Se fixéză ḑiua de 12 Maiŭ pentru adunarea generală.

Şedinţa adunăriĭ ordinare din 28 Aprilie 1892

In localul Societăţeĭ de Construcţiunĭ, palatul Nifon.

Presenţĭ 14 d-nĭ membri.

In lipsa preşedintelui şi vice-preşedintelui Societăţeĭ, d-nu *Săvulescu*, cel maĭ în vîrstă dintre membri, presidă adunarea.

Ordinea ḑileĭ:

1) Votarea de membri nouĭ.

2) Cestiunea şcóleĭ de architectură.

Conform articoluluĭ 5 din statute, se deschid plicurile în numĕrul de 15.

Cu unanimitate de voturĭ sunt admişĭ membriĭ:

Domniĭ *C. Drăgoescu* (Tulcea)

„ *I. Cazaban* (Iaşĭ)

„ *A. Ispas* (Galaţĭ)

Se alege membru onorific domnul deputat *Holban*, eforul epitropieĭ sf. Spiridon din Iaşĭ. (D-sa a dăruit o mie leĭ Societăţiĭ pentru înfiinţarea şcóleĭ).

D. *Socolescu*, esplică dificultăţile prin carĭ a trecut decisiunea adunăriĭ dată în şedinţa de la 12 Martie 1892.

Comisiunea numită, nu a fost cu putinţă să aibă de cît o singură întrunire, în care s'aŭ aşternut două schiţe de programe pentru şcóla de architectură. Astfel, societatea trebue să admită, că discuţiunile se continuă în zadar şi că orĭ cîte comisiunĭ s'ar numi, ele nu se vor lovi de cît de greutăţĭ. Comitetul a fost nevoit să nu stee cu mîinele în sîn, el a închiriat un local, care va servi şi pentru adunările Societăţiĭ.

D-sa cere confirmarea şcóleĭ pe bazele statutuluĭ alcătuit de comitet, discutat şi admis de adunare în şedinţa de la 12 Martie 1892.

Inainte de a sfîrşi d. Socolescu, se întrébă, dacă într'o ḑi şcóla de architectură nu va fi luată de guvern şi în asemenea caz va depinde de ministerul de Instrucţiune saŭ de Lucrările publice.

D. *Cucu* reaminteşte discuţiunile avute în comisiune asupra programuluĭ şi alcătuireĭ scóleĭ. Societatea trebue să lămuréscă dacă e vorba, ca scóla să formeze architecţĭ saŭ numaĭ agenţĭ de lucrărĭ. Opiniunile aŭ fost împărţite. Inainte de a se gîndi dacă scóla va fi luată de stat (culte saŭ lucrărĭ publice) să se definéscă definitiv caracterul scóleĭ.

D. *Sterian* crede că Societatea nu va începe nouĭ discuţiunĭ asupra statutuluĭ şcóleĭ; s'a admis, prin art. 2 formarea a treĭ secţiĭ;

1) Supraveghetorĭ.

2) Conductorĭ.

3) Architecţĭ.

Pentru primele două secţiunĭ, studiile vor fi elementare, în a treia secţie cursurile vor fi înaintate. Lipsurile se pot împlini treptat şi scóla să fie pusă încetul cu încetul pe un picior maĭ înalt.

D. *Socolescu* lămureşte cestiunea în privinţa titluluĭ scóleĭ. Scóla de architectură e un nume generic, defineşte scopul de a scóte specialişti, agenţĭ de diferite categoriĭ, carĭ se ocupă cu lucrărĭ de construcţie, de architectură; după cum scóla de podurĭ şi şosele dă agenţĭ specialĭ în lucrărĭ de inginerie. E de opiniune a nu aduce în discuţiunĭ inutile titlul stabilit.

D. *Cucu* se raliază la cele ḑise de d. Socolescu, voeşte să cunóscă cele ce s'aŭ publicat relativ la înfiinţarea şi alcătuirea programuluĭ scóleĭ.

D. *Socolescu* dă citire statutelor şi schiţeĭ de program publicate în *Anale*.

D. *Cucu* găseşte anormal, ca eleviĭ de patru clase să se găséscă alăturĭ cu absolvenţiĭ de liceŭ. D-sa doreşte înfiinţarea scóleĭ, asigurîndu-i-se şi o bună durată, în consecinţă ţine să fie aşezată pe un picior serios.

D. *Socolescu* crede că dacă şcóla conţine treĭ secţiĭ, cursurile se înmulţesc, dar agenţiĭ inferiorĭ sunt ómenĭ necesarĭ în lucrărĭ.

La început s'a stabilit o scară de patru categoriĭ:

1) Scólă de adulţĭ;

2) Palierĭ, cari sĕ observe partea technică;

3) Conductorĭ, agenţĭ utilĭ în lucrările de architectură;

4) Architecţĭ.

S'a eliminat întîia seriă—adulţiĭ; admiţîndu-se însă agenţiĭ inferiorĭ, supraveghetoriĭ, personal trebuincios pentru architecţĭ şi antreprenorĭ.

D. *Paşcanu.* Supraveghetoriĭ pot sĕ continue studiile superióre?

D. *Socolescu.* Nu, nicĭ o dată.

Pentru admiterea în secţia conductorilor se cer patru clase de gimnasiŭ, condiţiune suficientă. Dacă Societatea decide, să se impună şi un examen.

Pentru secţia de architectură — bacalaureatul saŭ echivalentul în examen, precum şi absolvenţa scóleĭ de conductorĭ (podurĭ şi şosele).

La începu e bine să lăsăm uşa maĭ deschisă, în urmă însă putem impune alte condiţiunĭ.

D. *Nedelescu* întrébă ce a lucrat comisia din care face parte şi d. Cucu.

D. *Cucu* dă séma de programul format de d-sa şi care s'a publicat şi în *Anale*.

D *Socolescu* cere să se închidă discuţiile şi să se procédă la vot în privinţa admiteriĭ.

D. *Nedelescu* admite înfiinţarea celor treĭ secţiunĭ, cere însă sĕ se formeze programe definitive.

D. *Xenopol* găseşte un ce neserios, ca supraveghetoriĭ să nu poseadă de cît patru clase primare.

D. *Mandrea* este de aceiaşĭ opiniune ca d. Xenopol. Patru

clase primare se sfîrşesc la vîrsta de 10 anĭ, urmînd douĭ anĭ cursurile de supraveghetorĭ, d-sa se întrébă : cine ar îndrăsni să încredinţeze conducerea uneĭ şantiere copilaşuluĭ de 12 anĭ! E de opiniune ca studiile să se înfiinţeze treptat şi admisiunile să se facă prin examene. Crede că bacalaureatul e inutil. Cere pentru secţia III (architecţĭ) cunoştinţele supraveghetoruluĭ şi conductoruluĭ

D. *Paşcanu* crede că totul se învîrteşte într'un cerc vicios. Există o lacună simţită în lucrările de architectură : agenţiĭ. La început să înfiinţăm scóla. Conform statutelor, programul se va întocmi de corpul profesoral. D-sa vede cu regret, că discuţiunile sînt nesfîrşite. E un ce neînţeles a crede că supraveghetoriĭ vor fi copiĭ de 10—12 anĭ. Din secţia I nu vor eşi de cît adulţĭ, ómenĭ de 20 - 25 anĭ, ce pot deveni bunĭ agenţĭ de lucrărĭ. Statutul e clar, detaliile vor decurge cu încetul, tóte nu pot fi înfiinţate de o dată. Comitetul a bine-meritat şi să mérgă tot înainte : el să înfiinţeze scóla cu cele treĭ secţiĭ de odată. Conchide prin a cere ca toţĭ să pună umărul la formarea scóleĭ.

D. *Ciocarlan* regretă timpul ce se pierde în fraze inutile ; propune să se închidă discuţiunile şi să se procédă la vot.

D. *Săvulescu*, loc-ţiitor de preşedinte, pune la vot înfiinţarea celor treĭ categoriĭ.

Se admite.

D. *Socolescu* cere punerea la vot admiterea ca vîrstă, 15 pînă la 25 anĭ.

Se admite.

D. *Socolescu*. Certificate saŭ examene ?

D. *Stravolca* cere admiterea numaĭ prin examen.

D. *Mandrea* găseşte bun procedeul de a se vota treptat, căcĭ astfel putem înfiinţa regulamentul. Intrébă, ca ce fel de examen să se înfiinţeze.

D. *Nedelescu* e de opiniune, ca pentru secţiele I şi II, să nu se céră de cît certificate, iar pentru a III (architecţiĭ) examen.

D. *Socolescu* complectéză disele d-luĭ Nedelescu :

I) Supraveghetoriĭ (4 clase primare) } *certificat*.
II) Conductoriĭ (4 clase gimnasiale) }
III) Architecţiĭ — *examen*.

D. *Paşcanu* cere examen pentru supraveghetorĭ la intrare.

D. *Cucu*. In şcóle ca acésta cu maĭ multe categoriĭ trebue programe paralele şi suprapuse.

Ce fel de şcólă facem noĭ ?

Şcólă cu cursurĭ paralele nu putem face (studiĭ pentru fiecare secţie în parte) ci numaĭ suprapuse — un curs pentru maĭ multe secţiĭ.

In secţia III de exemplu, să nu se admită de cît elevul ce depune examenul definitiv din secţia precedentă.

Nu e de opiniune a se admite elevĭ cu patru clase primare, cere două clase de gimnasiŭ saŭ echivalenţa lor, pentru supraveghetor.

Patru gimnaziale saŭ echivalenţa lor, plus examenul secţiĭ de supraveghetor, pentru conductor.

Pentru architecţĭ bacalaureatul saŭ echivalenţa, plus examenele secţiĭ precedinte.

D. *Nedelescu* propune înfiinţarea în două diviziunĭ :

I-a Diviziune { Supraveghetor / Conductor } 4 clase primare
II-a Diviziune, Architect — examen.

D. *Cucu*. Din discuţiile urmate se simte cîtă trebuinţă e de facerea unuĭ program detaliat. Toţĭ s'aŭ convins la noĭ de semidoctismul ce domneşte. Omul pe lîngă specialitatea sa, e folositor să aibă şi cunoştinţe de alte lucrărĭ, nu numaĭ studiĭ unilaterale. D-sa doreşte ca Societatea să se pătrundă de aceste zise, ferindu-se de a forma o şcólă de indivizĭ periculoşĭ. Să se ceară nu numaĭ desemn, ci şi studiĭ pregătitóre vieţeĭ sociale.

D. *Socolescu*. S'a deviat cestiunea. Să stabilim dacă cerem saŭ nu examen la intrare

D. *Săvulescu* pune la vot întrunirea supraveghetorilor cu conductoriĭ (opinia d-luĭ Nedelescu).

D. *Cucu* întrébă dacă sunt mijlóce de a înfiinţa atîtea cursurĭ cîte se cer în treĭ secţiunĭ.

De ce supraveghetorul să nu pótă să ajungă şi el architect ?

D. *Socolescu*. Ce facem cu studiile enciclopedice, pregătitóre vieţeĭ sociale ?

D. *Cucu*. Dacă supraveghetorul e silitor şi are dorinţa să urmeze studiile, de ce 'l oprim ?

D. *Ciocarlan*. Nimenĭ nu 'l opreşte. Să depună examen pentru secţia superióră (architectură).

Se pune la vot, pentru supraveghetorĭ patru clase primare fără examen.

Nu se admite.

D. *Stravolca* cere din noŭ examene, fără certificate, pentru cîte trele secţiile.

D. *Xenopolu* găseşte că se perde timpul de giaba. Comitetul să continue cu formarea programuluĭ.

D. *Săvulescu* cere delegarea unuĭ singur membru, care să stabiléscă programul.

Nu se admite.

D. *Paşcanu* propune facerea uneĭ liste, de membriĭ ce voesc să facă parte din consiliul profesoral, să li se pună în urnă numele şi să se tragă la sorţĭ treĭ, delegaţĭ cu alcătuirea programelor şi regulamentelor.

Se admite.

Es din urnă numele d lor Cucu, Săvulescu, Sterian.

La orele $12^1/_4$ nóptea şedinţa e ridicată.

Sedinţa adunăriĭ ordinare din 9 Maiŭ 1892

In localul Societăţeĭ, strada Regală, 19

Ordinea dileĭ :

Şcóla de architectură.

Nefiind prezinţĭ de cît cincĭ membriĭ, d-niĭ Xenopol, Sterian, Nedelescu, Socolescu, Ciocarlan şi conform statutelor neputîndu-se ţine şedinţă plenară, se discută în adunare intimă.

Se dă séma de deschiderea şcóleĭ ce a avut loc în diua de 1 Maiŭ şi de numĕrul înscrierilor ce trec cifra de 80.

Din convorbirile urmate resultă, că comisiunile numite pînă astădi ne aducînd nicĭ un resultat, programul şcóleĭ să se formeze de comitet avînd ca punct de plecare programul şcóleĭ de Bele-Arte al ministeruluĭ de instrucţiune (secţia de architectură) din 1883, în ceea ce priveşte fondul, iar detaliile să fie luate din programele şcóleĭ de podurĭ şi şosele. In viitórea şedinţă, Societatea să decidă, dacă admite acéstă procedare.

Şedinţa adunăriĭ generale din 12 Maĭ 1892

In localul Societăţiĭ, strada Regală, 19

Ordinea dileĭ :

Scóla de architectură.

Modificarea statutelor.

Presenţĭ 9 d-nĭ membriĭ.

Preşedinţa d-luĭ Beniş.

Relativ la programul şcóleĭ, adunarea considerînd că se prelungeşte peste mĕsură cestiunea formăreĭ programuluĭ, admite propunerea luată în consideraţie în séra de 9 Maiŭ, adică o combinaţiune de cursurĭ sprijinite pe programele şcóleĭ de podurĭ şi şosele şi a celor de bele-arte (secţia de architectură).

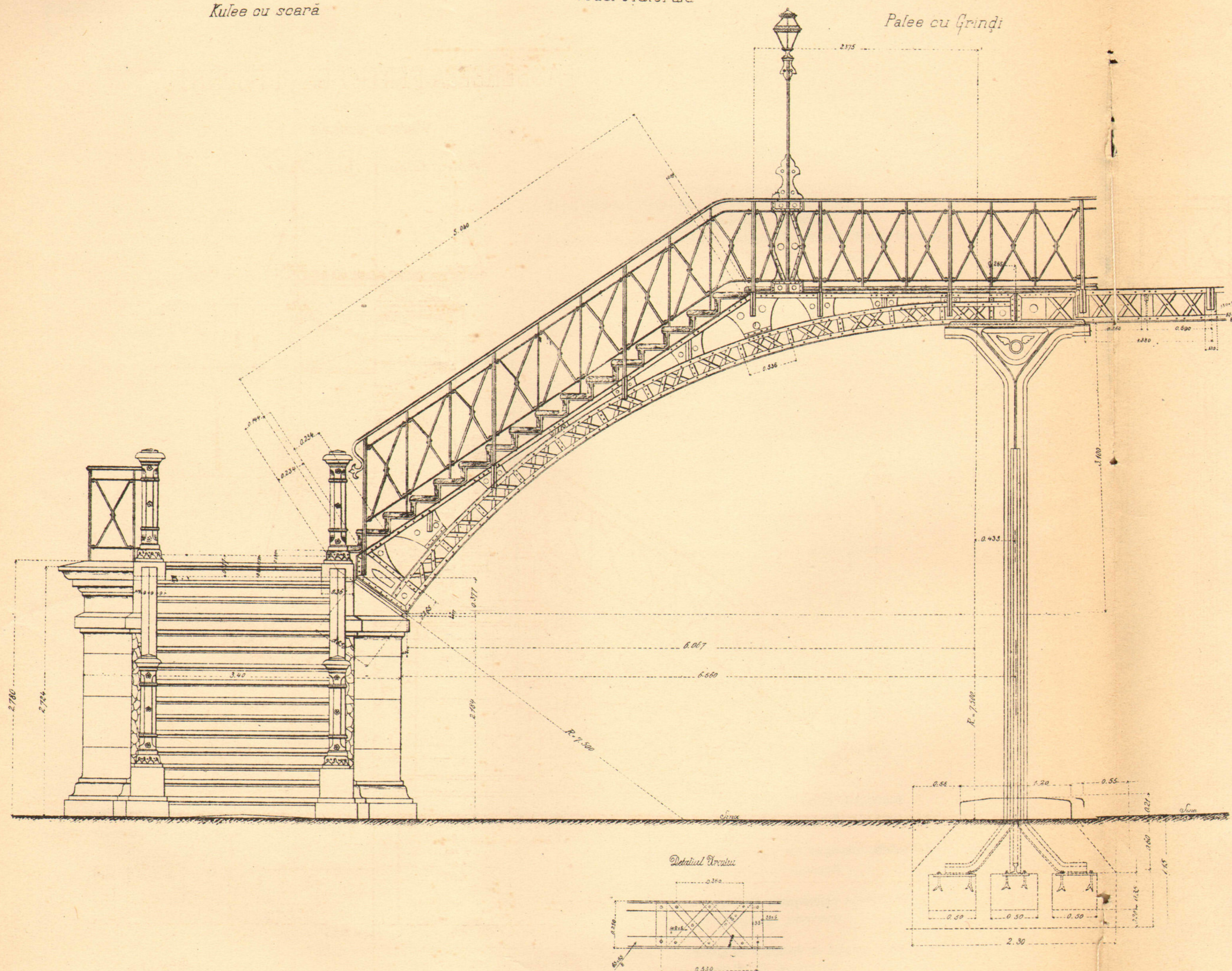
In privinţa modificăriĭ statutelor, adunarea e de opiniune a admite modificările propuse de comitet, rĕmînînd însă, ca în-

PASSERELLA PENTRU GARA PLOESTI

Scara 0.05 p m

Detalii

Vedere laterală

PASSERELLA PENTRU GARA PLOEȘTI

Vedere laterală

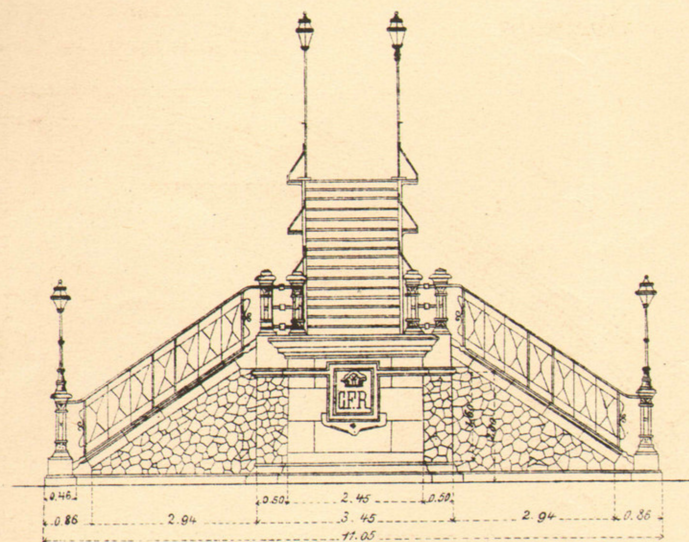
Pentru Kulee | Pentru Palee

CFR

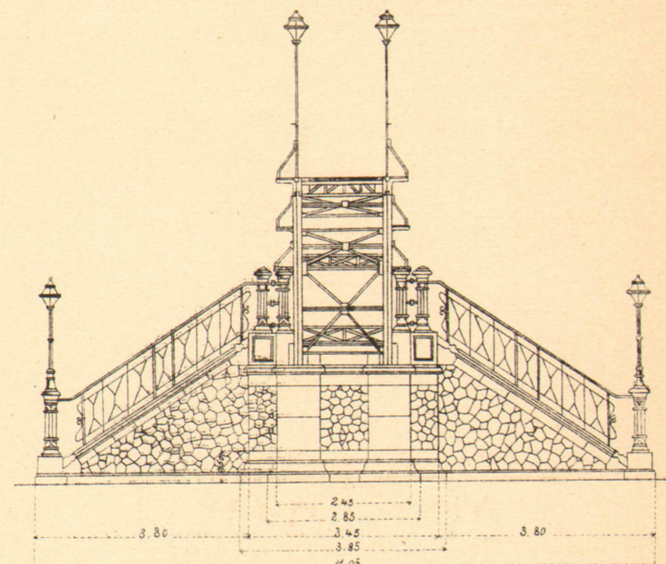
PASSERELLA PENTRU GARA PLOESTI

Scara 0.m0125 pe m.

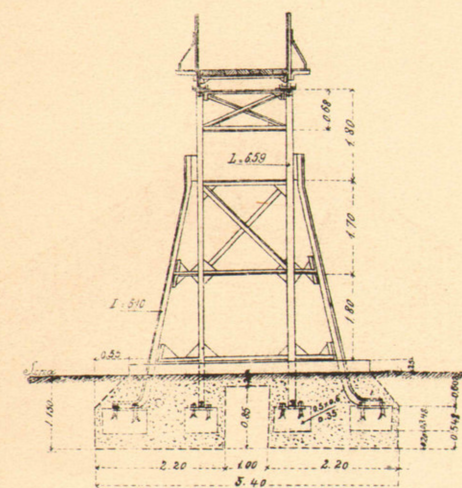
Vederea posteriórâ la Kulee

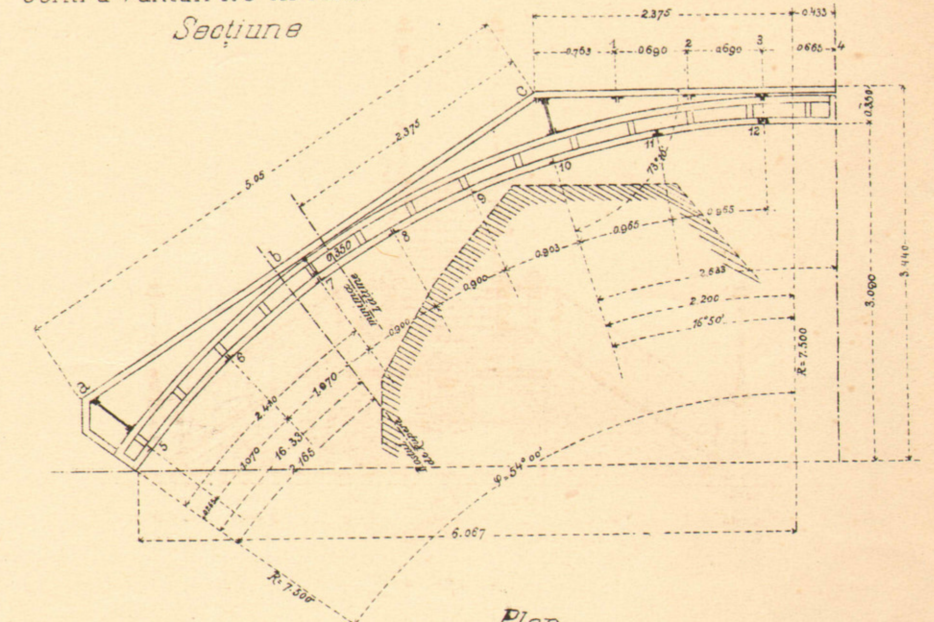
Vederea anteriórâ la Kulee

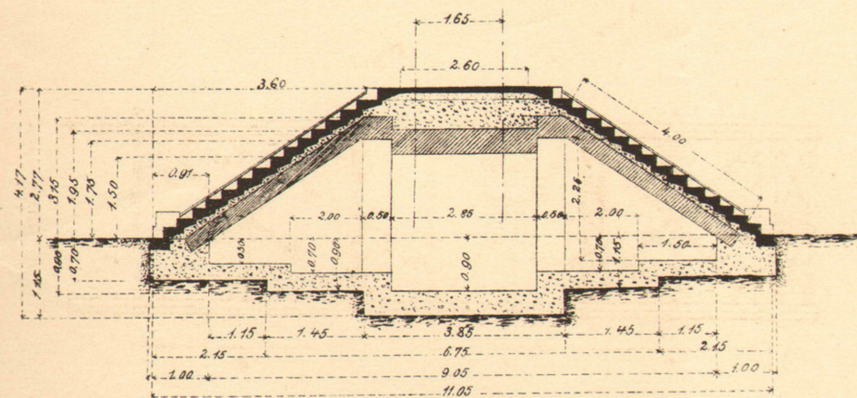

Vederea Paleiei

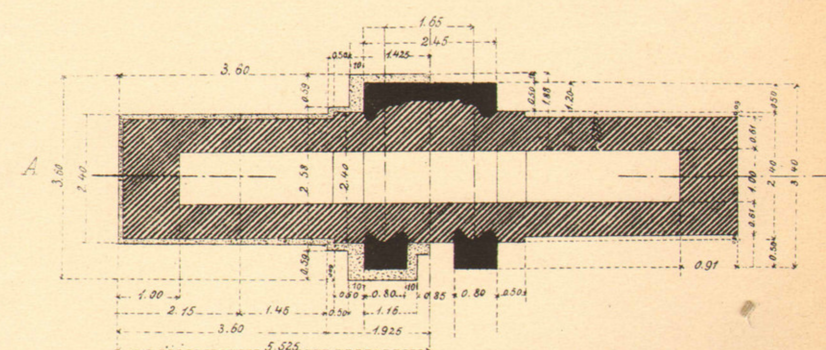

Contra-Vântuirile Arcului
Secţiune

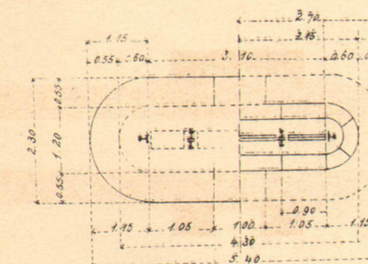

Secţia A.B.

Secţie horizontală la Kulee

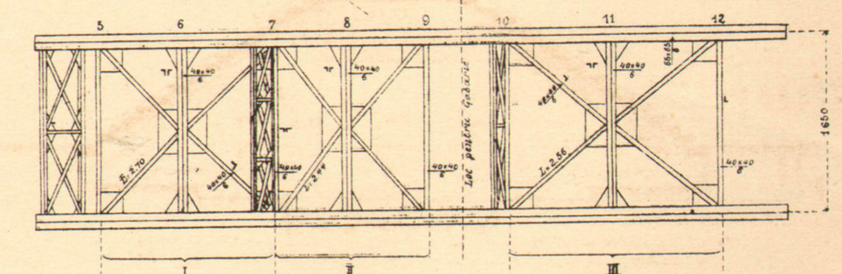
Cu perimetrul fondatielor | Fără perimetrul fondatielor

Plan

Fondatia | Paleea

Plan

Legenda

- Piatră de talie
- Piatră brută
- Cărămidă
- Beton

Dresat de
Şeful de Secţie
Inginer
S. Sof. Sascanu